

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύθεση

και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς Ασφάλειας

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

Η δημιουργία κουρδικού κράτους ως γεωπολιτικός παράγων ανακατανομής
ισχύος στο γεωπολιτικό σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής.

Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης, κύριος επιβλέπων

Δρ Μιχαήλ Σαρλής

Δρ Ελένη Μίχα

Ονοματεπώνυμο: Χαλκιαδάκης Γεώργιος

Αθήνα, 2021

Όνοματεπώνυμο: Χαλκιαδάκης Γεώργιος
Αριθμός μητρώου: 201610241
Γνωστικό αντικείμενο: Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (ΜΔΕ)
Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης, κύριος επιβλέπων, Δρ Μιχαήλ Σαρλής, Δρ Ελένη Μίχα
Τίτλος: Η δημιουργία κουρδικού κράτους ως γεωπολιτικός παράγων ανακατανομής ισχύος στο γεωπολιτικό σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής.
Αριθμός λέξεων: 17874
Ημερομηνία κατάθεσης: 07 Οκτωβρίου 2021

Δήλωση: Με την υποβολή της παρούσας και τη συμπλήρωση του ανωτέρω πίνακα, βεβαιώ ότι έχω αναγνώσει και κατανοήσει τις πολιτικές και τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) σχετικά με την αξιολόγηση των εργασιών και τα ακαδημαϊκά παραπτώματα.

Ημερομηνία

Υπογραφή

Ευχαριστίες

Πρωτίστως θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή και Πρόεδρο του Τμήματος Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωάννη Θ. Μάζη, με την βοήθεια του οποίου, κατέχω πλέον τις γνώσεις για τη χρήση του εργαλείου της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης και τη δυνατότητα κατανόησης των γεωπολιτικών γεγονότων.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω, τους επιβλέποντες καθηγητές του ανά χείρας πονήματος, Δρ Μιχαήλ Σαρλή και Δρ Ελένη Μίχα, διότι δέχτηκαν την επίβλεψη του έργου μου και συνέβαλαν με τις συμβουλές τους στην εκπόνηση του.

Ολοκληρώνοντας, ως ηθική υποχρέωση οφείλω να αναφέρω πως το έργο αυτό, δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την αμέριστη συμπαράσταση της συζύγου μου, Άννης, η οποία υποστήριξε εμπράκτως την απόφαση εξ' αρχής, από την συμμετοχή στον 2^ο κύκλο σπουδών του ΕΚΠΑ, έως και το πέρας του παρόντος πονήματος.

Περιεχόμενα

Περίληψη	8
Εισαγωγή	9
1. Επισκόπηση Βιβλιογραφίας	10
1.1 Η επιβίωση των Κούρδων στην πάροδο του 20αι.....	10
1.2 Οι αναγκαίες συνθήκες για την αυτοδιάθεση.....	12
2. Μεθοδολογία	14
2.1 Γενική Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας.....	14
2.2 Ανάλυση του θέματος βάσει Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης.....	15
2.3 Περιγραφή έρευνας βάση Διεθνούς Δικαίου.....	17
2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί και προϋποθέσεις.....	19
3 Ανάλυση.....	20
3.1.Μέρος πρώτο: Ανάλυση των Πυλώνων Ισχύος.....	20
3.1.1 Πολιτισμικός Πυλώνας ισχύος	20
3.1.2 Πολιτικός πυλώνας ισχύος.....	25
3.1.3 Οικονομικός πυλώνας ισχύος.....	38
3.2 Μέρος δεύτερο: Ανάλυση των Υπερσυστημικών Δρώντων.....	42
3.2.1 Δράση υπερσυστημικών δρώντων ΗΠΑ – Ρωσίας.....	42
3.2.2 Η εμπλοκή του Ισραήλ	43
3.2.3 Δικαίωμα για αυτοδιάθεση βάση Διεθνούς Δικαίου	44
4. Γεωπολιτικό υπόδειγμα	47

Παράρτημα χαρτών	50
Βιβλιογραφία.....	65

Λίστα Ακρωνυμίων

Ελληνόγλωσσα

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

Η.Π.Α.: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ξενόγλωσσα

BBC: British Broadcasting Corporation

BOEPD: Barrels of oil equivalent per day

CIA: Central Intelligence Agency

DFNS: Democratic Federation of Northern Syria

DEP: Democracy Party

DKPS: Democratic Party of Kurds in Syria

ECG: Europe Crisis Group

FSA: Free Syrian Army

GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

HEP: People's Labor Party

HDP: Halkların Demokratik Partisi, Peoples' Democratic Party

HPJ: Women's Defence Forces

KDPPS: Kurdish Democratic Progressive Party in Syria

KDP: Kurdish Democratic Party (in Iraq)

KNC: Kurdish National Council

KDPI: Kurdish Democratic Party of Iran

KRG: Kurdistan Regional Government

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi (Κόμμα εθνικιστικού κινήματος)

OPEC: Organization of Petroleum Exporting Countries

PKK: Partiya Karkeren Kurdistan-Kurdistan Worker's Party

PJAK: Partiya Jiyana Azad a Kurdistan-Kurdistan Free Life Party

PYD: Partîya Yekîti ya Dêmkat, (Democratic Union Party)

PUK: Patriotic Union of Kurdistan

RAF: Royal Air Force

SDF: Syrian Democratic Forces

TEV-DEM: Tevgera Civaka Demokratîk (Movement for a Democratic Society)

YPG: Yekîneyên Parastina Gel (The People's Protection Units)

YPJ: Yekîneyên Parastina Jin (Women's Protection Units)

YRK: Kurdistan Units

Περίληψη

Το παρόν πόνημα αποτελεί μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία με τίτλο: «Η δημιουργία κουρδικού κράτους ως γεωπολιτικός παράγων ανακατανομής ισχύος στο γεωπολιτικό σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής».

Συνοπτικά, πρόκειται για την επιστημονική προσέγγιση του ζητήματος διαμέσων της εφαρμογής της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης, στο γεωπολιτικό σύμπλοκο της Μέσης Ανατολής.

Θα αναπτυχθούν οι γεωπολιτικοί προβληματισμοί που προκύπτουν, και σαφώς, θα εξετασθεί η ανακατανομή της ισχύος που θα επέλθει στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, αναλύοντας τον Πολιτισμικό, Οικονομικό και Πολιτικό πυλώνα ισχύος.

Εισαγωγή

Στο ανά χείρας πόνημα θα ασχοληθούμε με την ανακατανομή ισχύος που θα προκληθεί στο σύμπλοκο των χωρών της Μ. Ανατολής, μία ενδεχόμενη δημιουργία μίας Κουρδικής οντότητας- κράτους, το οποίο γεωγραφικά θα προσδιορίζεται μεταξύ των συνόρων τεσσάρων κρατών, της Συρίας, της Τουρκίας, του Ιράκ και του Ιράν.

Στην προσπάθεια της διεπιστημονικής προσέγγισης του θέματος θα χρησιμοποιηθούν γεωπολιτικοί δείκτες, οι οποίοι θα αναλυθούν μεταγενέστερα (όπως πληθυσμιακή κάλυψη των γεωγραφικών περιοχών, γεωγραφική διασπορά του κουρδικού πληθυσμού, μεμονωμένες περιοχές ή και πόλεις που παρατηρούνται συγκρούσεις μεταξύ Κούρδων με το εκάστοτε κράτος κ.α.), κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, παρόμοιες περιπτώσεις που σημειώθηκαν στο εγγύς παρελθόν.

Σαφώς, οι διάφορες παράμετροι που αναφέρθηκαν δεν δύναται από μόνες του να δώσουν απαντήσεις ώστε να προκύψει η ζητούμενη ανακατανομή της ισχύος. Αλλά μέσω του πλαισίου της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας ενός έγκυρου υποδείγματος.

Το κουρδικό ζήτημα αποτελεί αναμφισβήτητα απόρροια μιας σημαντικής ιστορικής διαδρομής μέσα στο χρόνο, κατά την οποία η ίδια η κουρδική κοινωνία υπέστη κοινωνικοπολιτικές ζυμώσεις, αλλά και βίωσε συνεχείς προσπάθειες υπόταξης και εξαφάνισης του κουρδικού λαού από διάφορα κυρίαρχα κράτη. Αποτελεί ένα ζήτημα πολλών αιώνων καθώς η πρώτη εμφάνιση των Κούρδων σημειώνεται τον 7^ο αι. μ.Χ. και συνεχίζει να αποτελεί αντικείμενο συζήτησης μέχρι σήμερα¹. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η χρόνια καταπίεση ενός πολυπληθούς έθνους δεν αποτελεί λύση στην επιθυμία του για αυτοδιάθεση τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους.

Η ιδιαιτερότητα του ζητήματος παρουσιάζεται τόσο στην νομική υπόσταση, κατά την οποία, κανόνες του Διεθνούς Δικαίου θα μπορούσαν να υπερασπιστούν τις πολιτικές θέσεις των Κούρδων για κρατογέννεση, όσο και στη ρεαλιστική εφαρμογή μίας τέτοιας απόφασης.

Στην ανάλυση του ζητήματος που θα ακολουθήσει, γίνεται αντιληπτό πως η πολυετής διαβίωση του κουρδικού λαού κάτω από την συνεχόμενη κυριαρχία άλλων κρατών δημιουργεί μία πολυπλοκότητα στην γεωπολιτική εμπέδωση του ζητήματος. Ως εκ τούτου στη παρούσα έρευνα, εφελτήριο σημείο ανάλυσης του προβλήματος, θα αποτελέσει ο διαμελισμός του Κουρδικού πληθυσμού που έλαβε χώρα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, από την πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και έπειτα.

Στις ημέρες μας οι Κούρδοι αριθμούν περίπου 40 εκατομμύρια² (πέραν αυτών που διαβιούν στο εξωτερικό με σημαντικό αριθμό σε χώρες όπως Η.Π.Α., Γερμανία, Σουηδία) σε μία γεωγραφική περιοχή η οποία δεν περιλαμβάνεται από κάποιο ομώνυμο κράτος, αλλά προσδιορίζεται μεταξύ τεσσάρων διαφορετικών κρατών και είναι γνωστή ως Κουρδιστάν. Με αποτέλεσμα, ο λαός των Κούρδων να καταλαμβάνει την πρώτη θέση παγκοσμίως, ως ο πολυπληθέστερος χωρίς κράτος³.

¹ Jemal Nebez, The Kurds History and Culture (Western Kurdistan Association, London 2004) σελ. 10

² Ο.π. σελ. 7

³ Jemal Nebez, The Kurds History and Culture (Western Kurdistan Association, London 2004). σελ. 7

1.Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

1.1 Η επιβίωση των Κούρδων στην πάροδο του 20αι

Η ανάδειξη του κουρδικού στοιχείου στην Μ. Ανατολή έγινε εμφανής, την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, με το πέρας του πρώτου Μεγάλου πολέμου. Η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σηματοδοτούσε την έναρξη ενός πολυετούς αγώνα επιβίωσης, εκμετάλλευσης και χειραγώγησης του κουρδικού πληθυσμού τόσο από το νέο-ιδρυθέν κράτος της Τουρκικής Δημοκρατίας, όσο και από τα υπόλοιπα γειτονικά κράτη της Τουρκίας στη συνέχεια, όπου εντοπιζόνταν η κουρδική μειονότητα Ιράν, Ιράκ, Συρία, ΕΣΣΔ.

Η κουρδική κοινωνία εξήλθε του Πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου διχασμένη, αποκεφαλισμένη, χωρίς ένα συλλογικό σχέδιο για το μέλλον της. Το 1916, οι γαλλοβρετανικές συμφωνίες γνωστές ως Sykes-Picot⁴ προέβλεπαν την αποσυναρμολόγηση των εδαφικών περιοχών όπου εντοπιζόνταν το κουρδικό στοιχείο. Ωστόσο, οι Κούρδοι ήταν σε σύγκρουση για το μέλλον της χώρας τους. Ένα μέρος του πληθυσμού, υποστηρικτές της «πανισλαμιστικής ιδεολογίας του σουλτάνου-χαλίφη, είδαν τη σωτηρία του κουρδικού λαού στο καθεστώς πολιτιστικής και διοικητικής αυτονομίας στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ άλλοι ασπάζονταν την αρχή των εθνοτήτων, βασισμένοι στις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης και του Πρόεδρου των Ηνωμένων Πολιτειών W. Wilson⁵, αγωνιζόμενοι για την πλήρη ανεξαρτησία του Κουρδιστάν. Το αποτέλεσμα της αναποφασιστικότητας των Κούρδων για την εκμετάλλευση της ευκαιρίας, με τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και της έλλειψης κοινού οράματος με απώτερο σκοπό την συσπείρωση του λαού τους, ήταν ο λόγος της μη υλοποίησης της συμφωνίας των Σεβρών και η ίδρυση ενός κράτους στη Μ. Ανατολή το οποίο θα ανήκε στο λαό τους⁶.

Το όραμα του Μουσταφά Κεμάλ για τη δημιουργία Τουρκικού κράτους, βασίστηκε στην χειραγώγηση του μειονοτικού πληθυσμού των Κούρδων, εναντιώνοντας τους με τις υπόλοιπες μειονοτικές ομάδες με σκοπό την απάλειψη τους από τα τουρκικά εδάφη. Ουσιαστικά χρησιμοποίησε την επιθυμία του κουρδικού λαού των 10 εκατομμυρίων⁷, για δημιουργία αυτόνομης περιοχής, ως κίνητρο και αντάλλαγμα στη συνεισφορά τους στον πόλεμο εναντίων των Ελλήνων και των Αρμενίων. Τακτικές που θυμίζουν έργα του Οθωμανού σουλτάνου Αβδουλαμίτ και τη δημιουργία του γνωστού Συντάγματος του Χαμιδιέ το 1891, ένα κουρδικό Σύνταγμα, προσηλωμένο στο οθωμανικό κράτος, το οποίο χρησιμοποιήθηκε τόσο εναντίων των ίδιων των Κούρδων όσο και εναντίων άλλων εθνών. Έτσι καταγράφεται για πρώτη φορά, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η χρήση Κούρδων μαχητών για συμφέροντα άλλου έθνους⁸, βοηθώντας τον κεμαλικό στρατό

⁴The Editors of Encyclopaedia Britannica, Sykes Picot agreement 1916 <https://www.britannica.com/event/Sykes-Picot-Agreement>

⁵BBC, Woodrow Wilson's Fourteen Points http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwone/fourteen_points.shtml

⁶The Washington Post Company, Who Are the Kurds, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/daily/feb99/kurdprofile.htm>

⁷ Ο.π.

⁸ Ahmet Dere, Οι Κούρδοι, (Γόρδιος 2009) σελ. 30

στην διεκπεραίωση δύο μεγάλων γενοκτονιών (Ελλήνων του Πόντου⁹ και των Αρμενίων¹⁰). Η ουτοπική υπόσχεση του Κεμάλ και οι πραγματικές προθέσεις του αποκαλύφθηκαν με την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης το 1923, στην οποία ήθελε να συμπεριλάβει και εδαφικά κομμάτια του νυν Βορείου Ιράκ και της νυν Βορείου Συρίας, εγκλωβίζοντας το 80% του κουρδικού πληθυσμού εντός της επικράτειάς του, δίχως να λάβει υπόψιν το Άρθρο 64 της συνθήκης των Σεβρών, περί σεβασμού της ίδρυσης κουρδικού κράτους στη γεωγραφική περιοχή της σύγχρονης Νότιο-ανατολικής Τουρκίας¹¹.

Η τακτική εκμετάλλευσης της επιθυμίας των Κούρδων για ανεξαρτητοποίηση, επικρατούσε από τον προηγούμενο αιώνα και συνεχίζεται μέχρι των ημερών μας, από διάφορα κράτη που δρούσαν και δρουν στην περιοχή της Μ.Α., όπως η χειραγώγηση των Κούρδων ανταρτών του Μουσταφά Μπαρζανί, από τη Σοβιετική Ένωση με σκοπό την εξάπλωση της σφαίρας επιρροής της ΕΣΣΔ, αλλά και τη μείωση της Βρετανικής παρουσίας στο Ιράκ¹².

Επίσης με αφορμή τη μεγάλη σφαγή των Κούρδων του Ιράκ στις 16-17 Μαρτίου το 1988 από το δικτατορικό καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν, ήταν η σειρά των Η.Π.Α. να προσεγγίσουν τους νέους τους συμμάχους, που αριθμούσαν περί το 1,5 εκατομμύριο¹³ ζητώντας τους να ενισχύσουν την προσπάθεια των αμερικανικών στρατευμάτων στην κατάλυση του καθεστώτος, κερδίζοντας την προστασία του Ο.Η.Ε. έπειτα από παρέμβαση Αμερικάνων διπλωματών¹⁴.

Στο Ιράν οι Σοβιετικοί χρησιμοποίησαν τον κουρδικό πληθυσμό, για την εξάπλωση της κομμουνιστικής ιδεολογίας και μέσω της ίδρυσης ενός καθεστώτος υπό τον Kadi Muhammed στις 22 Ιανουαρίου 1946, δημιουργήθηκε η Κουρδική Δημοκρατία του Μαχαμπαντ. Μία πρόσκαιρη Δημοκρατία καθώς κατέρρευσε, με την σύναψη συμφωνίας της κυβέρνησης του Ιράν με την ΕΣΣΔ στα πλαίσια των πολιτικών των δύο χωρών για τους Αζέρους¹⁵.

Ακόμη και στην Συρία καταγράφηκε αντίστοιχη μεταχείριση του κουρδικού στοιχείου που βρίσκεται στα Βόρειο-ανατολικά της χώρας, από το συριακό καθεστώς της οικογένειας Άσαντ, όπου οι Κούρδοι χρησιμοποιούνταν ως πολιτικός μοχλός πίεσης προς την Τουρκία, κυρίως για θέματα που αφορούσαν την ίση διαχείριση των υδάτων του Ευφράτη¹⁶.

---

⁹ Manus I. Midlarsky, *The Killing Trap* (Cambridge University Press) σελ. 342-343

¹⁰ Armenian National Institute, Council of Europe Parliamentary Assembly Resolution https://www.armenian-genocide.org/Affirmation.153/current_category.7/affirmation_detail.html

¹¹ Nouveau Recueil general des Traites. Leipzig 1924, σελ. 664-779

¹² Ahmet Dere, *Οι Κούρδοι*. (Γόρδιος 2009) σελ. 83

¹³ Susan F. Kinsley, *Whatever Happened To The Iraqi Kurds?*, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/reports/1991/IRAQ913.htm#4>

¹⁴ Ahmet Dere, *Οι Κούρδοι*. (Γόρδιος 2009) σελ. 89

¹⁵ Jonathan C. R, *Kurds' Autonomy Cries Rekindle Ethnic Flashpoint in Iran*, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1979/03/02/kurds-autonomy-cries-rekindle-ethnic-flashpoint-in-iran/2bbe125c-f1c1-47c1-ac35-d96f7f7033af/?noredirect=on&utm_term=.b9a674e21a7d

¹⁶ The Turkish state uses the water of Euphrates as a threat, ANF NEWS, <https://anfenglish.com/rojava/the-turkish-state-uses-the-water-of-euphrates-as-a-threat-26014>

Η εκμετάλλευση της επιθυμίας ενός λαού για απελευθέρωση, δεν είναι χαρακτηριστικό του περασμένου αιώνα. Εκατό χρόνια από τη χρήση Κούρδων μαχητών στον κεμαλικό στρατό προς όφελος της Τουρκικής Δημοκρατίας, η ιστορία επαναλαμβάνεται στην ίδια γεωγραφική περιοχή, καθώς ο στρατός των Η.Π.Α. συμμαχεί με τους μαχητές του Υ.Ρ.Γ. (Κούρδοι αντάρτες στην Βόρεια Συρία), με σκοπό την καταπολέμηση του αυτοαποκαλούμενου Ισλαμικού κράτους¹⁷.

Η διαχρονική εκμετάλλευση του πόθου του κουρδικού λαού για αυτοδιάθεση και δημιουργία ενός κράτους, στο οποίο οι Κούρδοι θα μπορούν να ασκούν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα, δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως «δούρειος ίππος» για συμφέροντα άλλων εθνών, αλλά οφείλει να χαιρεί αναγνώρισης και σεβασμού από τα υπόλοιπα κράτη.

1.2 Οι αναγκαίες συνθήκες για την αυτοδιάθεση

Το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα όλων των λαών, ακόμα και για τις μη αυτοδιοικούμενες επικράτειες. Λαμβάνοντας υπόψιν τα Ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και τις Γνωμοδοτήσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου, σε συνδυασμό με τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ, μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως εθνικό διεθνές δίκαιο, σύμφωνα με το 38(1)(b) του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Επίσης, βάση του Ψηφίσματος 2625/1970 το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, μπορεί να κατοχυρωθεί μόνο από λαούς .

Η έννοια του λαού, που έχει καθοριστικό ρόλο στην επίκληση του δικαιώματος, δεν έχει συγκεκριμένο ορισμό. Σύμφωνα με το Ρούκουνα, ο λαός αποτελεί μία συγκεκριμένη “ζωντανή” ομάδα ανθρώπων, η οποία χαρακτηρίζεται από την κοινή θέληση να διαβιώσει στη μορφή οργανωμένης κοινωνίας. Σε όλες τις διαδικασίες διαμόρφωσης αυτής της οργανωμένης κοινωνίας -από την απόσχιση από ένα κράτος, μέχρι και την ανάπτυξή της-, ο πληθυσμός αυτός διακατέχεται από μία ψυχολογική και κοινωνική αλληλεγγύη μεταξύ των μελών του. Ωστόσο, το κύριο πρόβλημα το οποίο συναντάται στην περίπτωση του κουρδικού ζητήματος είναι η κοινωνική, πολιτισμική ή/και γλωσσική ανομοιογένεια – γεγονός που εντοπίζεται στο σύνολο των σύγχρονων κοινωνιών, μιας και υπάρχουν ελάχιστα κράτη που δεν χαρακτηρίζονται από τέτοια ανομοιογένεια.

Το Ψήφισμα 2625 υπογραμμίζει τις αναγκαίες συνθήκες για να επικαλεστεί ένας λαός το δικαίωμα και να δημιουργήσει νέο κράτος. Παρότι το διεθνές δίκαιο δεν δίνει το δικαίωμα στην απόσχιση ενός λαού ως αποτέλεσμα του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση, το Ψήφισμα αναφέρει ότι σε περίπτωση που μία κυβέρνηση καταπατά συνεχόμενα τις βασικές ελευθερίες, δεν σέβεται τα χαρακτηριστικά μιας εθνοτικής ομάδας, και προωθεί μεροληπτικές δράσεις, τότε η εφαρμογή του δικαιώματος μπορεί να οδηγήσει στην απόσχιση¹⁸. Ωστόσο, τα κράτη που σέβονται τα δικαιώματα των λαών τους δεν κινδυνεύουν, διότι η αρχή της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ενότητας

---

¹⁷Anne Barnard and Ben Hubbard, Allies or Terrorists: Who Are the Kurdish Fighters in Syria?, The New York Times <https://www.nytimes.com/2018/01/25/world/middleeast/turkey-kurds-syria.html>

¹⁸ A. H. Birch, Another Liberal Theory of Secession, Political Studies, XXXII (1984), σελ. 596-602

υπερισχύουν της εφαρμογής της απόσχισης¹⁹. Σε γενικές γραμμές φαίνεται ότι, το διεθνές δίκαιο είναι ουδέτερο στο ζήτημα της απόσχισης. Πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι αποσχίσεις, δεν είναι ούτε νόμιμες, ούτε παράνομες. Οι αποσχίσεις είναι νομικά ουδέτερες πράξεις, οι συνέπειες των οποίων ρυθμίζονται σε διεθνές επίπεδο.²⁰

Συμπερασματικά πρέπει να αναφέρουμε πως κατά την διάρκεια του εικοστού αιώνα πολλά κράτη κέρδισαν την ανεξαρτησία τους μέσω αποσχιστικής αυτοδιάθεσης (π.χ. Πολωνία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Σλοβενία, Κροατία, Ερυθραία, Πακιστάν), ενώ κάποιες άλλες διεκδικήσεις αυτοδιάθεσης μέσω απόσχισης δεν ευοδώθηκαν λόγω της αντίδρασης του κράτους (π.χ. Κούρδοι, Τατάροι, Θιβητιανοί). Μέχρι σήμερα επικρατεί έντονη αμφισβήτηση για το κατά πόσο το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών περιέχει το δικαίωμα απόσχισης.

---

¹⁹ A. Cassese, «Διεθνές Δίκαιο», Αθήνα 2012, Εκδόσεις Gutenberg, σελ. 88

²⁰ J. Crawford , “The Creation of States in International Law” Oxford University Press, second edition, New York (2006), σελ.390

2. Μεθοδολογία

2.1 Γενική Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας

Η μέθοδος της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης ²¹ είναι το μέσο με το οποίο θα διεκπεραιωθεί η έρευνα του εν λόγω πονήματος, συμπεριλαμβανομένων και των όποιων περιορισμών ληφθούν υπόψη σε παρακάτω υποκεφάλαιο.

Οι όροι που προκύπτουν από τη χρήση της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας θα επεξηγηθούν, ώστε να είναι κατανοητοί για την ανάγνωση της έρευνας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αναλύοντας τον τίτλο του θέματος συμπεραίνονται τα εξής δεδομένα: α) τα όρια του γεωγραφικού συμπλόκου το οποίο μας ενδιαφέρει, β) ο προς μελέτη χώρος εντός και εκτός του συμπλόκου και γ) ο γεωπολιτικός παράγοντας του οποίου η δράση επηρεάζει την ανακατανομή ισχύος στον ανωτέρω προς μελέτη γεωγραφικό χώρο. Έχοντας ως δεδομένο τον προς μελέτη γεωγραφικό χώρο, όπως και τα ζητούμενα, συνεχίζουμε με την ανάλυση της αυτής γεωγραφικής περιοχής, με βάση την δράση του γεωπολιτικού παράγοντα σε μικρή, μεσαία και μεγάλη κλίμακα.

Τα μέρη του συστήματος μας διαφαίνονται από την παραπάνω ανάλυση, καθώς αποτελούν συστατικά του, δηλαδή, τα κομμάτια που απαρτίζουν το προς μελέτη σύστημα είναι τα υποσυστήματα, επίσης υπερσύστημα αποτελεί το άθροισμα του προς εξέταση συστήματος και τα άλλα συστήματα εκτός αυτού που το επηρεάζουν.

Στο παρόν πόνημα η ανάλυση των υποσυστημάτων έγινε σύμφωνα με την δράση του γεωπολιτικού παράγοντα στους επιλεγέντες γεωπολιτικούς πυλώνες, επομένως μπορούμε να πούμε πως ομιλούμε, για ειδικούς συνθετικούς χώρους²².

Εφόσον επεξηγήθηκαν οι ανωτέρω όροι, στη συνέχεια θα επιλεγούν οι γεωπολιτικοί δείκτες, οι οποίοι απορρέουν από τους εκάστοτε θεμελιώδεις γεωπολιτικούς πυλώνες ισχύος. Οι γεωπολιτικοί δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν, έχουν τον καθοριστικό λόγο στην ανέλιξη της έρευνας σε επιστημονική, καθώς τα αριθμητικά δεδομένα, οι στατιστικές και οι τεκμηριωμένες επιστημονικές αναλύσεις θα βοηθήσουν, ώστε το προϊόν της παρούσης μελέτης, το υπόδειγμα, να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένο.

Στην ανάλυση του πονήματος, περιγράφεται η υπάρχουσα κατάσταση εντός των δεδομένων υποσυστημάτων, αναλύεται ο ανταγωνισμός ισχύος μεταξύ των υποσυστημάτων στους επιλεγέντες πυλώνες με απώτερο σκοπό, να καταλήξουμε, όπως αναφέραμε και προγενέστερα, σε ένα ασφαλές συμπέρασμα.

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη, καταλήγουμε στο υπόδειγμα. Το υπόδειγμα απεικονίζει την πραγματικότητα και προσπαθεί να προβλέψει τον προσανατολισμό της κατανομής ισχύος εντός του συμπλόκου. Ασφαλώς, όπως υποστηρίζει και ο Imre Lakatos (1922-1974) στη θεωρία του περί Διαψευσιμότητας της Θεωρίας²³, αν και το τελικό πόρισμα θα υφίσταται επιστημονικής υποστήριξης, δεν παύει να μπορεί να

²¹ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής* (Παπαζήση: Αθήνα, 2012). σελ. 368-372.

²² Ιωάννης Θ. Μάζης, *Γεωπολιτική. Η Θεωρία και η Πράξη* (Παπαζήση: Αθήνα, 2002). σελ. 34-37.

²³ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής* (Παπαζήση: Αθήνα, 2012). σελ. 94-95

αμφισβητηθεί, να υποστεί οιαδήποτε μορφής κριτική, πιθανώς να διαψευσθεί και εν τέλει να καταρρεύσει.

2.2 Ανάλυση του θέματος βάσει Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης

Ο γεωπολιτικός παράγοντας στην παρούσα γεωπολιτική ανάλυση είναι η δημιουργία ενός κουρδικού κράτους, ή μίας κουρδικής οντότητας, στο γεωγραφικό σύμπλοκο της Μέσης Ανατολής, συγκεκριμένα μεταξύ των συνόρων τεσσάρων χωρών, Τουρκίας, Συρίας, Ιράκ και Ιράν. Επομένως σκοπός της ανά χείρας μελέτης είναι η ανάδειξη της ανακατανομής ισχύος που θα επέλθει, αφότου καταχωρηθούν κυριαρχικά δικαιώματα μίας γεωγραφικής περιοχής στον κουρδικό πληθυσμό. Ένα έθνος που έχει επιβιώσει από ξεριζωμούς και γενοκτονίες σε βάθος χρόνων, που έχει βιώσει πολιτισμική, πολιτική καταπίεση, βρίσκεται αντιμέτωπο, για ακόμη μία φορά στην ιστορία του, σε θέση όπου του προσφέρεται η δυνατότητα να αδράξει ως ευκαιρία τις συνεχόμενες γεωπολιτικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα εντός της πληθυσμιακής επικράτειάς του και να προχωρήσει σε μίας μορφής κρατογέννεση.

Όπως προαναφέρθηκε στη παρούσα εργασία η δράση του γεωπολιτικού παράγοντα θα εξετασθεί στο γεωγραφικό σύμπλοκο των χωρών Τουρκίας, Συρίας, Ιράκ και Ιράν. Το προς εξέταση σύμπλοκο, καθορίζεται ως το ανωτέρω, καθώς σ' αυτά τα κράτη παρουσιάζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά κουρδικής κινητικότητας, όπως και τα μεγαλύτερα αριθμητικά ποσοστά κούρδων κατοίκων. Ως εκ τούτου, στο παρόν πόνημα δεν θα γίνει εμπειρισματομένη ανάλυση στο κουρδικό πληθυσμό που έχει καταγραφεί σε άλλες χώρες (Η.Π.Α., Ευρώπη, Αρμενία, Τουρκμενιστάν)²⁴.

Το σύστημα της γεωπολιτικής ανάλυσης, στην συγκεκριμένη έρευνα, ταυτίζεται με το προς μελέτη γεωγραφικό σύμπλοκο. Επομένως, το σύστημα μας αποτελείται από τέσσερις χώρες και προκύπτει από το άθροισμα των δύο υποσυστημάτων, που ορίζουν και την περιοχή δράσης των κούρδων, το υποσύστημα Τουρκίας – Συρίας – Ιράκ (Α' Υποσύστημα) και το υποσύστημα του Ιράν (Β' Υποσύστημα).

Ο διαχωρισμός των υποσυστημάτων έγινε με αυτή τη μεθόδευση, ώστε να διατυπωθεί μία λεπτομερής ανάλυση των σχέσεων των Κούρδων με τα αντίστοιχα κράτη όπου διαβιούν. Επίσης ο διαχωρισμός έλαβε μέρος με αυτό τον τρόπο λόγω της ομοιομορφίας που διέπει τους Κούρδους του πρώτου Υποσυστήματος, λαμβάνοντας υπόψη το θρησκευτικό και γλωσσικό προσδιορισμό, όπως θα αναπτυχθεί στα επόμενα κεφάλαια, σε σύγκριση με τους Κούρδους του δεύτερου Υποσυστήματος.

Στην παρακάτω ανάλυση των σχέσεων Κούρδων με το εκάστοτε κράτος (Τουρκία, Συρία, Ιράκ, Ιράν) θα συμπεριληφθεί η επιρροή των εξωτερικών δρώντων και ο εναλλακτικός τρόπος δράσης τους στο κάθε υποσύστημα. Μέσω του αναφερθέντος διαχωρισμού των υποσυστημάτων και του τρόπου ανάλυσής τους, αποσκοπούμε στην δημιουργία ενός πρώτου υποδείγματος, ώστε να αποτυπωθεί γεωγραφικά η περιοχή στην οποία θα είναι περισσότερο πρόσφορη η γένεση ενός κουρδικού κράτους.

²⁴ Μαλκίδης Θεοφάνης, Οι Κούρδοι (Γόρδιος), σελ. 24-25

Αναλύοντας τα υποσυστήματα βάση της επιρροής των εξωτερικών δρώντων, θα προκύψουν τα μέρη που αποτελούν το υπερσύστημα της ανάλυσης μας. Αναλυτικότερα, για την περίπτωση της ενεργητικότητας του κουρδικού στοιχείου στην Τουρκία, το βασικό ρόλο κατέχει το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν, γνωστό ως ΡΚΚ, του οποίου ιδρυτής, και εν ζωή φυλακισμένος ηγέτης, είναι ο Αμπτουλάχ Οτζαλάν (Abdullah Ocalan). Ο σοσιαλιστικός παρακρατικός οργανισμός του ΡΚΚ, έχαιρε αμέριστης υποστήριξης από την ΕΣΣΔ²⁵ τόσο την περίοδο της δημιουργίας του όσο και τα μετέπειτα χρόνια, ακολουθώντας την πάγια στρατηγική προσπάθειας διάρρηξης της Rimland.

Παρομοίως η κουρδική κινητικότητα στη Βόρειο-Ανατολική Συρία, πέραν της ανά περιόδους υποστήριξης του Συριακού καθεστώτος, παρατηρείται, ειδικά μετά την δημιουργία του αυτοαποκαλούμενου Ισλαμικού Κράτους, η εμφανής στρατιωτική παρουσία των Η.Π.Α. στο πλευρό των Κούρδων μαχητών, έχοντας ως αφορμή την καταπολέμηση της τρομοκρατίας²⁶.

Η παραπάνω αναφορά στον τρόπο άσκησης πολιτικής, μέσω της στρατιωτικής συνεργασίας Κούρδων-Η.Π.Α., είναι μία τακτική η οποία είχε επιτυχία σε αντίστοιχη περίπτωση καταπολέμησης ισλαμιστικών κινημάτων στο Ιράκ (εναντίον τόσο της Αλ-Καΐντα όσο και του δικτάτορα Σαντάμ Χουσεΐν)²⁷.

Συμπερασματικά προκύπτουν ως υπερσυστημικοί δρώντες οι Η.Π.Α. και οι Ρωσία καθώς επίσης οφείλουμε να συμπεριλάβουμε τον Ο.Η.Ε. με τη δράση του μέσω του Συμβουλίου Ασφαλείας όσο και μέσω των κανόνων του Ανθρωπιστικού Δικαίου, όπως επίσης το κράτος του Ισραήλ, το μοναδικό από τα κράτη της Μέσης Ανατολής το οποίο θα έχει σημαντικά οφέλη από μία δημιουργία ανεξάρτητου κουρδικού κράτους στην περιοχή, προσφέροντας στο Τελ Αβίβ τη δυνατότητα στρατηγικής σε βάθος και ασφαλώς, ένα ισχυρό μοχλό πίεσης στα αραβικά κράτη που καθιστούν απειλή για το Ισραήλ, όπως το Ιράν.

Στην εξέλιξη της ανάλυσης μας θα χρησιμοποιήσουμε τρεις από τους τέσσερις γεωπολιτικούς πυλώνες, ως απαιτούμενα για την ασφαλέστερη έκβαση του υποδείγματος. Επομένως θα εξεταστεί το ζήτημα υπό το πρίσμα του πολιτικού, του πολιτισμικού και του οικονομικού πυλώνα.

Η επιλογή του πολιτικού πυλώνα προέκυψε από την ανάγκη ανάλυσης των διαφόρων κουρδικών (παρακρατικών ή μη) οργανισμών βάση των ιδεολογιών που υποστηρίζουν και της σύνδεσης αυτών με τις αντίστοιχες κρατικές κυβερνήσεις, όπως και με την συσχέτισή τους με τους εξωγενείς παράγοντες του υπερσυστήματος.

Βασισμένοι στην υποχρέωση, απόδοσης ολοκληρωμένης εικόνας του προβλήματος μας, έγινε και η επιλογή του πολιτισμικού πυλώνα, όπου θα εξετασθεί η ανομοιογένεια του συστήματος αναφορικά με τον πληθυσμό, τις εθνότητες, την θρησκεία, τον πλούτο και την ανάπτυξη.

Επιπλέον για την επίτευξη μίας σφαιρικής αντίληψης για το κουρδικό, οφείλουμε, μέσω της παρούσης έρευνας, να αναδείξουμε την επιπλοκή των ενεργειακών

---

²⁵ Μουράτ Καραγιλάν, Η Ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν (Ινφογνώμων, Αθήνα 2012), σελ. 101-103

²⁶ Edward Hunt, The Kurdish Dilemma, Jacobin, <https://jacobinmag.com/2018/04/syrian-kurds-rojava-trump-united-states-support>

²⁷ Ahmet Dere, Οι Κούρδοι (Γόρδιος), σελ. 88-89

συμφερόντων και την επιθυμία εκμετάλλευσης μεγάλων κοιτασμάτων πετρελαίου, κυρίως στο Βόρειο-Δυτικό Ιράκ, το οποίο ελέγχεται από κουρδικές δυνάμεις. Θα πρέπει επομένως να συμπεριλάβουμε και τον οικονομικό πυλώνα.

Οι γεωπολιτικοί δείκτες, οι οποίοι έχουν επιλεγεί στην παρούσα συστημική γεωπολιτική ανάλυση, για τον πολιτικό πυλώνα είναι, α) τα ποσοστά που συγκεντρώνουν τα νόμιμα κουρδικά πολιτικά κόμματα ανά κράτος, β) ο πληθυσμιακός αριθμός της εκάστοτε κουρδικής παρακρατικής οργάνωσης, γ) αριθμητικά ποσοστά των τρομοκρατικών ενεργειών για τα οποία έχουν λάβει ευθύνη κουρδικές οργανώσεις.

Αντίστοιχα στον οικονομικό πυλώνα, οι επιλεγμένοι γεωπολιτικοί δείκτες που θα μας βοηθήσουν στην διεκπεραίωση της γεωπολιτικής μας ανάλυσης είναι οι κάτωθι: α) Τα αποθέματα ανεπεξέργαστου πετρελαίου στις περιοχές που εντοπίζεται κουρδικός πληθυσμός, β) Η ποσότητα ανεξερεύνητων/ τεχνικά αξιοποιήσιμων κοιτασμάτων πετρελαίου

Οι γεωπολιτικοί δείκτες, οι οποίοι έχουν επιλεγεί στην παρούσα συστημική γεωπολιτική ανάλυση για τον πολιτισμικό πυλώνα είναι οι κάτωθι: α) Ο πληθυσμός του κάθε κράτους, β) τα ποσοστά ανεκπαιδευτων πολιτών στις περιοχές που έχουν καταγραφεί Κούρδοι και γ) τα ποσοστά γεννήσεων στις ίδιες περιοχές σε σύγκριση με το σύνολο του πληθυσμού στο εκάστοτε κράτος.

2.3 Περιγραφή έρευνας βάση Διεθνούς Δικαίου

Εστιάζοντας στον προβληματισμό του κουρδικού ζητήματος στην Μ. Ανατολή, γίνεται αντιληπτό πως πρώτο και κύριο πρόβλημα που θα δημιουργούσε η προσπάθεια διακήρυξης οιασδήποτε μορφής ανεξαρτησίας θα ήταν αποτέλεσμα απόσχισης ή ανακήρυξης αυτονομίας σε κάποιες γεωγραφικές περιοχές (της Τουρκίας, της Συρίας, του Ιράκ ή του Ιράν). Προτού συνεχίσουμε την ανάλυση του κεφαλαίου, οφείλουμε να ξεκαθαρίσουμε πως κανένα δικαίωμα σε απόσχισή δε συνδέεται άμεσα με την επίκληση της αρχής της αυτοδιάθεσης. Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης αναγνωρίζεται μέχρι το σημείο που σχετίζεται με το δικαίωμα της αυτοκυβέρνησης των λαών και όχι με το δικαίωμα της απόσχισης από το κυρίαρχο κράτος²⁸. Επομένως, καθότι μέσω της έρευνας μας θέλουμε να εξετάσουμε την δυνατότητα υλοποίησης ενός κουρδικού κράτους, στην παρακάτω ανάλυση θα εστιάσουμε στο θέμα της απόσχισης.

Το δικαίωμα απόσχισης μπορεί να ασκηθεί, είτε λόγω καταπίεσης των δικαιωμάτων της εθνοτικής ομάδας από την κεντρική εξουσία, είτε λόγω της απόφασης της εθνοτικής ομάδας να αποχωρήσει από την πολιτική κοινότητα του κράτους, στην οποία ούτως ή άλλως συμμετέχει εθελοντικά. Αν το κράτος δεν κυβερνάται δημοκρατικά, τότε υφίσταται δικαίωμα απόσχισης της εθνοτικής ομάδας²⁹. Σε κάθε περίπτωση όμως η προσπάθεια ίδρυσης νέου κράτους δια της απόσχισης για να επιτύχει και να κερδίσει την αναγνώριση από άλλα κράτη, θα πρέπει να γίνει α) είτε σε συμφωνία

²⁸ Emerson R., The Problem of Identity, Selfhood, and Image in the New Nations, Comparative Politics, 1969, p. 300 https://www.jstor.org/stable/421442?seq=1#metadata_info_tab_contents

²⁹ David Raič, Statehood & the Law of Self-Determination. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2002. p. 332 <https://academic.oup.com/ejil/article/16/4/791/381087>

με την κυβέρνηση του κράτους από το οποίο αποσχίζεται είτε β) έχοντας την υποστήριξη διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ), ώστε να αποφευχθεί ένοπλη σύγκρουση.

Η επίτευξη ανεξαρτησίας του Ανατολικού Τιμόρ από την Ινδονησία το 1999 ήταν αποτέλεσμα δημοψηφίσματος το οποίο έχαιρε υποστήριξης από τον ΟΗΕ τόσο σε πολιτικό και υλικό επίπεδο, μέσω της απόφασης 1264 του Συμβουλίου Ασφαλείας και την αποστολή πολυεθνικής ειρηνευτικής δύναμης (UNAMET) για την εξασφάλιση μη εκδήλωσης εχθροπραξιών³⁰. Η κρατογέννεση εντός των Ινδονησιακών εδαφών δεν ήταν αποτέλεσμα ειρηνικού διαλόγου. Συγκρούσεις και βιαιοπραγίες λάμβαναν μέρος από το 1975, με την αποχώρηση των πορτογαλικών στρατευμάτων και την κατάληψη των εδαφών από την Ινδονησία έως και την ανεξαρτησία του Τιμοριανού λαού το 1999³¹.

Με στόχο την επίλυση του ζητήματος του Κοσόβου, στις 10 Ιουνίου 1999 το Συμβούλιο Ασφαλείας πέρασε το Ψήφισμα 1244, το οποίο προέβλεπε την μεταβατική διοίκηση του Κοσόβου από τα Ηνωμένα Έθνη (United Nations Mission in Kosovo [UNMI]), και εξουσιοδότησε τη Δύναμη του Κοσόβου (Kosovo Force [KFOR]), μία ειρηνευτική μονάδα καθοδηγούμενη από το ΝΑΤΟ. Το Ψήφισμα 1244 στηρίχτηκε σε αποφάσεις που είχε πάρει το Συμβούλιο Ασφαλείας κατά τη διάρκεια της κρίσης στο Κόσοβο, οι οποίες είχαν βασιστεί στο κεφάλαιο VII του χάρτη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αποκατάσταση της ειρήνης, ενώ προέβλεπε την αυτονομία του Κοσόβου μέσα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, και επιβεβαίωσε την εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας³². Βασιζόμενο στις στρατιωτικές δυνάμεις του ΣΑ, στις 17 Φεβρουαρίου 2008, το Κόσοβο ανακοίνωσε μονομερώς την ανεξαρτησία του από τη Σερβία, η οποία, δεν την αποδέχθηκε και αμφισβήτησε τη νομιμότητά της, καταφεύγοντας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Δυο χρόνια μετά, το 2010, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η κήρυξη ανεξαρτησίας ήταν νόμιμη και δεν παραβιάζει το γενικό διεθνές δίκαιο³³.

Οι περιπτώσεις του Κοσόβου και του Ανατολικού Τιμόρ αφορούν λαούς που επιθυμούσαν την ανεξαρτησία τους από τα κυρίαρχα κράτη, επιθυμούσαν την χρήση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση και κατάφεραν την κρατογέννεση. Ασφαλώς και στις δύο περιπτώσεις υπήρξαν βιαιότητες, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, και χιλιάδες θάνατοι αμάχων και πολιτών. Και στις δύο περιπτώσεις η δημιουργία νέου κράτους επήλθε με υποβοήθηση άλλων κρατών και διεθνών οργανισμών, αλλά πρέπει να

---

³⁰ Κωσταντίνος Τσιτσελίκης, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, Επεμβάσεις στο Κόσοβο και το Ανατολικό Τιμόρ, Ειδικό τεύχος 2001, σελ. 497 https://ruomo.lib.uom.gr/bitstream/7000/50/1/II.11_E%CF%80%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%BF%20%CE%9A%CE%BF%CF%83%CE%BF%CE%B2%CE%BF%20%CE%BA%20%CE%91%CE%BD%20%CE%A4%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%81.pdf

³¹ Alison Rourke, East Timor: Indonesia's invasion and the long road to independence, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/30/east-timor-indonesias-invasion-and-the-long-road-to-independence>

³² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κοσσυφοπέδιο, <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-1999-0003+0+DOC+XML+V0//EL>

³³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κοσσυφοπέδιο, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2010-0281_EL.html?redirect

επισημάνουμε πως οι επεμβάσεις του ΣΑ και στις δύο χώρες δεν έγινε στο όνομα του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης, αλλά για την κατάπαυση των εχθροπραξιών.

2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί και προϋποθέσεις

Στη Θεωρία³⁴ που θα αναπτύξουμε, περί της κουρδικής υπόθεσης για δημιουργία μίας μορφής αυτόνομης οντότητας στη Μέση Ανατολή, προσπαθούμε μ' ένα λογικό, επεξηγηματικό τρόπο να καταλήξουμε στο πιο πιθανό αποτέλεσμα, όσον αφορά την νέα ισορροπία ισχύος που θα εφαρμοστεί στην εν λόγω γεωγραφική περιοχή. Για την επίτευξη του ανωτέρου σκοπού, η χρήση της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης, είναι αναγκαία, καθώς μέσω αυτής και μόνο, τεκμηριώνεται επιστημονικά το συμπέρασμα που θα εξάγουμε. Με την αναφορά μας στην ισορροπία ισχύος, στην προκυμμένη περίπτωση, εστιάζουμε στην πρώτη ερμηνεία αυτής σύμφωνα με τον Haas³⁵, όπου η ισορροπία έχει την ερμηνεία της κατανομής ισχύος που θα επακολουθήσει, στο γεωγραφικό μας σύμπλοκο.

Πριν την έναρξη της ανάλυσης της εργασίας, οφείλουμε να αναφέρουμε τις παραδοχές με τις οποίες θα εργαστούμε και πάνω στις οποίες βασίζεται η παρούσα μελέτη. Πρώτη και βασική παραδοχή είναι ότι, στην εργασία μας, θεωρούμε δεδομένη την περίπτωση κουρδικής κρατογένεσης, δεν εξετάζουμε κάποια μορφή πιθανότητας δημιουργίας, το θεωρούμε βέβαιο. Επάνω σε αυτό το γεγονός στηριζόμαστε για να εξάγουμε δύο συμπεράσματα. 1^ο) Να ανακαλύψουμε μέσω της έρευνας μας, τη προσφορότερη γεωγραφική περιοχή, στην οποία θα μπορούσαν να κτιστούν τα θεμέλια της κουρδικής κρατικής κυριαρχίας και 2^ο) να ελέγξουμε και να αναλύσουμε την νέα κατανομή των πολιτικών δυνάμεων και τα νέα συμφέροντα που θα γεννηθούν.

Η δεύτερη παραδοχή που συμπεριλάβαμε για την εκπόνηση της εν λόγω έρευνας, είναι ότι το μέρος του κουρδικού πληθυσμού που επωμίζεται το καθοριστικό ρόλο για την διεκδίκηση ανεξαρτησίας, είναι οι Κούρδοι που ζουν στα κράτη που θα αναλύσουμε (Τουρκία, Ιράκ, Ιράν, Συρία). Το λοιπό μέρος του κουρδικού πληθυσμού που εντοπίζεται σε χώρες της Ευρωπαϊκής ηπείρου, στις Η.Π.Α., στην Αρμενία, στο Τουρκμενιστάν, στο Αζερμπαϊτζάν³⁶, δεν θα συμπεριληφθεί στην ανάλυση μας.

Οι ανωτέρω δύο παραδοχές, αποτελούν τον σκληρό πυρήνα της Θεωρίας μας, «που εμπεριέχει την αμετάβλητη απόρρητη γνώση» σύμφωνα με τον Imre Lakatos, το μοναδικό μέρος που δεν δέχεται μεταβολές ή τροποποιήσεις διότι πάνω σε αυτές θα βασιστούμε για να διεκπεραιώσουμε τον προβληματισμό που θέτουμε με το παρόν θέμα εργασίας.

---

³⁴Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής* (Παπαζήση: Αθήνα, 2012), σελ. 238. Σύμφωνα με τον ισχυρισμό του καθηγητή κ. Ι. Μάζη «...το απόλυτο κριτήριο που κρίνει μια καλή Θεωρία είναι η δυνατότητα επεξήγησης που προσφέρει...»

³⁵ Οπ. αν. σελ. 296

³⁶ Mehrdad R. Izady. *The Kurds a Concise Handbook*, σελ. 119

3. Γεωπολιτική Συστημική Ανάλυση

3.1 Μέρος πρώτο: Ανάλυση των Πυλώνων Ισχύος

Εντός του Υποσυστήματός μας, με σκοπό την οικοδόμησης πληρέστερης εικόνας περί του κουρδικού λαού, η ανάλυση των Πυλώνων θα εξεταστεί μεμονωμένα ανά κράτος.

3.1.1 Ανάλυση Πολιτισμικού Πυλώνα

Α' Υποσύστημα

Από αναφορές στο κουρδικό στοιχείο ανά την επικράτεια της Δημοκρατίας της Τουρκίας, εντοπίζεται η ύπαρξη των Κούρδων μέχρι και στις μεγαλύτερες πόλεις της Τουρκίας, Άγκυρα, Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, αλλά η μεγαλύτερη συγκέντρωση αυτών, καταγράφεται στο Νότιο-Ανατολικότερο κομμάτι, στις επαρχίες Sanlufra, Diyarbakir, Mus, Agri, Mardin, Batman, Biltis, Van, Siirt, Sirnak, Hakkari, οι οποίες ανήκουν στα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ανατολίας, όπως αυτές αντιστοιχούν στο χάρτη³⁷. Σημαντικά σημεία, ενδιαφέροντα προς μελέτη των προ αναφερθέντων επαρχιών, τα οποία θα αναλυθούν σε αυτό το μέρος της εργασίας, αποτελούν το γλωσσικό πρόβλημα, η ποσοστιαία διαφορά του ρυθμού γεννήσεων από την υπόλοιπη επικράτεια της Τουρκίας και η εκτίμηση του κουρδικού πληθυσμού σε σχέση με τον σύνολο των Τούρκων πολιτών.

Αναφορικά με το θέμα της γλώσσας, το άρθρο 42 του τουρκικού συντάγματος, αναγνωρίζει την ύπαρξη μίας εθνικής γλώσσας για τους πολίτες της, την τουρκική³⁸. Αποτέλεσμα αυτού του νομοθετικού πλαισίου είναι τα μεγάλα ποσοστά αγράμματων στη ΝΑ Τουρκία, όπου υπάρχουν πολίτες οι οποίοι μιλούν ελάχιστα ή και καθόλου την τουρκική, καθώς μητρική τους γλώσσα είναι η κουρδική Κουρμάντζι (Kurmanji), με τροποποιήσεις σε μορφές διαλέκτου ανάλογα με την γεωγραφική τοποθεσία (Βορειοδυτική Kurmanji, Νοτιοδυτική Kurmanji, Βόρεια Kurmanji ή Serhed, Νότια Kurmanji, Νοτιοανατολική Kurmanji ή Badîni και Anatolian Kurmanji³⁹) και ως εκ τούτου, οι νέοι να εγκαταλείπουν τα σχολεία διότι δεν καταλαβαίνουν τη γλώσσα την οποία διδάσκουν, γεγονός που συνεπάγει την ανεργία και την εγκληματικότητα. Δεδομένου μάλιστα ότι μέχρι το 1991 η κουρδική γλώσσα ήταν απαγορευμένη, όταν νομιμοποιήθηκε από τον τότε πρωθυπουργό Turgut Özal σύμφωνα με τον νόμο 2932⁴⁰, γίνεται αντιληπτή η περιθωριοποίηση της κουρδικής μειονότητας και η κατάταξή τους

³⁷ Χάρτης 1,2 και 3

³⁸Restrictions on the use of the kurdish language, In Education, Human Right Watch <https://www.hrw.org/reports/1999/turkey/turkey993-08.htm>

³⁹ Arakelova, Victoria (2001). "Healing Practices among the Yezidi Sheikhs of Armenia". Asian Folklore Studies, σελ. 319-128.

⁴⁰ Ο.π. "Today, the situation... in Kurdish."

ως "δεύτεροι" πολίτες στην ίδια τους την χώρα. Ο *Necdet Ipekyüz* μέλος του οργανισμού Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Ντιγιαρμπακίρ δήλωσε: *"It is traumatic for an individual to have their own native language illegalized. If a language exists and lives, it will be used. There is no such thing as granting the right to use it."*⁴¹ Επίσης σύμφωνα με την αναφορά του ECG (Crisis Group Europe) ο κουρδικός πληθυσμός της Τουρκίας έχει δηλώσει προτίμηση σε δίγλωσσα ή πολύγλωσσα διδακτέα ύλη για τα σχολεία της ΝΑ Τουρκίας⁴².

Αναφερόμενοι στο δεύτερο σημείο κοινωνικού ενδιαφέροντος, για τις επαρχίες με πληθώρα κουρδικών στοιχείων, τον ρυθμό γεννήσεων, πρέπει να επισημανθεί η ποσοστιαία διαφορά μεταξύ των περιοχών της ΝΑ Τουρκίας με την υπόλοιπη επικράτεια της. Από τους σχετικούς χάρτες που δημοσιεύουν τούρκικα αλλά και διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία, συμπεραίνεται η πληθυσμιακή αύξηση σε περιοχές της ΝΑ Τουρκίας και αντίθετα, η μείωση του πληθυσμού στις περιοχές των κεντρικών και Δυτικών επαρχιών⁴³. Συγκεκριμένα τα ποσοστά γεννήσεων κατά μέσον όρο, στις επαρχίες που εντοπίζονται Κούρδοι, κυμαίνονται από 3.2 έως 3.4, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στη Δυτική Τουρκία μεταξύ 1.5 και 1.6⁴⁴. Τα δεδομένα αυτά δημιουργούν το ερώτημα, κατά πόσο οι Κούρδοι θα θεωρούνται μειονότητα στη Τουρκία σε βάθος δεκαετιών.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση του Πολιτισμικού πυλώνα για την Τουρκία, το ποσοστό του κουρδικού πληθυσμού δεν έχει αναφερθεί μέχρι και σήμερα, καθώς εκ της γεννήσεως της τουρκικής δημοκρατίας, οι εκάστοτε κυβερνήσεις αγνοούσαν συνειδητά την ύπαρξη κουρδικού στοιχείου στα εδάφη της. Από τη δήλωση του Ισμέτ Ινονού στην επικύρωση της συνθήκης της Λωζάνης αναφορικά με τους Κούρδους, και τις δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων που συμμετείχαν στην εν λόγω συνθήκη *«...the Turkish government invented the term "Mountain Turks" to refer to the country's Kurdish population. This has made the status of the Kurds in Turkey very different from the fate of the Kurds in Iran and Iraq, where their ethnic identity and equality have been recognized by law, if not always in practice.*⁴⁵», τις μέχρι πρότινος δηλώσεις του προέδρου του εθνικιστικού κόμματος (MHP) της τουρκικής δημοκρατίας Ντεβλέτ Μπαχτσελί⁴⁶ γίνεται κατανοητό πως η Άγκυρα δεν παραδέχεται την ύπαρξη κουρδικής μειονότητας, δημιουργώντας θεωρίες περί «ορεσίβιων Τούρκων⁴⁷» και όχι Κούρδων. Αποτέλεσμα της τουρκικής αυτής τακτικής είναι η αδυναμία επίσημης καταμέτρησης της κουρδικής μειονότητας (αλλά και άλλων μειονοτήτων) που ζει στη επικράτειά της. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν πολλαπλές αναφορές και έρευνες διεθνών οργανισμών και του διεθνούς τύπου, που χαιρούν αξιοπιστίας, σχετικά με την κουρδική μειονότητα της Τουρκίας, όπως, η CIA, το Institute de Paris, το BBC, με καταγραφές πληθυσμιακού φάσματος 15% έως

---

⁴¹Constanze Letsch, Mandatory Turkish puts Kurdish pupils at disadvantage, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2011/dec/28/mandatory-turkish-kurdish-pupils-disadvantage>

⁴² Ο.π.

⁴³ Χάρτης 4

⁴⁴ Χάρτης 5

⁴⁵ Mustafa Akyol, The Origin Of Turkey's Kurdish Question, Boğaziçi University 2006, σελ. 115

⁴⁶The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds, World Affairs, (<http://www.worldaffairsjournal.org/article/trouble-turkey-erdogan-isis-and-kurds>)

⁴⁷ Μουράτ Καραγιλάν, «Η Ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν», σελ. 62

22% του τουρκικού πληθυσμού⁴⁸. Ασφαλώς υπάρχουν και δημοσιεύματα από τουρκικά πρακτορεία ειδήσεων όπως η Hurriyet Daily News, που υποστηρίζουν ότι το ποσοστό δεν ξεπερνά το 5% με 8%⁴⁹. Ωστόσο για την εξέλιξη της παρούσας μελέτης, λόγω του ότι δεν μπορούμε να βασιστούμε σε ποσοστιαίο φάσμα, αλλά υπάρχει ανάγκη ορισμού συγκεκριμένου ποσοστού, θα χρησιμοποιήσουμε τον μέσον όρο των καταγεγραμμένων αναφορών, αποκλειστικά από επίσημες διεθνείς έρευνες (π.χ. World Factbook, CIA), ως αντικειμενικότερες. Επομένως ορίζεται ως ποσοστό κουρδικής μειονότητας που διαβιεί στην Τουρκία το 19% του πληθυσμού της, το οποίο αντιστοιχεί σε 15,163 εκ. Κούρδους.

Επιπροσθέτως οφείλουμε να επισημάνουμε τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των Κούρδων σ' όλη την γεωγραφική έκταση που εντοπίζονται, καθώς αποτελεί κοινό τους σημείο. Επί των πλείστων οι Κούρδοι είναι σουνίτες μουσουλμάνοι (97%) ασπαζόμενοι την Σααφική mazhab (μία από τις 4 σχολές της Ισλαμικής νομολογίας) γεγονός που τους διαχωρίζει τόσο από τους Τούρκους, όσο και από τους Άραβες γειτόνους τους, οι οποίοι γενικά ακολουθούν την Χαναφική σχολή⁵⁰. Συμπερασματικά, η θρησκεία και η γλώσσα (με μικρές διαφορές λόγω διαλέκτου) καθίστανται στοιχεία της εθνικής ταυτότητας των Κούρδων.

Στη Συρία οι Κούρδοι επίσης, αποτελούν την μεγαλύτερη εθνοτική μειονότητα της χώρας, αλλά ταυτοχρόνως, αριθμούν τον μικρότερο πληθυσμό σε σύγκριση με τα υπόλοιπα τρία κράτη (Τουρκία, Ιράκ, Ιράν) καθώς ο αριθμός τους εκτιμάται από 1,5 ως 2 εκατομμύρια δηλαδή 9% του συνολικού πληθυσμού της Συρίας⁵¹. Οι περιοχές που κατοικούν αντιστοιχούν στη συνοριακή ζώνη Συρίας – Τουρκίας – Ιράκ, η οποία είναι γνωστή ως Ροτζάβα (Rojava) ή Ομόσπονδη Δημοκρατία της Βόρειας Συρίας (Democratic Federation of Northern Syria) DFNS όπως και χαρακτηρίστηκε από το 2012 και έπειτα. Η DFNS χωρίζεται σε τρεις επαρχίες, την επαρχία του Αφρίν (Afrin), την Επαρχία Κομπανί (Kobane) και την επαρχία Καμισλί (Qamichli)⁵².

Σχετικά με τη γλώσσα, οι Κούρδοι της Συρίας χρησιμοποιούν την Kurmanji, λόγω επιρροών από τους Κούρδους της Τουρκίας αλλά και τη Sorani (Central Kurmanji), λόγω της αραβικής επιρροής ως διαλέκτους. Όπως και οι πολιτικές της Άγκυρας καταπολεμούσαν επί έτη την κουρδική γλώσσα, αντίστοιχα και οι κυβερνήσεις της Δαμασκού δεν επέτρεπαν την ανέγερση σχολείων που να διδάσκουν την κουρδική γλώσσα, δεν επέτρεπαν την καταγραφή τέκνων με κουρδικά ονόματα, δεν αδειοδοτούσαν επιχειρήσεις των οποίων ο επιχειρηματίας δεν είχε αραβικό όνομα καθώς

---

⁴⁸The World Factbook, CIA (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html#People>), The Kurdish Population, Fondation Institute Kurd De Paris, (<https://www.institutkurde.org/en/info/the-kurdish-population-1232551004>), Who are the Kurds, BBC (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29702440>)

⁴⁹ Tarhan Edem, How many Kurds live in Turkey, Hurriyet Daily News, (<http://www.hurriyetdailynews.com/how-many-kurds-live-in-turkey--45644>)

⁵⁰Martin van Bruinessen, Religion in Kurdistan, Academia, downloaded on 19/11/18 https://www.academia.edu/6265981/Religion_in_Kurdistan

⁵¹ World Factbook: A rough estimate in this edition has populations of 14.3 million in Turkey, 8.2 million in Iran, about 5.6 to 7.4 million in Iraq, and less than 2 million in Syria, which adds up to approximately 28–30 million Kurds in Kurdistan or adjacent regions. CIA estimates are as of August 2015 – Turkey: Kurdish 18%, of 81.6 million; Iran: Kurd 10%, of 81.82 million; Iraq: Kurdish 15%-20%, of 37.01 million, Syria: Kurds, Armenians, and other 9.7%, of 17.01 million.

⁵² Χάρτης 6

απαγορεύονταν και η δημοσίευση βιβλίων στην κουρδική⁵³. Οι καταπιεστικές αυτές μέθοδοι έπαψαν, λόγω του πολέμου των τελευταίων 8 ετών, με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις να εξελίσσονται, την επικρατούσα εδαφική κατάσταση να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια, αφενός μεν διότι οι μετακινήσεις πληθυσμών μεταβάλλουν και αλλοιώνουν την πολιτισμική σύνθεση των γεωγραφικών περιοχών, αφετέρου, τα ελεγχόμενα εδάφη - εσωτερικά σύνορα – μεταβάλλονται. Αναλυτικότερα η πολιτική σύνθεση της Συρίας θα ακολουθήσει στο κεφάλαιο της ανάλυσης του πολιτικού πυλώνα.

Το κουρδικό στοιχείο που έχει καταγραφεί στο Ιράκ, χαίρει όχι μόνο αναγνώρισης από το ίδιο το κράτος, αλλά ασκεί μερικώς το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης καθώς χαρακτηρίζεται ως αυτόνομο από το ιρακινό σύνταγμα και το Άρθρο 140 του 2005⁵⁴. Ως εκ τούτου, για τους Κούρδους που ζουν στο Ιράκ, υπάρχουν αξιόπιστες καταγραφές, αναφορικά με τον πληθυσμό τους, την ομιλούμενη γλώσσα και τις περιοχές όπου εντοπίζονται.

Ο αριθμός των Κούρδων πολιτών στην ιρακινή επικράτεια ανέρχεται περίπου στα 7,2 εκατομμύρια, δηλαδή το 18% του συνολικού πληθυσμού της χώρας⁵⁵ (καθιστώντας τους την μεγαλύτερη εθνική μειονότητα και σε αυτή την χώρα), όπως καταγράφηκε επίσης στο το Βορειοανατολικό τμήμα του Ιράκ, όπου και καθορίζεται η KRG (Kurdish Regional Government)⁵⁶. Συγκεκριμένα οι αυτόνομες κουρδικές επαρχίες όπου έγινε η καταγραφή είναι οι Dohuk, Arbil και Sulaymaniyah. Πέραν των επαρχιών αυτών, μεγάλα ποσοστά Κούρδων υπάρχουν και σε περιοχές πλησίον της KRG σε πόλεις με αυξημένο γεωπολιτικό ενδιαφέρον όπως Kirkuk, Mosul και Sinjar (θα αναλυθεί στο εδάφιο του Οικονομικού Πυλώνα). Ο αριθμός των Κούρδων πολιτών που ζουν εκτός της KRG δεν μπορεί να υπολογιστεί, καθώς η ιρακινή κυβέρνηση δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη αυτών σε άλλες επαρχίες.

Οι έντονες διαφορές αναφορικά με τις ελευθερίες των Κούρδων από τα υπόλοιπα 3 κράτη, σημειώνονται σε μεγάλο βαθμό στην ελευθερία έκφρασης και λόγου, καθώς και στην περίπτωση του Ιράκ, η ομιλούμενη γλώσσα (Kurmanji και Sorani) επιτρέπεται ως γλώσσα διδασκαλίας σε σχολεία και πανεπιστήμια και χρησιμοποιείται από τα μέσα ενημέρωσης⁵⁷. Επίσης οι Κούρδοι του Ιράκ έχουν αναγνωρισμένα εθνικά σύμβολα, όπως σημαία, εθνικό ύμνο του αυτόνομου κράτους τους και ασφαλώς χαίρουν επίσημης εκπροσώπησης σε άλλες χώρες, όπως στη Γαλλία, στις Η.Π.Α., στη Τουρκία, στο Ιράν και στη Μεγάλη Βρετανία⁵⁸.

Κλείνοντας την ανάλυση του πολιτισμικού πυλώνα για το Ιράκ, πρέπει να δοθεί έμφαση στη γλωσσική διάλεκτο των Κούρδων του Ιράκ αλλά και του Ιράν, όπου

---

⁵³ SYRIA THE SILENCED KURDS, Human Rights Watch, Vol 8 n. 4, October 1996, downloaded 10/11/2018

⁵⁴ Iraq's Constitution 2005, constitutionproject.org 27 July 2018 / PETER BARTU, Wrestling with the integrity of a nation: the disputed internal boundaries in Iraq, International Affairs. Issue 6 Volume 86 November 2010, pages 1329-1343

⁵⁵ BBC news, Iraqi Kurdistan profile, World Factbook <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28147263>

⁵⁶ Χάρτης 7

⁵⁷ Ofra Bengio, Middle East Forum, Iraqi Kurds: Hour of Power? Volume 10 Number 3, 2003, downloaded 18/11/2018.

⁵⁸ Ο.π.

εντοπίζεται η δημιουργία ενός αραβικού αλφαβήτου σε σχέση με του Κούρδους της Τουρκίας που χρησιμοποιούν το λατινικό αλφάβητο⁵⁹. Παρά την διαφορά τους αυτή, η γλώσσα παραμένει κοινό χαρακτηριστικό για το σύνολο των Κούρδων. Η ανάγκη δημιουργίας κοινού αλφαβήτου ασφαλώς και υπάρχει για την ενδυνάμωση της εθνικής τους ταυτότητας, αλλά ας μην παραλείπεται ότι ο κουρδικός λαός χαρακτηριζόταν νομαδικός, γεγονός που «δικαιολογεί» την παράλειψη εξέλιξης του γραπτού λόγου.

Β' Υποσύστημα

Ο κουρδικός πληθυσμός στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, σε αντίθεση με τα προηγούμενα 3 κράτη, καθιστά την δεύτερη, σε σειρά, μεγαλύτερη μειονότητα της χώρας και αριθμεί περίπου 8 εκατομμύρια, δηλαδή το 10% του συνολικού πληθυσμού⁶⁰. Η πλειοψηφία αυτών εντοπίζεται στο Βορειοδυτικό γεωγραφικό τμήμα της χώρας, το οποίο συνορεύει με το Ιράκ και τη Τουρκία. Στην περίπτωση του Ιράν, το κουρδικό στοιχείο εντοπίζεται και στην περιοχή που συνορεύει με το Τουρκμενιστάν, δηλαδή παρατηρούνται μεγάλες συγκεντρώσεις κουρδικού πληθυσμού σε διαφορετικά σημεία προκαλώντας γεωγραφική ασυνέχεια. Συγκεκριμένα οι επαρχίες οι οποίες αποτελούνται από κουρδικό πληθυσμό είναι, Kurdistan Province, Kermanshah Province, West Azerbaijan Province, Ilam Province and Hamadan Province⁶¹.

Σημαντικό σημείο ανάλυσης στην περίπτωση των Κούρδων του Ιράν, καθίσταται η διαφοροποίηση ως προς την θρησκευτική προσήλωση. Η Ισλαμική δημοκρατία του Ιράν απαρτίζεται θρησκευτικά από μουσουλμάνους σίτες σε μεγάλο ποσοστό (90%)⁶², εντός του οποίου κατατάσσεται και ο κουρδικός πληθυσμός ακολουθώντας την θρησκευτική γραμμή των Ιρανών και όχι του σουνιτικού Σααφισμού (υπάρχει παρ' αυτά ένα μικρό ποσοστό 27% Κούρδων που ασπάζεται το σουνιτικό Ισλάμ)⁶³.

Κλείνοντας τη πολιτισμική ανάλυση για το Ιράν, θα αναφερθούμε στο γλωσσικό στοιχείο όπου παρατηρείται μία διπρόσωπη τακτική από την Τεχεράνη. Το ιρανικό σύνταγμα, με το Κεφάλαιο 2, άρθρο 15 αναφέρεται στην χρήση γλωσσών πέραν της περσικής ως εξής: *“Persian is the official and common language and script of the people of Iran. The documents, correspondence, official texts, and schoolbooks must all be in this language and script. However, use of regional and ethnic languages in the press, the mass media, and the teaching of their literature at schools, alongside the Persian language, is freely permitted”*⁶⁴. Δηλαδή επιτρέπει σε άλλη γλώσσα, τη διδασχία των σχολικών μαθημάτων ή και την έκδοση τύπου. Παρ' αυτά ο Υπουργός εκπαίδευσης Hamid Hajbabaie το 2012, έχοντας πρώτα παραδεχθεί πως το 70% των νέων μαθητών

⁵⁹Kurdistan Regional Government, The Kurdish language, Kurdish Government website <http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?l=12&s=03010500&r=142&a=18694&s=010000>

⁶⁰ World Factbook / Iran a country to study, Federal Research Division Library of Congress Edited by Glenn E. Curtis and Eric Hooglund, downloaded 20/11/2018

⁶¹ Χάρτης 8

⁶² The World Factbook, Iran <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ir.html>

⁶³ The Unrepresented Nations and Peoples project, Iranian Kurdistan (November 2017), downloaded 22/11/2018

⁶⁴ The Constitution of the Islamic Republic of Iran, Chapter 2: The Language, Script, Calendar, and the Official Flag of the Country, Article 15, downloaded 22/11/2018

που πάνε στα σχολεία δεν έχουν τα περσικά ως μητρική γλώσσα, πρότεινε σαν λύση του προβλήματος την εκμάθηση περσικών σε νεότερη ηλικία, ώστε να προετοιμάζονται τα ανήλικα για την πρώτη τάξη του σχολείου⁶⁵. Συμπεραίνουμε επομένως πως και στην Ισλαμική δημοκρατία του Ιράν, καταγράφονται φαινόμενα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναφορικά με το δικαίωμα των πολιτών να ομιλούν και να επικοινωνούν στην μητρική τους γλώσσα.

3.1.2 Ανάλυση Πολιτικού Πυλώνα

Α' Υποσύστημα

Μετά το τέλος του Α' Π.Π., η απόφαση απομόνωσης των Κούρδων από τη νεοσύστατη τουρκική κυβέρνηση υπήρξε αφορμή δεκάδων εξεγέρσεων κουρδικών φυλών μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '30, οι οποίες κατέληξαν σε σφαγές δεκάδων χιλιάδων Κούρδων και Τούρκων, όλοι πολίτες της ίδιας χώρας⁶⁶. Σημαντικότερες απ' αυτές ήταν στο, Sheik Said το 1925, Agri το 1930 και Dersim το 1937, όπου επισημαίνοντας την εξέγερση στο Dersim (σημερινές επαρχίες Tunceli, Elazığ, and Bingöl) με τη σφαγή 30.000 άοπλων, ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρ.Τ. Ερντογάν απολογήθηκε για τις πράξεις του στρατού σε ομιλία του το 2011⁶⁷.

Η πολιτική τακτική της τουρκικής δημοκρατίας από την ίδρυση της άνηκε στη φιλοσοφία του ιδρυτή της Μουσταφά Κεμάλ, « Ένα Έθνος, ένα Κράτος, μία Σημαία». Έχοντας χρησιμοποιήσει την μεγαλύτερη μειονότητα που υπάρχει στα τουρκικά εδάφη εναντίον των υπόλοιπων μειονοτήτων (Έλληνες, Αρμένιους, Εβραίους), με το πρόσχημα της ανεξαρτησίας αμφότερα για τους δύο λαούς, έχοντας πολεμήσει μαζί για τον ίδιο σκοπό, η υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης ήταν η έναρξη του διαχωρισμού των Τούρκων από τους Κούρδους. Ενώ οι δημόσιες δηλώσεις του Μ. Κεμάλ, για διασφάλιση αυτόνομων περιοχών εντός της Τουρκίας τον Ιανουάριο του 1923 "*According to our constitution, local autonomous areas will be established. Thus, if the population of a region is composed by Kurds, they will govern themselves in that region*"⁶⁸ τον Ιούλιο του ίδιου έτους στέλλοντας τελεσίγραφο στη διάσκεψη της Λωζάνης, διαβεβαίωνε πως η κουρδική μειονότητα δεν επιθυμούσε να διαχωριστεί από τον τουρκικό πληθυσμό⁶⁹.

Στις επόμενες δεκαετίες μέχρι και το '70 συνεχίζονταν οι πολιτικές καταπίεσης και μη αναγνώρισης του κουρδικού στοιχείου. Το σημείο χωρίς επιστροφή για την τουρκική κυβέρνηση, όσον αφορά την «ύπαρξη» Κούρδων στα εδάφη της, συνέβη την 12^η Σεπτεμβρίου 1980, όταν ο τουρκικός στρατός κατέλαβε την εξουσία με πραξικόπημα. Η πολιτική αστάθεια που επικράτησε, η δημιουργία νέου συντάγματος το 1982, η διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών και η επέκταση της πολιτικής συμμετοχής πριν

---

⁶⁵The Unrepresented Nations and Peoples project, Iran: Minorities Campaign for Right to Education in their Mother Tongue, Unrepresented Nations and People Organization, <https://unpo.org/article/21115>

⁶⁶ Fevzi Bilgin and Ali Sarihan, Understanding Turkey's Kurdish Question (Lexington Books), σελ 31

⁶⁷ BBC, Turkey PM Erdogan apologises for 1930s Kurdish killings, <https://www.bbc.com/news/world-europe-15857429>

⁶⁸ Ο.π. Fevzi Bilgin and Ali Sarihan...

⁶⁹ Derya Bayir, Minorities and Nationalism in Turkish Law (Routledge Taylor and Francis Group), σελ. 76

από τις εκλογές το 1984⁷⁰, καθόρισαν το momentum της πολιτικής εμφάνισης του πρώτου κουρδικού κόμματος.

Στις 15 Αυγούστου 1984 ανακηρύσσεται η έναρξη του ένοπλου αγώνα των Κούρδων ενάντια στη τούρκικη καταπίεση, το όνομα του κινήματος κάτω από το οποίο ενώθηκαν οι Κούρδοι είναι το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (Partiya Karkerên Kurdistanê) γνωστό ως PKK, ηγέτης και ιδρυτής του κινήματος ο Αμπτουλάχ Οτζαλάν και σκοπός του η επίτευξη ανεξάρτητου κουρδικού κράτους. Η ίδρυση του PKK, πολιτικά, σημαίνει δύο πράγματα για την Άγκυρα, 1^{ον}) είναι θέμα χρόνου ώστε η δράση του κόμματος να γίνει ευρέως γνωστή, γεγονός που δεν θα τους επέτρεπε πλέον να ισχυρίζονται την ανυπαρξία κουρδικού πληθυσμού στα εδάφη της, 2^{ον}) ένα μεγάλο μέρος της κουρδικής μειονότητας είναι πλέον συσπειρωμένο (σε αντίθεση με τις προγενέστερες εξεγέρσεις, που γίνονταν ανά φατρίες και έπασχαν από έλλειψη ενότητας, εθνικής σκέψης και εθνικού σχεδίου) ⁷¹ κάτω από έναν ηγέτη, με κοινό για όλους όραμα προς την απελευθέρωση, γεγονός που προκάλεσε ανησυχία στην εξωτερική πολιτική της Άγκυρας. Οι πολιτικές βάσεις του PKK, στηρίζονται στα θεμέλια του κουμμουνισμού, όπου εκείνη την χρονική περίοδο υποστηρίζεται από τη Σοβιετική Ένωση. Ο ίδιος ο Κούρδος ηγέτης ήταν μέλος της κουμμουνιστικής νεολαίας και είχε αναπτύξει στενές σχέσεις με στελέχη του σοσιαλιστικού μεταρρυθμιστικού κινήματος της Τουρκίας, όπως ο Χακί Καρέρ και ο Κεμάλ Πιρ⁷².

Οι επιθέσεις του Εργατικού Κόμματος αρχικά εστιάζονταν σε στρατιωτικές θέσεις, σε αστυνομικές αρχές και γενικότερα σε δημόσιους φορείς της Τουρκικής Δημοκρατίας. Με την πάροδο των ετών όμως καθώς στον Οτζαλάν δεν δινόταν η ευκαιρία για τη διπλωματική λύση που αναζητούσε, οι επιθέσεις επεκτάθηκαν σε πολίτες και τουρίστες σε μεγάλα αστικά κέντρα της Τουρκίας⁷³, με σκοπό να ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στις κυβερνήσεις, να την πλήξουν οικονομικά και να την φέρουν σε αδιέξοδο έως ότου εκπληρωθεί το αίτημά τους. Παρατηρήθηκε, επίσης, πως μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, οι απαιτήσεις του PKK διαμορφώθηκαν σε πιο συμβατά πλαίσια, όπως καταγράφηκε από δηλώσεις του ίδιου του Οτζαλάν το 1995, “*We are not insisting on a ‘separate state’ under any condition. What we are calling for very openly, is a state model where a people’s basic, cultural, social and political rights are guaranteed. These rights could be used in a single state structure or in a separate state.*”⁷⁴ και το 1997 “*I accept the current Turkish borders. Nobody wants Turkey to be divided. This is very important! I want to negotiate a just... Turks must accept Kurdish identity... and accept a federal system as in United States, Germany, Switzerland, Belgium and Spain.*”⁷⁵. Με την Τουρκία να μένει αδιάλλακτη στην απόφασή της να μη δίνει ευκαιρία συνομιλιών με το PKK, ο Οτζαλάν κλιμάκωσε περαιτέρω τις επιθέσεις σε αστικά κέντρα με αποτέλεσμα, πολίτες να πέφτουν θύματα των επιθέσεών τους. Η πολιτική συνέπεια των

---

⁷⁰ Jessica A. Stanton, *Violence and Restraint in Civil War* (Cambridge University press 2016), σελ. 215

⁷¹ Μουράτ Καραγιλάν, *Η Ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν* (Ινφογνώμων, Αύγουστος 2012), σελ. 66.

⁷² Ο.π. σελ. 102-103

⁷³ Jessica A. Stanton, *Violence and Restraint in Civil War* (Cambridge University press 2016), σελ. 217

⁷⁴ Ο.π. σελ. 218

⁷⁵ Ο.π. σελ. 218

ανωτέρω βίαιων πράξεων, ήταν η αναγνώριση του PKK ως τρομοκρατική οργάνωση από διεθνείς φορείς (NATO, Ε.Ε. το 2002), αλλά και από ισχυρά κράτη (Η.Π.Α. το 1997)⁷⁶.

Ο Οτζαλάν έφτασε κοντά στη διπλωματική λύση και διάλογο το 1992, επί προεδρίας Τουργκούτ Οζάλ. Έπειτα από προσπάθειες βίαιης πολιτικής επίλυσης του κουρδικού προβλήματος, η τότε τουρκική πολιτική αντιλήφθηκε πως στο πολιτισμικό πρόβλημα με τους Κούρδους θα έβρισκε διέξοδο μονάχα μέσω του διαλόγου. Η αντίληψη αυτή του Οζάλ, όσο και αν έβρισκε σύμφωνο το σύνολο της ηγεσίας του PKK, τόσο έρχονταν σε ρήξη με μεγάλο μέρος της Τουρκικής πολιτικής⁷⁷. Η πρώτη προσπάθεια για ειρηνική επίλυση, έπαψε, όταν κατά τη διάρκεια της εκεχειρίας του ενός μήνα ο πρόεδρος πλέον της Τουρκίας, Τουργκούτ Οζάλ πεθαίνει από έμφραγμα του μυοκαρδίου (το 2012 έγινε εκταφή, έπειτα από καταγγελίες περί δολοφονίας του, όπου και ανακάλυψαν ίχνη δηλητηρίου στο σώμα του)⁷⁸. Έπειτα απ' αυτή την αποτυχία διπλωματικής προσέγγισης, οι σχέσεις του PKK με τις κυβερνήσεις της Άγκυρας συνέχισαν να είναι σε ολική ρήξη και ολομέτωπη πολεμική σύγκρουση με επικεφαλής πολιτικά πρόσωπα όπως τον Πρόεδρο Ντεμιρέλ, την πρωθυπουργό Τανσού Τσιλέρ και τον Α/ΓΕΕΘΑ Ντογάν Γκιουρές ασκώντας τακτικές εθνοκάθαρσης, αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών με αριθμούς που αγγίζουν τα 2 εκατομμύρια, σύμφωνα με έρευνα του Human Right Watch⁷⁹, εκτελέσεις δημοσιογράφων και πολιτικών (από τα κόμματα ΗΕΡ και ΔΕΡ) που υποστήριζαν τους Κούρδους, εκτελέσεις Κούρδων επιχειρηματιών που ενδεχομένως συνείσφεραν οικονομικά στη δράση του PKK⁸⁰.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθούμε στην επίσημη εμπλοκή εξωτερικών παραγόντων σε εσωτερικά ζητήματα της Άγκυρας όπως το Κουρδικό, την περίοδο 1993-1999 όπου οι κυβερνήσεις της Τουρκία διεξάγουν πόλεμο σ' όλα τα μέτωπα των κουρδικών επαρχιών χρησιμοποιώντας πλέον στρατιωτικές δυνάμεις. Οι δράσεις των κρατών και των διεθνών οργανισμών, όπως οι Η.Π.Α. η Ε.Ε., το Συμβούλιο Ασφαλείας, ή το NATO, ίσως να μην είχαν άμεση εμπλοκή με τα γεγονότα που εξελίσσονταν στην ΝΑ Τουρκία, ενδεχομένως να μην ήταν σε θέση να αναμειχθούν καθώς δεν έχουν το δικαίωμα να εμπλέκονται σε εσωτερικά ζητήματα ενός άλλου κράτους, σύμφωνα με τους θεμελιώδεις κανόνες του διεθνούς δικαίου⁸¹, αλλά η εφησυχαστική και ασχολίαστη στάση τους προς την χρήση ένοπλης βίας της Τουρκίας κατά των ίδιων της των πολιτών δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως σύμπτωση. Συλλογικά η δράση των μεγάλων δυνάμεων θα αναλυθεί στο μεταγενέστερο κεφάλαιο, των υπερσυστημικών δρώντων.

Καταλήγοντας, το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν, μέχρι των ημερών μας, συνεχίζει την δράση του με τακτικές ανταρτοπόλεμου, έχοντας υποστεί μεγάλο πλήγμα το 1999 με τη σύλληψη του ηγέτη του κινήματος τους, στη Ναϊρόμπι, έχοντας

---

⁷⁶David L. Phillips, Remove the PKK From the Terror List, Huffpost, https://www.huffingtonpost.com/david-l-phillips/pkk-terror-group-status_b_3289311.html?guccounter=1

⁷⁷ Ο.π. Μουράτ Καραγιλάν, Η Ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν (Ινφογνώμων, Αύγουστος 2012), σελ. 217-219

⁷⁸Reuters Staff, Body of Turkish ex-leader shows signs of poisoning, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-turkey-president-autopsy/body-of-turkish-ex-leader-shows-signs-of-poisoning-paper-idUSBRE8AP09220121126>

⁷⁹ Francis O'Connor, The Kurdish Movement in Turkey, Peace Research Institute Frankfurt (PRIF) 2017

⁸⁰ Gulistan Gurbey, The Kurdish Nationalist Movement in the 1990s, Robert Olson (The University Press of Kentucky 1996), σελ. 17-18

⁸¹ Antonio Cassese, Διεθνές Δίκαιο (Gutenberg), σελ. 71

συμφωνήσει μια κατάπαυση του πυρός, χωρίς να αποκομίσουν κάποιο αποτέλεσμα (1999-2004)⁸². Συνολικά τα χρόνια της δράσης του, το PKK κατάφερε, ν' αναγνωρίζεται από την διεθνή κοινότητα, οπότε και ανάγκασε τις τουρκικές κυβερνήσεις να πάψουν τους ισχυρισμούς περί ανύπαρκτης κουρδικής μειονότητας, ένωσε την πληθώρα του κουρδικού πληθυσμού σε έναν αγώνα με κοινό στόχο και τέλος κατάφερε να διαδώσει παγκοσμίως το «κουρδικό ζήτημα».

Οι βάσεις που έχτισε το PKK, για ενότητα και η άκαρπη προσπάθεια του για πολιτική ένταξη, αξιοποιήθηκαν από το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (HDP). Ιδρυθέν το 2012, το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών κατάφερε με μεγάλη επιτυχία, για πρώτη φορά το 2015 να μεταφέρει τη φωνή των Κούρδων μέσα στο τουρκικό κοινοβούλιο⁸³. Θεωρητικά το HDP αντιπροσωπεύει το σύνολο των καταπιεσμένων μειονοτήτων στην Τουρκία, αλλά βασικότερος εκπρόσωπος τους είναι οι Κούρδοι. Το πόρισμα αυτό μπορεί να το εξάγει κάποιος μελετώντας τα εκλογικά αποτελέσματα στις βουλευτικές εκλογές του 2015⁸⁴, όπου το HDP υπό την διπλή προεδρία των Selahattin Demirtaş και Figen Yükksekdağ, συγκέντρωσαν το 13,12% των ψήφων, ποσό που αναλογεί σε 80 από τις 550 έδρες του τουρκικού κοινοβουλίου. Η υποστήριξη της αντίληψης πως, το κουρδικό χαιρεί πολιτικής επίλυσης, έγινε ακόμα πιο εμφανής στις προεδρικές και βουλευτικές εκλογές το 2018, όπου ο Ντεμιρτάς⁸⁵ αντιμέτωπος με τον Ερντογαν και τον Ιντσε κατάφερε να κερδίσει 10 επαρχίες και να συγκεντρώσει το 8,4%⁸⁶, στην προεδρική αναμέτρηση, καθώς επίσης το κόμμα του συγκέντρωσε 11,7%, ποσοστό που το καθιστά το 3ο μεγαλύτερο πολιτικό κόμμα στο κοινοβούλιο⁸⁷. Ασφαλώς δεν πρέπει να παραβλέψουμε την σημασία του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος, για την επέκταση των εξουσιών του προέδρου της τουρκικής δημοκρατίας, που έλαβε μέρος το 2017 όπου διαφαίνεται⁸⁸, πως οι κουρδικές επαρχίες μαζί με άλλες αντιτάχθηκαν στις προτάσεις του P.T. Ερντογάν.

Συμπερασματικά από την ανάλυση του πολιτικού πυλώνα για το πρώτο υποσύστημα προκύπτει ότι στη Δημοκρατία της Τουρκίας δρουν δύο βασικές πολιτικές οργανώσεις, οι οποίες ασκούν εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Το νόμιμο πολιτικό κόμμα HDP, το οποίο αγωνίζεται, μέσω συζητήσεων, για την διασφάλιση των ελευθεριών και των δικαιωμάτων του συνόλου των μειονοτήτων που βρίσκονται στην τουρκική επικράτεια, και το επικηρυγμένο PKK το οποίο ασκεί τον ένοπλο αγώνα. Από μία μακροσκοπική επίβλεψη η σχέση HDP - PKK θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν μία σχέση «Κράτους- Ενόπλων Δυνάμεων του Κράτους», άποψη που ασπάζονται κάποια

---

⁸² Fevzi Bilgin and Ali Sarihan, Understanding Turkey's Kurdish Question (Lexington Books), σελ. 35-37

⁸³ Anna Maria Beylucoglu, Recasting the parameters of Freedom of religion in Turkey, Chapter 8, Authoritarian Politics in Turkey, Bahar Başer, Ahmet Erdi Öztürk (I.B. Tauris)

⁸⁴ Χάρτης 9

⁸⁵ Την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ο πρόεδρος του HDP, Σ. Ντεμιρτάς, βρίσκετε υπό κράτηση σε τουρκικές φυλακές, καθώς του ασκούνται κατηγορίες για ποινικό αδίκημα, ως συμμετοχος στην ενορχήστρωση του αποτυχημένου πραξικοπήματος το καλοκαίρι του 2016.

⁸⁶ Preliminary results in the Turkish presidential election of 2018, Statista, <https://www.statista.com/statistics/873950/turkish-presidential-election-results/>

⁸⁷ Turkey Elections 2018 Results - Presidential and Parliamentary Polls, Hurriyet Daily News, <http://www.hurriyetdailynews.com/tune-in-for-live-results-of-turkish-elections-133717>

⁸⁸ Χάρτης 10

μέλη της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας που κατηγορούν το HDP για άμεσες σχέσεις PKK⁸⁹.

Με την κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, σύμφωνα με τον σχεδιασμό για διαχωρισμό των εδαφών της Μ. Ανατολής (συμφωνία Sykes-Picot), τα συριακά εδάφη, όπως τα γνωρίζουμε σήμερα, προσαρτήθηκαν υπό γαλλική κυριαρχία, σε μορφή προτεκτοράτου. Η ευκαιρία της ανακατανομής ισχύος στην περιοχή, να μην εντοπίστηκε από τον Κουρδικό πληθυσμό, αλλά οι μονομερείς προσπάθειές τους και σε αυτήν την γεωγραφική περιοχή, τους οδήγησαν σε αποτυχία⁹⁰.

Το κράτος της Δημοκρατίας της Συρίας κέρδισε την ανεξαρτησία του το 1946 με το πέρας του Β' Π.Π. όταν και καταγράφηκαν οι πρώτες προσπάθειες ενοποίησης των Κούρδων της Συρίας υπό πολιτικό πρίσμα. Το πρώτο κουρδικό κόμμα που ιδρύθηκε στη Συρία ήταν το Δημοκρατικό Κόμμα των Κούρδων της Συρίας (DKPS) το 1957. Η ίδρυση του σηματοδοτούσε την πρώτη συλλογική προσπάθεια της κουρδικής μειονότητας και αποσκοπούσε στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους, αλλά επίσης η ίδρυση του ήταν και μίας μορφής άμυνα ενάντια στην παν-αραβική ιδεολογία του Νάσερ⁹¹ (αραβικός εθνικισμός). Ασφαλώς η αντιμετώπιση τους από το συριακό καθεστώς, σαν απάντηση στις πρώτες πολιτικές κινητοποιήσεις των Κούρδων, ήταν δραματικές. Το 1962, αφαιρείται η υπηκοότητα σε 120.000 Κούρδους στην περιοχή της Jazira (Βορειοανατολική Συρία), με αποτέλεσμα να στερούνται των δικαιωμάτων τους στην εκπαίδευση, την ιδιοκτησία, την πολιτική συμμετοχή και τον γάμο. Η αντίδραση αυτή της συριακής κυβερνήσεως, απέβλεπε σε δύο οικονομικά αίτια, πρώτον η περιοχή της Jazira λόγω της νομαδικής φύσης των Κούρδων είχε εξελιχθεί σε κύρια αγροτική ζώνη που προμήθευε την Συρία και δεύτερον, οι πρόσφατες ανακαλύψεις κοιτασμάτων πετρελαίου στη ΒΔ Συρία ανάγαγε την περιοχή σε γεωστρατηγικό κόμβο ενέργειας. Ως αποτέλεσμα της αφαίρεσης υπηκοότητας μέχρι το 1970, 4.000 οικογένειες Αράβων μετακινήθηκαν στην περιοχή της Jazira και οικειοποιήθηκαν τις αγροτικές εκτάσεις που βρίσκονταν εκεί καθώς «νομικά» δεν ανήκαν σε κανένα⁹².

Την Νασερική ιδεολογία επισκίασε ο Μπααθισμός, μια χρονική περίοδο περαιτέρω καταπίεσης του κουρδικού στοιχείου ακολουθώντας τις τακτικές, αποδυνάμωσης και απομόνωσης της μειονότητας, όπως η γείτονας Τουρκία (απαγόρευση ομιλίας της κουρδικής γλώσσας, απαγόρευση εργασίας σε δημόσιες υπηρεσίες κ.τ.λ.)⁹³. Έπειτα ακολούθησε η ανάληψη εξουσίας με πραξικόπημα από τον Hafez al-Assad στις 6 Νοεμβρίου 1970, όπου δια της “politic ethnography”⁹⁴, όπως χαρακτηρίζει την τακτική του Assad στον διαχωρισμό των πολιτών η Lisa Wedeen, διατηρώντας την εξουσία του, μέσω της βίας εναντίον πολιτών που ανιπαράτιθονταν στη

⁸⁹ BBC Turckce, HDP listesinde kadın adaylar ve azınlıklar öne çıkıyor, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150407_hdp_adaylar

⁹⁰ Royal Danish Defence College, Anne Sofie Schøtt, THE KURDS OF SYRIA, σελ. 5

⁹¹ Harriet Allsopp, The Kurds of Syria: Political Parties and Identity in the Middle EAST (I.B Tauris), σελ. 76

⁹² Royal Danish Defence College, Anne Sofie Schøtt, THE KURDS OF SYRIA, σελ. 9

⁹³ International Crisis Group (2013): “Syria’s Kurds: A Struggle within a Struggle”. Middle East Report No 136, 22/01/2013.

⁹⁴ Wedeen, Lisa (1999): The Ambiguity of Domination. Politics, Rhetoric, and Symbols in Contemporary Syria. University of Chicago Press, σελ. 25

κυβέρνηση, όπως επίσης διαδίδοντας “the symbolic power of myths and fictional narratives about the loving and caring paternal president”⁹⁵.

Τις χρονικές περιόδους που αναδείχθηκε ο Μπααθισμός και μετέπειτα η κυριαρχία του Assad, τα κουρδικά κόμματα, τα οποία εξήλθαν από το KDPS, επιδίωκαν τον ίδιο στόχο, δηλαδή την προστασία της κουρδικής ταυτότητας για τους Κούρδους της Συρίας. Η επίτευξη αυτού του στόχου συνεπαγόταν την κατάργηση των καταπιεστικών νόμων και την εξασφάλιση των πολιτικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων των Κούρδων. Αυτό που δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν ήταν πώς να επιτύχουν αυτούς τους στόχους. Η διαφωνία των κομμάτων εστιάζονταν σε δύο συγκεκριμένα ζητήματα. Το πρώτο αφορούσε ποια πολιτική λύση θα προστατέψει καλύτερα την κουρδική ταυτότητα. Αυτό το θέμα σχετίζεται με την ιδεολογική συζήτηση για το ποιοί είναι οι Κούρδοι: έθνος ή μειονότητα⁹⁶. Το δεύτερο θέμα αφορούσε τον βέλτιστο τρόπο αλληλεπίδρασης με το καθεστώς. Το θέμα αυτό αφορούσε τις εκτιμήσεις των μερών για τις επιλογές στο πολιτικό περιβάλλον είτε για συμμόρφωση με το καθεστώς ή για την υιοθέτηση μιας συγκρουόμενης πολιτικής⁹⁷. Τα τρία μέρη του κουρδικού πολιτικού φάσματος, που δημιουργήθηκαν μετά από την απόπειρα διαμεσολάβησης του Barzani το 1970, αντιπροσώπευαν τρεις διαφορετικές θέσεις. Το λεγόμενο δεξιό κόμμα (KDPPS) με επικεφαλής τον Darwish προσπάθησε να συμπεριλάβει τους Κούρδους ως μειονότητα στη συριακή κοινωνία. Κατά συνέπεια, το KDPPS επέμεινε στην «μαλακή πολιτική πίεση» στο συριακό καθεστώς. Οι άλλες δύο ομάδες κουρδικών κομμάτων ισχυρίζονταν πως οι Κούρδοι αντιπροσώπευαν ένα μοναδικό έθνος, ως μια εθνική ομάδα που δικαιούται συνταγματική αναγνώριση, ακολουθώντας τη γραμμή του KDP του Ιράκ. Οι εσωτερικές διαχωρίσεις και αντιπαραθέσεις⁹⁸, βοήθησαν εν τέλει στην αποσιώπηση των Κούρδων.

Η πολιτική εξέλιξη των κουρδικών πολιτικών κινημάτων, πήρε νέα τροπή το 1978 με την ίδρυση του PKK στην Τουρκία. Μετά το πραξικόπημα του 1980, τα ηγετικά του στελέχη μεταφέρθηκαν στην περιοχή της Βόρειας Συρίας έπειτα από άσυλο που τους παρείχε ο πρόεδρος Assad. Η τακτική της Δαμασκού, με τη δημιουργία μιας «ζώνης ελέγχου» από Κούρδους μαχητές στα σύνορά της με την Τουρκία, ήταν κατ’ αρχάς ένας τρόπος πίεσης, απέναντι στη χρήση των υδάτων του Ευφράτη από την Τουρκία, όπως επίσης, στην συμμαχία που είχε αναπτύξει η Άγκυρα με το Ισραήλ εκείνη την περίοδο⁹⁹. Το αποτέλεσμα της δράσης του PKK εντός συριακών συνόρων μπορεί να έλαβε τέλος το 1999 με τη σύλληψη του Ocalan, αλλά οι κουρδικές ομάδες που δρούσαν στη Βόρειο Συρία είχαν λάβει τα ερείσματα τους.

Τα πρώτα χρόνια του 21^{ου} αι δημιουργείται το PYD (Democratic Union Party), το οποίο μαζί με το Yekiti δημιουργούν την Coordinating Committee και τίθενται σε πορεία σύγκρουσης με την κυβέρνηση της Δαμασκού, σε αντίθεση με τα κόμματα που

---

⁹⁵ Ο.π.

⁹⁶ Harriet Allsopp, *The Kurds of Syria: Political Parties and Identity in the Middle EAST (I.B Tauris)*, σελ. 80

⁹⁷ Ο.π. σελ. 84

⁹⁸ Υπήρχαν ομάδες Κούρδων, οι οποίοι με σκοπό την εξασφάλιση της δικής τους ακεραιότητας, ή την προσωπική τους ανάδειξη, στρέφονταν εναντίον του έθνους τους εξυπηρετώντας κομματικά συμφέροντα, συμμετέχοντας μέχρι και στα mukhabarat (μυστική στρατιωτική υπηρεσία πληροφοριών του συριακού καθεστώτος).

⁹⁹ David McDowall, *A MODERN HISTORY OF THE KURDS (I.B. Tauris 2004)*, σελ. 480

βρίσκονται υπό το συνασπισμό Kurdish Alliance και The Kurdish Democratic Front, το σύνολο των οποίων προσπαθούσαν εξ' αρχής να κερδίσουν την εύνοια της Δαμασκού¹⁰⁰. Το PYD επικράτησε των υπόλοιπων κομμάτων με αιτία την δυναμική του προσέγγιση στο «κουρδικό πρόβλημα» αποσαφηνίζοντας τον τρόπο ενέργειας του στην πολιτική από την επανάσταση του Qamishlo το 2004¹⁰¹.

Φτάνοντας στην Αραβική Άνοιξη του 2011, χρονολογία που σηματοδοτεί την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στη Συρία, πληθώρα Αράβων επηρεασμένοι από το κίνημα, εναντιώθηκαν στο καθεστώς του Bashar al'Assad, ζητώντας την παραίτησή του. Για μία ακόμη φορά η Δαμασκός θα στραφεί στους Κούρδους, αναζητώντας μία συμμαχία, ενάντια στη συριακή αντιπολίτευση, παρέχοντάς τους ελευθερίες (αναγνώριση υπηκοότητας, δικαίωμα αγορα-πωλησίας εδαφών¹⁰²). Με τη συσπείρωση των συριακών στρατιωτικών δυνάμεων προς τη Νότια Συρία, το PYD άδραξε την ευκαιρία αναπτύσσοντας τις δικές του ένοπλες δυνάμεις το YPG και YPJ στα εδάφη που έμειναν αφύλακτα. Παρόμοια αντέδρασε και το KDPS το οποίο, συμμετείχε στο ιδρυθέν από τον Massoud Barzani, Kurdish National Council (KNC) τον Οκτώβριο του 2011 προέδρου του KRG του Ιράκ¹⁰³, σχηματίζοντας στρατό από εξόριστους πολίτες που επαναπατριζόταν γνωστούς ως Rojava Peshmergas, δίχως όμως να έχουν την αντίστοιχη αριθμητική δύναμη με το YPG.

Με την εμφανή απειλή του Ισλαμικού Κράτους στο μεγαλύτερο μέρος της Συρίας, οι δύο ισχυρότεροι συνασπισμοί των Κούρδων, το PYD και KDPS, κατάφεραν, υπό τη σκέπη της Kurdish Supreme Committee (KSC) ιδρυθείσα τον Ιούλιο του 2012, να δημιουργήσουν μία de facto κατάσταση κυριαρχίας στην ΒΑ Συρία, συγκεκριμένα Ανατολικά του Ευφράτη, συμπεριλαμβάνοντας ένα προπύργιο στη Mambij, πλησιάζοντας σε μίας μορφής αυτοδυναμίας, τύπου KRG του Ιράκ (θα αναλυθεί στο επόμενο υποσύστημα). Η KSC αποδείχθηκε ανούσια, διότι ουσιαστικά κυριαρχία ασκούσε το YPG λόγω διαφοράς ισχύος. Αποτέλεσμα της στρατιωτικής επικράτειας του YPG, ήταν η συμμαχία με τις Η.Π.Α. με σκοπό την διάλυση του Ι.Κ. Το πρόβλημα που

---

¹⁰⁰ Royal Danish Defence College, Anne Sofie Schøtt, THE KURDS OF SYRIA, σελ. 13

¹⁰¹ Ο.π. Το 2004 ένας ποδοσφαιρικός αγώνας που έλαβε χώρα στο Qamishlo, κλιμακώθηκε σε κουρδική εξέγερση ενάντια στο καθεστώς. Η ομάδα ποδοσφαίρου του Qamishlo έπαιξε στην έδρα του εναντίον της ομάδας από το Deir al-Zor. Σε κάποιο σημείο κατά τη διάρκεια του αγώνα οι οπαδοί της ομάδας του Deir al-Zor εμφάνισαν αφίσες του Σαντάμ Χουσεΐν και μιλούσαν για συνθήματα που πρόσβαλλαν τους Ιρακινούς ηγέτες Κουρδών Masoud Barzani και Jalal Talebani. Παραδοσιακά, οι Σουνίτες Αράβες της Deir alZor ήταν υποστηρικτές του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν, ο οποίος κατεστάλει το προηγούμενο έτος από την αμερικανική στρατιωτική παρέμβαση. Οι οπαδοί της Qamishlo, αντέδρασαν με επαιώνοντας τον Αμερικανό πρόεδρο Τζορτζ Μπους, ξεκίνησαν μια βίαιη μάχη μεταξύ, ωθώντας τις δυνάμεις ασφαλείας να ανοίξουν πυρ, σκοτώνοντας επτά Κούρδους. Αυτό προκάλεσε λαϊκή εξέγερση που επεκτάθηκε στις κουρδικές περιοχές, φτάνοντας μέχρι την πρωτεύουσα της Συρίας, τη Δαμασκό, κινητοποιώντας διαφορετικά κοινωνικά τμήματα της κουρδικής κοινωνίας. Η εξέγερση, η οποία διήρκεσε από τις 12 έως τις 25 Μαρτίου, τελικά καταστάληκε βίαια, με αποτέλεσμα 43 νεκρούς (7 Άραβες), εκατοντάδες τραυματίες, περίπου 2.500 συλληφθέντες και περισσότεροι από 40 Κουρδικοί μαθητές που εκτοξεύθηκαν από τα Συριακά Πανεπιστήμια. Η εκδήλωση πυροδότησε μια ισχυρή αντίθεση μεταξύ των Σύριων Κούρδων, με αποτέλεσμα μια νέα ακτιβιστική κουρδική ταυτότητα.

¹⁰² Ofra Bengio, Kurdish Awakening, Nation Building in a Fragmented Homeland, University of Texas Press 2014, σελ. 226

¹⁰³ Diwan, The Kurdish National Council in Syria, Carnegie Middle East Center, <http://carnegie-mec.org/diwan/48502?lang=en>

αναδύεται σε αυτή τη συμμαχία, είναι πως λόγω των σχέσεων YPG-PKK, το YPG έχει χαρακτηριστεί ως τρομοκρατική οργάνωση από τις Η.Π.Α., την Ε.Ε. και ασφαλώς την Τουρκία, οπότε και δεν θα έπρεπε να χηρίζει υποστήριξης. Σαν τρόπο υπεκφυγής του προαναφερθέντος προβλήματος, αλλά και με σκοπό να συμπεριληφθεί το σύνολο των μειονοτήτων υπό μία διοίκηση με στόχο την ανεξαρτησία στο σύνολο τους, δημιουργήθηκε το Movement for a Democratic Society (TEV-DEM), με το ένοπλο σώμα να ονομάζεται Syrian Democratic Forces (SDF).

Η στρατιωτική υποστήριξη προς το SDF, και η αυξανόμενη κυριαρχία των κουρδικών δυνάμεων επί των εδαφών της Βόρειας Συρία, ανάγκασε την Τουρκία σε δυο μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις. Με πρόφαση, την στήριξη του Free Syrian Army (FSA), η Άγκυρα διέταξε την επιχείρηση 'Ασπίδα του Ευφράτη' το 2016 στην περιοχή Ανατολικά της Mambij και την επιχείρηση 'Κλάδος Ελαιάς' στο Afrin το 2018. Σκοπός και των δύο επιθέσεων ήταν η αποτροπή των κουρδικών δυνάμεων από το σχηματισμό ενιαίας γεωγραφικής έκτασης όπου θα ασκούν κυριαρχία και ασφαλώς η αναχαίτηση των Κούρδων από μία μεταγενέστερη ελπίδα για έξοδο προς τη Μεσόγειο.

Κλείνοντας την ανάλυση του πολιτικού πυλώνα για το Β' υποσύστημα, οι Κούρδοι της Συρία έχουν κατορθώσει να δημιουργήσουν ένα status quo, από το οποίο επομένως θα μπορέσουν να στηρίζουν τα πολιτικά τους αιτήματα. Για την εκπλήρωση του σκοπού τους, βασικότερο μέλημα θα πρέπει να είναι η ενότητα τους απέναντι στους στόχους τους, διότι όσο περισσότερο διασπώνται τόσο επιτρέπουν σε εξωγενείς παράγοντες να επηρεάζουν την έκβαση του αγώνα τους και να εξυπηρετούν αλλότρια συμφέροντα. Επομένως, θα πρέπει να διακοπούν κατηγορίες από το KNC προς το PYD ότι είναι φίλια προσκείμενοι του καθεστώτος Assad, και του PYD προς το KNC για το γεγονός ότι δέχεται κατευθύνσεις από το καθεστώς Barzani και κατά συνέπεια της Τουρκίας. Η έλλειψη συνεργασίας αυτών των δύο πολιτικών πυλώνων των Κούρδων, δυσχεραίνουν περισσότερο την προσπάθειά τους, καθώς ο λαός τους παραμένει διχασμένος¹⁰⁴.

Η πολιτική δράση των Κούρδων στο Ιράκ, ξεκίνησε με την αποκατάσταση της δημοκρατίας και την ίδρυση της Δημοκρατίας του Ιράκ το 1946. Την δεκαετία αυτή, αναδεικνύεται ο πρώτος Κούρδος ηγέτης, ο οποίος προσπάθησε να επιφέρει λύση στο κουρδικό πρόβλημα μέσω πολιτικών προσπαθειών, Mullah Mustafa Barzani, καθώς επίσης είναι και ο ιδρυτής του κόμματος που ασκεί εξουσία έως σήμερα στην KRG (Kurdistan Regional Government) το KDP (Kurdish Democratic Party). Η πολιτική του δράση πρακτικά ξεκίνησε το 1943¹⁰⁵, καθώς είχε διαφύγει σε περιοχή του Βόρειου Ιράν, όπου και ίδρυσε την εφήμερη 'Δημοκρατία του Mahabad'. Η βαρύνουσα σημασία της ίδρυσής της, επαφίεται, στην δημιουργία δύο κομμάτων που δρουν μέχρι τώρα, το όπως προαναφέραμε KDP με πολιτική δράση στο Ιράκ αλλά και το KDPI¹⁰⁶ που δρα στο Ιράν.

Το 1944, υπό τη σκέπη της Σοβιετικής Ένωσης, καθώς προωθούνταν σχέδιο προς αύξηση της κουμμουνιστικής επιρροής στις Αραβικές χώρες, περιλαμβάνοντας την χειραγώγηση μειονοτήτων που βρίσκονταν σ' αυτές, ο Mullah Mustafa υπέβαλε μια λίστα με αιτήματα προς την Βαγδάτη, που αποσκοπούσαν στην ανεξαρτησία των

¹⁰⁴ Royal Danish Defence College, Anne Sofie Schøtt, The Kurds of Syria, σελ. 17

¹⁰⁵ Kerim Yildiz, The Kurds in Iraq-The Past, Present and Future (Pluto Press 2004), σελ. 16

¹⁰⁶ Ο.π.

Κούρδων του Ιράκ. Τα αιτήματα περιλάμβαναν, την τοποθέτηση υπουργού κουρδικών υποθέσεων, την τοποθέτηση τουλάχιστον ενός Κούρδου σε κάθε υπουργείο, την αυτονομία διαχείρισης πολιτικών, πολιτισμικών και οικονομικών υποθέσεων εντός της κουρδικής επαρχίας, την δημιουργία αυτοδιοικούμενου στρατού και αστυνομίας από του Κούρδους ηγέτες της επαρχίας και τέλος, ως εξέχουσας σημασίας, η πόλη του Kirkuk να συμπεριληφθεί στην αυτόνομη Κουρδική επαρχία¹⁰⁷. Οι βάσεις που έχτισε ο Mullah Mustafa, αν και οι συζητήσεις διακόπηκαν δια βίας (με συμμετοχή της Βρετανικής RAF) από την κυβέρνηση του Hamdi al Pachachi ακολουθώντας η φυγή του Barzani στο Ιράν και έπειτα στην ΕΣΣΔ μέχρι το 1958¹⁰⁸, χρησιμοποιήθηκαν μεταγενέστερα επιφέροντας τα πρώτα θεμιτά αποτελέσματα στον κουρδικό λαό.

Με την άδεια για επιστροφή που δόθηκε στον Barzani, από τους πραξικοπηματίες το 1958, δημιούργησε το ένοπλο σώμα των Κούρδων του Ιράκ, τους Peshmerga, αρχίζοντας εχθροπραξίες που συνεχίστηκαν και με το Μπααθικό καθεστώς μέχρι το 1963, οπότε και συμφωνήθηκε κατάπαυση του πυρός μεταξύ Barzani και Abd al-Salam Arif. Η χρονολογία αυτή σηματοδοτεί την πρώτη ρήξη ανάμεσα στα μέλη του KDP, καθώς μια μεγάλη ομάδα με αρχηγό τον Jalal Talabani διαφωνούσαν με την κατάπαυση, υποστηρίζοντας πως ο ένοπλος αγώνας πρέπει να συνεχιστεί έως ότου επιτευχθεί η αυτονομία¹⁰⁹. Η άποψη του Mullah Mustafa Barzani, για ειρηνική λύση, επικράτησε με αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 1966, ο τότε πρόεδρος του Ιράκ, Abdul Rahman al Bazzaz έκανε δήλωση, στην οποία αναγνώριζε σαφώς τον διεπιστημονικό (κουρδο-αραβικό) χαρακτήρα του ιρακινού κράτους και υπονοούσε την περιφερειακή αυτονομία, εφόσον δεν υπονόμεινε την ιρακινή ενότητα¹¹⁰. Η έγγραφη αυτή δήλωση ήταν το πιο σημαντικό βήμα που είχαν καταφέρει ο Barzani και οι Κούρδοι μέχρι τότε.

Φτάνοντας πολύ κοντά στην επίσημη ανακήρυξη ανεξαρτησίας τους, το 1974, καθώς ο Saddam Hussein είχε συμφωνήσει με το Μανιφέστο (March Manifesto) του Barzani, πληρώντας την πληθώρα των απαιτήσεων για τον κουρδικό πληθυσμό, χωρίς όμως να περιλαμβάνει το 'μήλον της έριδος', την πόλη του Kirkuk, ο πρόεδρος του KDP αποφάσισε να συνεχίσει τις εχθροπραξίες, υποστηριζόμενος πλέον πέραν από το Ιράν και από τις Η.Π.Α. (δόγμα Κίσινγκερ), προσπαθώντας να ανεξαρτητοποιηθεί από την Σοβιετική επιρροή. Γεγονός που διαφαίνεται με τις δηλώσεις του Barzani σε εφημερίδα "...I trust America. America is too great a power to betray the Kurds"¹¹¹. Η απάντηση της ιρακινής κυβερνήσεως επήλθε με ολοκληρωτικό πλήγμα το 1975 έπειτα από την συμφωνία ειρηνικής επίλυσης των διαφορών της με την Τεχεράνη στην Αλγερία, στο πλαίσιο του OPEC¹¹², όπου η Βαγδάτη παραιτήθηκε των αιτήσεων της για προσχώρηση των κοιτασμάτων πετρελαίου του Khuzistan σ' αυτή, με αντάλλαγμα την αποχώρηση των ιρακινών στρατευμάτων από τις κουρδικές περιοχές και την παύση στρατιωτικής υποστήριξης σ' αυτούς. Οι μαζικές ιρακινές επιθέσεις που ακολούθησαν εναντίον πάσης φύσεως κουρδικής οντότητας και η ανακήρυξη ίδρυσης νέου κουρδικού κόμματος, Patriotic Union of Kurdistan (PUK), με επικεφαλής τον Jamal Talabani, νίκησαν τον

---

¹⁰⁷ Nader Entessar, *Kurdish Politics in the Middle East* (Lexington Books 2010), σελ. 74

¹⁰⁸ Ο.π. σελ 74-75

¹⁰⁹ Ο.π σελ. 86

¹¹⁰ Kerim Yildiz, *The Kurds in Iraq-The Past, Present and Future* (Pluto Press 2004), σελ. 17

¹¹¹ Ο.π. σελ. 22

¹¹² Ο.π. σελ. 24

Barzani στρατιωτικά και συναισθηματικά, παραδίδοντας την ηγεσία του KDP στον γιο του, Massoud Barzani.

Ο πόλεμος 1983-1988 ενάντια των Κούρδων διενεργήθηκε στο παρασκήνιο του πολέμου Ιράν-Ιράκ (1980-1988) και είχε μορφή εθνοκάθαρσης του κουρδικού πληθυσμού από περιοχές με υψηλό γεωπολιτικό συμφέρον. Αποτελέσματα της επιχείρησης εναντίον του κουρδικού στοιχείου, που έμεινε γνωστή ως 'Εκστρατείες της Anfal' (Anfal Campaigns) ήταν, η καταστροφή περίπου 3.000 χωριών, ο εκτοπισμός περίπου 1.5 εκατομμυρίων ανθρώπων και τη μαζική εκτέλεση αμάχων. Ενώ τα ακριβή στοιχεία δεν έχουν ακόμη καθοριστεί, καθώς πιστεύεται ότι σκοτώθηκαν έως και 180.000 άνθρωποι.¹¹³ Στη διαμόρφωση αυτών των ποσοστών συνέβαλε η χρήση χημικών όπλων από το καθεστώς του Saddam Hussein, το οποίο και αποτέλεσε το βασικό κίνητρο των Η.Π.Α. για την εισβολή στο Ιράκ το 2003.

Σε συνέχεια του αποτυχημένου πολέμου με το Ιράν, προς κατάληψη των ενεργειακών κοιτασμάτων που βρίσκονται στα μεταξύ τους σύνορα, ο Saddam στράφηκε εναντίον του Κουβέιτ, ξεκινώντας τον Πρώτο πόλεμο του Κόλπου (1990-1992). Η εν λόγω απόφαση, στράφηκε εναντίον του, καθώς εξαιτίας της, οι Κούρδοι βρήκαν την υποστήριξη που χρειαζόνταν. Με δύο μεγάλες, ανθρωπιστικής μορφής, επιχειρήσεις, 'Operation Provide Comfort' και 'Operation Safe Heaven' το 1991 οι Η.Π.Α. με πρόσχημα την απόφαση 688 του Ο.Η.Ε. για την προστασία των Ιρακινών Κούρδων¹¹⁴, διεξήγαγαν την τοποθέτηση Αμερικάνων στρατιωτών σε κουρδικές επαρχίες, με πρωτεύων σκοπό την περιθάλψη, αλλά και την διατήρηση ασφάλειας στην περιοχή, δημιουργώντας μία ζώνη αποκλιμάκωσης (buffer zone) εύρους 36-63 μιλίων και απαγόρευση πτήσεων (no fly zone) Βορειότερα του 36^{ου} παράλληλου¹¹⁵.

Η δημιουργία της περιφερειακής κυβέρνησης του Κουρδιστάν (KRG) οφείλεται στην συσπείρωση των κουρδικών κομμάτων, υπό το Kurdistan Front., μια συμμαχία που σχηματίστηκε μετά την εκστρατεία του Anfal το 1989. Περιελάμβανε το KDP, το PUK, το Kurdistan People's Democratic Party (KDPD), το Kurdistan Socialist Party (PASOK), το Kurdistan Branch of the Iraqi Communist Party, το Assyrian Democratic Movement και τέλος το Kurdistan Toilers' Party¹¹⁶. Η ευκαιρία να αποτελέσει de facto κυβέρνηση προέκυψε με την απόσυρση της διοίκησης του Ιράκ από την περιοχή τον Οκτώβριο του 1991 και με την διεξαγωγή εκλογών τον Μάιο του 1992 η KRG αποκτούσε πλέον επίσημη δομή¹¹⁷. Οι Κούρδοι συνέχισαν να διατηρούν την ημι-αυτονομία τους, διεξάγοντας έναν πολιτικό πόλεμο ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα (KDP-PUK) που κυριαρχούσαν στην KRG, αποσκοπώντας στην ολοκληρωτική ανάληψη διοίκησης, έως το 1996, οπότε και καθιερώθηκε ένα διπολικό καθεστώς με το KDP να ελέγχει το Βόρειο τμήμα της KRG και το PUK το Νότιο¹¹⁸.

Υπό την απειλή της αποσταθεροποίησης, οι Κούρδοι συμάχησαν τόσο μεταξύ τους αλλά και με τις Η.Π.Α. που εισέβαλλαν στρατιωτικά στο Ιράκ για δεύτερη φορά,

¹¹³ Ο.π. σελ. 25

¹¹⁴ Συμβούλιο Ασφαλείας - Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις - Ισχύον Διεθνές Δίκαιο, Ε.Α.Ν.Δ.Α. <http://www.eanda.gr/nomikos-logos/symboylio-afaleias-anthropistikes-epembaseis-isxyon-diethnes-dikaio>

¹¹⁵ Ο.π. Kerim Yildiz, The Kurds in... σελ. 40

¹¹⁶ Gareth R. V. Stansfield, Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy (Routledge Curzon Taylor and Francis group) σελ. 126

¹¹⁷ Ο.π. σελ. 44

¹¹⁸ Χάρτης 11

ώστε να καθαιρέσουν από την ηγεσία τον Saddam Hussein. Το αποτέλεσμα του πολέμου είχε θετική έκβαση από κουρδικής πλευράς, καθώς οι Κούρδοι πλέον είναι υπό ενιαίο πολιτικό δόγμα και ασκούν άμεση επιρροή στις αποφάσεις της ιρακινής κυβέρνησης, έχοντας στην θέση του Προέδρου της Ιρακινής Δημοκρατίας Κούρδο πολίτη (Barham Ahmed Salih, εξέλεξη το 2018).

Ολοκληρώνοντας, πρέπει να αναφερθεί η τελευταία προσπάθεια του κουρδικού λαού για ανεξαρτητοποίηση, έπειτα από την επικράτηση τους ενάντια του Ισλαμικού Κράτους, πραγματοποιήθηκε μέσω δημοψηφίσματος το 2017, από το οποίο προέκυψε η θετική πρόθεση του λαού για δημιουργία ανεξάρτητου κράτους. Η επιθυμία αυτή δεν αναγνωρίστηκε από κανένα καθώς ο μεγαλύτερος σύμμαχος των Κούρδων (όπως δήλωνε ο Masoud Barzani), οι Η.Π.Α. δεν υποστήριζε την κίνηση για αυτονομία καθώς μία τέτοια πράξη θα οδηγούσε σε αποσταθεροποίηση στην περιοχή¹¹⁹. Στην παρούσα κατάσταση οι Κούρδοι καλούνται να αντιμετωπίσουν την απειλή της τρομοκρατίας από τους μαχητές του Ι.Κ., την κυβέρνηση του Ιράκ και την έλλειψη υποστήριξης καθώς κανένας στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή δεν επιθυμεί ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος. Αλλά πλέον έχουν επίσημη πολιτική δομή που αναγνωρίζεται από διεθνής οργανισμούς και ξένα κράτη.

Β' Υποσύστημα

Η έναρξη των πολιτικών δράσεων των Κούρδων του Ιράν, σηματοδοτήθηκε με το Ψυχρό Πόλεμο, το 1946 ιδρύοντας την εφήμερη Δημοκρατία του Mahabad, με την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης η οποία είχε επεκτείνει την επιρροή της στο Βόρειο Ιράν αποσκοπώντας στην πλήρη ένταξη των περσικών εδαφών, στη σφαίρα επιρροής της ΕΣΣΔ και την πρόσβαση της στη θαλάσσια περιοχή του Κόλπου¹²⁰. Η Δημοκρατία του Mahabad, δεν έχει ιδιαίτερη πολιτική σημασία αυτή καθαυτή, πέραν του ότι χρονικά ήταν η πρώτη φορά που δημιουργείται ανεξάρτητη περιοχή διοικούμενη από Κούρδους, αλλά ήταν η αφορμή της γένεσης της Komala-e Zhian-e Kurdistan (κόμμα της αναγέννησης του Κουρδιστάν), ή Komala¹²¹, ενός κόμματος αυτοδιοικούμενου και όχι καθοδηγούμενου από τη Σοβιετική Ένωση. Εξέλιξη της Komala ήταν η δημιουργία του KDPI, υπό την ηγεσία του Qazi Mohammad, καταγράφοντας σε μανιφέστο το πρόγραμμα του κόμματος¹²². Σκοπός του KDPI, ήταν η ένωση όλων των μειονοτήτων απέναντι στην κυβέρνηση της Τεχεράνης, εστιάζοντας περισσότερο στους Κούρδους σίτες, οι οποίοι είχαν δυνατότερους δεσμούς με την περσική κυβέρνηση, αλλά και η συμμαχία με τους Αζέρους, στο Βόρειο τμήμα του Ιράν, επιτυγχάνοντας στις 23 Απριλίου 1946 μίας μορφής συμμαχίας αναφερόμενη ως “Kurdish- Azerbaijani Brotherhood”¹²³. Καθώς όμως, ο Κόκκινος Στρατός αποσύρθηκε από τα εδάφη του Ιράν

¹¹⁹ Μετά την αποτυχία της υλοποίησης του δημοψηφίσματος ο Masoud Barzani παραιτήθηκε στις 29 Οκτωβρίου 2017

¹²⁰ Nader Entessar, *Kurdish Politics in the Middle East* (Lexington Books 2010), σελ. 19

¹²¹ Ο.π. σελ. 21

¹²² Ο.π. σελ. 24. Το πρόγραμμα του μανιφέστο, ταυτίζονταν με αυτό του KDP στο Ιράκ, γεγονός που σχετίζονταν τόσο με την κοινή ανάμειξη των Ρώσων και στις δύο περιπτώσεις, αλλά και με τον κοινό καθοδηγητή τους, τον Barzani.

¹²³ Ο.π. σελ. 24

έπειτα από μεταξύ τους συμφωνία, η κατάρρευση όλων των δομών των κουρδικών κομμάτων ήταν επόμενο να συμβεί. Έτσι στις 31 Μαρτίου 1947 όλοι οι ηγέτες των Κούρδων ανάμεσά τους και ο Qazi Mohammad, απαγχονίστηκαν από τα ιρανικά στρατεύματα στην πλατεία της Mahabat, για παραδειγματισμό, με την κατηγορία για εσχάτη προδοσία.

Η έναρξη της Ισλαμικής επανάστασης το 1979 και η εμφάνιση του νέου ηγέτη, Ayatollah Khomeini, δημιουργώντας την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, οριοθετούσε μια νέα αρχή στον αγώνα των Κούρδων του Ιράν για αυτονομία. Οι διάθεση του Ιρανού ανώτατου ηγέτη απέναντι στην κουρδική μειονότητα έγινε ξεκάθαρη εξ αρχής, όταν εμπόδισε τον εκλεγμένο εκπρόσωπο της κουρδικής περιοχής, Dr. Ghassemlou, να συμμετάσχει στη συνάντηση της πρώτης συγκέντρωσης των αντιπροσώπων (το συμβούλιο που είναι επιφορτισμένο με τη σύνταξη του πρώτου συντάγματος και μέχρι τώρα αρμόδιο για την εκλογή του ανώτατου ηγέτη). Ο Ayatollah έκανε απροσδόκητες επιθέσεις εναντίον του Ghassemlou και του Κόμματος στην πρώτη συγκέντρωση της συνέλευσης. Με διάταγμα του Ayatollah, επιθέσεις πλήρους κλίμακας των επαναστατικών φρουρών ξεκίνησαν εναντίον του κουρδικού λαού, στις πόλεις Mahabad, Paveh, Sanandaj και σε άλλες πόλεις και χωριά του Κουρδιστάν¹²⁴. Κύριο επιχείρημα του Ayatollah, αιτιολογώντας τις εχθροπραξίες κατά των σουνιτών Κούρδων, είναι μέχρι και σήμερα η ελλιπής εκπροσώπηση των κομμάτων του KDPI και της Komala απέναντι στο σύνολο των Κούρδων που ζουν στο Ιράν, επισημαίνοντας για μία ακόμη φορά την έλλειψη ενότητας του κουρδικού έθνους απέναντι στο κοινό σκοπό, καθώς οι σίιτες Κούρδοι από την εποχή διακυβέρνησης του Pahlavi είχαν ισχυρότερους δεσμούς με τις κυβερνήσεις της Τεχεράνης, παρά με τους ομοεθνείς τους.

Το 1997 ξεκίνησε ένα ειρηνικό φοιτητικό κίνημα, περί της καταπίεσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράν, επηρεασμένο τόσο από την προσπάθεια αυτονομίας των Κούρδων του Ιράκ αλλά και από την ιδεολογία του PKK¹²⁵. Το κίνημα αυτό εξελίχθηκε το 2004 στο Kurdistan Free Life Party, (PJAK) κεντροαριστερό κόμμα με ένοπλο σώμα υπό την διοίκηση του Eastern Kurdistan Units (YRK) και Women's Defence Forces (HPJ)¹²⁶, έχοντας στενές σχέσεις με το PKK, διατηρώντας ενεργό τον ένοπλο αγώνα μέχρι σήμερα. Ορμητήριο για τις επιθέσεις τους, καθίσταται το φυσικό οχυρό του όρους Qandil στο Ιράκ, όπου με την διάβαση των συνόρων απολαμβάνουν το προνόμιο της ασφάλειας λόγω της KRG. Το PJAK διακρίνεται των υπολοίπων κουρδικών κομμάτων, ως «δημοφιλέστερο», λόγω των επαναλαμβανόμενων δηλώσεων του δια την ανάγκη ενότητας ανάμεσα στους Κούρδους του Ιράν, αναδεικνύοντας την ανάγκη δημιουργίας ενιαίου πολιτικού κινήματος που θα προστατεύεται από ένα κοινό ένοπλο σώμα κάτω από την διοίκηση ενός ηγέτη¹²⁷.

---

¹²⁴Dr. Ali-Reza Nourizadeh, The Tragedy of Being Kurd in Iran <http://www.nourizadeh.com/archives/000267.php>

¹²⁵James Brandon, The Jamestown Foundation, Iran's Kurdish Threat: PJAK, The Jamestown Foundation https://archive.is/20130113043829/http://www.jamestown.org/programs/gta/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=805&tx_ttnews%5BbackPid%5D=181&no_cache=1#selection-721.0-721.27

¹²⁶ Ο.π.

¹²⁷Rundaw, PJAK calls for unity as Iranian and Turkish border guards hold talks, <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/120820183>

Κλείνοντας την ανάλυση του Πολιτικού Πυλώνα, οφείλουμε να επισημάνουμε την επιρροή των ξένων δυνάμεων που ασκούνταν διαχρονικά σε όλο το εύρος της κουρδικής διασποράς, χρησιμοποιώντας την μειονότητα αναλογικά των συμφερόντων τους. Υπενθυμίζοντας λοιπόν, το PKK, το KDP και η δημοκρατία του Mahabad, χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον από τη Σοβιετική ένωση στην προσπάθειά της να επιβάλλει την πολιτική της δύναμη στο εσωτερικό της Τουρκίας του Ιράκ και του Ιράν, ώστε να καταφέρει μία θαλάσσια διέξοδο σε θερμά ύδατα, αλλά και στην προσπάθεια αποτροπής στην δημιουργία ζώνης απομόνωσης από τις Η.Π.Α. (γνωστή ως Rimland κατά τον Nicholas J. Spykman).

Το 1972, οι Η.Π.Α εξοπλίζοντας τους Κούρδους του Ιράκ, τους ώθησε σε εξέγερση εναντίον της Βαγδάτης, εξ' ονόματος του Ιράν, υπόψη της συμμαχίας τους με τον Shah Mohammad Reza Pahlavi, ο οποίος αποσκοπούσε στην άσκηση πίεσης ενάντια της ιρακινής κυβέρνησης ώστε να υποχωρήσει σε μια συνοριακή διαμάχη. Τρία χρόνια αργότερα, ο Shah ήλθε σε συμφωνία με τη Βαγδάτη και σταμάτησε την παροχέτευση όπλων προς τους Κούρδους. Ο τότε ηγέτης τους Mustafa Barzani με επιστολή προς τον υπουργό Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, Henry Kissinger¹²⁸, ζητούσε υποστήριξη, αλλά η αμερικανική πλευρά δεν ανταποκρίθηκε, με αποτέλεσμα η ιρακινή κυβέρνηση να συντρίψει την κουρδική εξέγερση.

Στη δεκαετία του 1980, με ιρακινή υποστήριξη ξανά, εν όψει του πολέμου Ιράν-Ιράκ, οι Κούρδοι του KDP εξεγέρθηκαν εναντίον της Βαγδάτης. Αφού τελείωσαν οι εχθροπραξίες το 1988, ο στρατός του ιρακινού ηγέτη Saddam Hussein διεξήγαγε βίαια αντίποινα εναντίον των Κούρδων χρησιμοποιώντας μεθόδους όπως της καμένης γης, δηλητηριώδης αέρια και εκδιώκοντας 100.000 Κούρδους στη νότια έρημο¹²⁹.

Το 1991, μετά τον πόλεμο του Κόλπου όπου οι ΗΠΑ, απελευθέρωσαν το Κουβέιτ από τις ιρακινές δυνάμεις, ενώ ο τότε Πρόεδρος George H. W. Bush κάλεσε τους Ιρακινούς να εναντιωθούν στον Saddam, με το πέρας των επιχειρήσεων οι Κούρδοι και οι σιίτες αφέθηκαν στο έλεος της Βαγδάτης.

Το 2003, οι Η.Π.Α βοήθησαν να διασφαλιστεί ότι στο νέο σύνταγμα του Ιράκ θα καθορίζεται η αυτόνομη περιοχή που επιθυμούσαν οι Κούρδοι, αλλά τον Σεπτέμβριο του 2017 αντιτάχθηκαν στο δημοψήφισμα της KRG για ανεξαρτησία¹³⁰.

Το 2013 οι Η.Π.Α χρειάζονταν έναν σύμμαχο στη περιοχή για να πολεμήσουν τους ισλαμιστές του Ι.Κ. βρίσκοντας ως καταλληλότερους τους Κούρδους καθώς είχαν μια αποτελεσματική, οργανωμένη δύναμη. Παρόλη την ενδελεχή συνεργασία τους, όταν η Τουρκία έστειλε στρατεύματα στη Συρία τον Αύγουστο του 2016 σε μια συνοριακή περιοχή Δυτικά του Ευφράτη για να περιορίσει την ανάπτυξη των Κούρδων (επιχείρηση “Euphrates Shield”) αλλά και στις αρχές του 2018 στην πόλη του Αφρίν για να καταπολεμήσει τις κουρδικές πολιτοφυλακές (επιχείρηση “Olive Branch”), με αποτέλεσμα να εκτοπιστούν δεκάδες χιλιάδες Κούρδοι, οι Η.Π.Α επέλεξαν τον ρόλο του παρατηρητή¹³¹.

---

¹²⁸Bassem Mroue, Kurds' ambitions caught in power games, Associated Press News, <https://apnews.com/c0fa4181318148b29b3d8916dd0b7391>

¹²⁹ Ο.π.

¹³⁰ Ο.π.

¹³¹ Ο.π.

Ακόμη και στις μέρες μας, η απόφαση του Προέδρου Τράμπ για απόσυρση των Αμερικανικών στρατευμάτων από τη Συρία, επαναφέρει στις μνήμες των Κούρδων τις προδοσίες των προηγούμενων δεκαετιών.

Ιστορικά αποδεικνύεται λοιπόν, πως η θεμιτή λύτρωση του κουρδικού πληθυσμού, δεν επρόκειτο να επέλθει μονάχα από μία «συμμαχία» με κάποια μεγάλη δύναμη, καθώς μέσα από τις «φιλίες» στις οποίες προέβησαν οι Κούρδοι τον τελευταίο αιώνα, καμία δεν απέδωσε τους καρπούς που αναζητούσαν. Συνεπώς ευλόγως προέκυψε η φράση που πλέον χαρακτηρίζει την αντιμετώπιση ξένων κρατών από τους Κούρδους “the Kurds have no friends but the mountains”¹³².

3.1.3 Ανάλυση Οικονομικού Πυλώνα

Α' Υποσύστημα

Οι κυβερνήσεις τις Άγκυρας ανέκαθεν, ακολουθούσαν πολιτικές τακτικές, οικονομικής αποδυνάμωσης του πληθυσμού που ζούσε στις Ανατολικές επαρχίες της χώρας. Απώτερος σκοπός των προσπαθειών τους ήταν η ψυχολογική αποδυνάμωση, η οικονομική συρρίκνωση και ο εξαναγκασμός σε φυγή από αυτά τα εδάφη και εγκατάσταση του κουρδικού πληθυσμού σε μεγάλα αστικά κέντρα όπου θα υπάρχει η δυνατότητα αφομοίωσης. Ένας από τους τρόπους με τον οποίο επιδιώχθηκαν αυτά τα αποτελέσματα ήταν ο διαμερισμός μεγάλων εκτάσεων γης σε εύπορους Κούρδους, σε θρησκευτικούς ηγέτες, οι οποίοι ήταν φίλια προσκείμενοι στις τουρκικές κυβερνήσεις με αποτέλεσμα οι πλειονότητα των Κούρδων να μην μπορούν να διεκδικήσουν δικές τους εκτάσεις ώστε να μπορούν να ασκούν το επάγγελμα του γεωργού ή του κτηνοτρόφου (τακτική που εφαρμόστηκε το 1940)¹³³. Επίσης σε κείμενο που δημοσιεύτηκε από την CIA το 1979, αναφέρεται πως “...the eastern provinces have received only 10% of state industrial investment and only 2% of all commercial investments. What is more, hospitals and educational facilities are thinly spread in the east. Unemployment is well above the national average. Illiteracy in Turkish among the Kurds is high as 80%; and electricity, piped water, and passable roads are non-existent in more than half of the villages”¹³⁴. Φτάνοντας μέχρι την κυβέρνηση του Halil Turgut Özal, με την έναρξη του γιγαντιαίου προγράμματος Güneýdođu Anadolu Projesi (GAP) το 1989, περιλαμβάνοντας είκοσι δύο φράγματα, δεκαεννέα υδροηλεκτρικά εργοστάσια και ένα σύστημα άρδευσης που θα κάλυπτε δεκαεπτά χιλιάδες τετραγωνικά χιλιόμετρα¹³⁵. Ασφαλώς η ανέγερση του προγράμματος δεν αποσκοπούσε τόσο στην μείωση του ποσοστού ανεργίας της περιοχής, ή στην αντιμετώπιση των καταστροφών που δημιουργούσε η υπερχειλίση των ποταμών του Τίγρη και του Ευφράτη, ή τη βέλτιστη απόδοση των αγροτικών

---

132 No Friends but the Mountains: The Fate of the Kurds, World Affairs Journal <http://www.worldaffairsjournal.org/article/no-friends-mountains-fate-kurds>

133 The kurdish problem in perspective, The August 1979 CIA report, The World Factbook, https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000626727.pdf.

134 Ο.π.

135 GAP Regional Development Administration, GAP Project, All about Turkey, <http://www.allaboutturkey.com/gap.htm>

καλλιιεργειών, όσο και αν τα προέβαλαν οι τουρκικές κυβερνήσεις ως απώτερο σκοπό του έργου. Οι πραγματικοί λόγοι για την υλοποίηση των φραγμάτων, ήλθαν στην επιφάνεια με την ολοκλήρωση του μεγαλύτερου ποσοστού του έργου. Ο απόλυτος έλεγχος των υδάτων, η διαχείριση τους ως μέτρο πίεσης και άσκησης πολιτικής, τόσο προς τις υπόλοιπες χώρες που διέρχονται τα ύδατα των ποταμών, όσο και προς τον εγχώριο πληθυσμό που βασίζεται οικονομικά στη γεωργία, εν ολίγης η χρήση των υδάτων σαν «όπλο», ήταν η αιτία κατασκευής των φραγμάτων.

Η Νοτιοανατολική Τουρκία γεωγραφικά, αποτελεί μια κύρια πηγή ενέργειας, όχι μόνο λόγω των υδροηλεκτρικών εργοστασίων. Από τον Ιανουάριο του 1996, η Perenco απέκτησε πολλά κοιτάσματα πετρελαίου στην περιοχή του Ντιγιαρμπακίρ¹³⁶, με καθαρή παραγωγή 9.000 BOEPD¹³⁷, ποσό το οποίο καλύπτει τις ενεργειακές ανάγκες της βιομηχανικής Τουρκίας σε ποσοστό 0,9%¹³⁸. Επίσης αύξουσας σημασίας είναι ο αγωγός πετρελαίου Kirkuk-Ceyhan που διέρχεται από την περιοχή και καταλήγει στη Μεσόγειο θάλασσα¹³⁹, καθώς δεν χρησιμοποιείται μόνο για την μεταφορά πετρελαίου που εξάγεται στην Τουρκία, αλλά και από τα πλούσια, ενεργειακά, εδάφη του Ιράκ και κυρίως της KRG.

Συμπεραίνουμε πως, η οικονομική άνθιση στις περιοχές της Τουρκίας που ζουν Κούρδοι, την παρούσα χρονική περίοδο, καθίσταται σχεδόν αδύνατο να συμβεί, καθώς το κράτος έχει καταφέρει να διαχειρίζεται το σύνολο του πλούτου της περιοχής, ελέγχοντας την αγροτική ανάπτυξη μέσω των υδάτων, επιδιώκοντας μεγάλα ποσοστά ανεργίας, θέλοντας να αναγκάσουν σε αποξένωση τους ντόπιους πολίτες, υποβαθμίζοντας βιομηχανικά την περιοχή με την άρνηση ανέγερσης σύγχρονων υποδομών.

Η Βόρεια Συρία σε όλη την έκταση της, από το Afrin, στα σύνορα με την Τουρκία, μέχρι την Jazira στα σύνορα με το Ιράκ, καθίσταται ιδανική για καλλιέργεια και κτηνοτροφία. Η εφορία της περιοχής οφείλεται τόσο στο εύκρατο κλίμα που επικρατεί, όσο και στη διέλευση των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη, τους οποίους χρησιμοποιούν για άρδευση. Οι Κούρδοι που ζουν στην περιοχή, με την αποχώρηση των συριακών στρατευμάτων και την δημιουργία μίας de facto αυτόνομης περιοχής το 2014 και αφού απώθησαν τους μαχητές του Ι.Κ., συνέχισαν να χρησιμοποιούν τα πλεονεκτήματα της εύφορης γης προς όφελος του έθνους τους. Η κυβέρνηση της Συρίας τόσο κατά την διάρκεια του πολέμου, αλλά και προγενέστερα βασίζεται στη γεωργία της περιοχής σε ποσοστό του 26% του GDP¹⁴⁰.

Πέραν της αγροτικής οικονομίας, η κυβέρνηση της Δαμασκού έχει ακόμα ένα ισχυρό επιχείρημα, ώστε να ανακαταλάβει τα εγκαταλειμμένα εδάφη της, μία πράξη που θα αναδείκνυε μία ισχυρή κυβέρνηση υπό τον Assad. Στις περιοχές Βορειοανατολικά του Ευφράτη τυγχάνει να βρίσκονται οι μεγαλύτερες πηγές πετρελαίου της Συρίας¹⁴¹, από τις οποίες επί του παρόντος, αντλείται ο ορυκτός πλούτος προς όφελος των Κούρδων

¹³⁶ Χάρτης 12

¹³⁷ Perenco, Official company website <https://www.perenco.com/subsidiaries/turkey>

¹³⁸ Turkey Oil Consumption, C.E.I.C., <https://www.ceicdata.com/en/indicator/turkey/oil-consumption>

¹³⁹ Χάρτης 13

¹⁴⁰ Counting the Cost: Agriculture in Syria after six years of crisis, Food and Agriculture Organization of the United Nations <http://www.fao.org/emergencies/resources/documents/resources-detail/en/c/878213/>

¹⁴¹ Χάρτης 14

(SDF/PYD). Τα αποθέματα αυτά δεν είναι αύξουσας σημασίας σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς κατατάσσουν τη Συρία 31^η σε παγκόσμια κλίμακα¹⁴² σε κοιτάσματα πετρελαίου, αλλά πριν την έναρξη του πόλεμου, ο αριθμός των 387.000 βαρελιών ημερησίως, κάλυπταν απόλυτα τις εσωτερικές βιομηχανικές ανάγκες της χώρας και επιπρόσθετα τα 140.000 bpd ήταν διαθέσιμα προς πώληση¹⁴³.

Ο πετρελαϊκός τομέας είναι η κύρια πηγή οικονομικής ανάπτυξης για την περιοχή του KRG στο Βόρειο Ιράκ, καθώς η παραγωγή πετρελαίου ξεπερνά τα 250.000 βαρέλια ημερησίως. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας, η παραγωγή πετρελαίου στην KRG θα αυξηθεί σε 500.000-800.000 βαρέλια ημερησίως έως το 2020 και σε 750.000 βαρέλια και 1.2 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως έως το 2035¹⁴⁴ ¹⁴⁵. Υπάρχουν 47 διεθνείς εταιρείες πετρελαίου από 17 χώρες που δραστηριοποιούνται στην κεντρική ζώνη του Ιράκ, με τις διεθνείς εταιρείες πετρελαίου να δεσμεύονται σε επενδύσεις της τάξης των 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων στον ενεργειακό τομέα. Είναι λοιπόν εμφανές πως από τους τέσσερις διαχωρισμένους γεωγραφικούς κεντρικούς πυρήνες, αυτός που κατέχει το σκήπτρο της ηγεσίας στο τομέα της οικονομίας, είναι η κεντρική ζώνη του Ιράκ, δηλαδή η περιοχή της KRG. Οι πηγές πετρελαίου που βρίσκονται στο Βορειοανατολικό Ιράκ, καθιστούν τη περιοχή γεωπολιτικά πολύτιμη και πολυσήμαντη για όλους τους δρώντες στην περιοχή, με τους Κούρδους να κατατάσσονται πρώτοι στην ανάγκη εκμετάλλευσης των αποθεμάτων, καθώς για αυτούς τα ενεργειακά αποθέματα καθίστανται λόγος επιβίωσης της ιδέας για πλήρη αυτονομία του κράτους τους και χρησιμοποιείται σαν πολιτικός μοχλός πίεσης απέναντι στη Βαγδάτη.

Ο πολυπόθητος «μαύρος χρυσός», που τελεί υπό κεντρική διαχείριση, δεν είναι απόλυτα φορέας θετικών αναπτυξιακών γεγονότων. Οι μεγαλύτεροι αγοραστές του πετρελαίου που προέρχεται από το KRG είναι η Τουρκία και το Ιράν, καθώς επίσης τα ίδια κράτη αποτελούν τους κύριους εμπορικούς εταίρους στο σύνολο των προϊόντων που εισάγονται στη κεντρική ημιαυτόνομη περιοχή¹⁴⁶. Η έλλειψη εταίρων, στο θέμα του εμπορίου, που χαρακτηρίζει την κεντρική οικονομία στο Ιράκ, έχει επιφέρει το αποτέλεσμα κλιμάκωσης των ήδη εχθρικών σχέσεων, των Κούρδων του KRG απέναντι στους Κούρδους του PKK και PYD, καθώς η κυβέρνηση του R.T. Erdogan υπό την απειλή του οικονομικού εμπάργκο, χρησιμοποιεί την κυβέρνηση του Barzani σε πολιτικά παίγνια, εναντίων της κεντρικής μειονότητας της Τουρκίας, αποσκοπώντας στην μείωση της επιρροής του PKK και του HPG εντός των εδαφών της.

Παρ' αυτά, η επιτυχία της δημιουργίας μίας ημιαυτόνομης γεωγραφικής περιοχής (έστω και περιορισμένης) εντός των ιρακινών συνόρων, με δομημένη κυβέρνηση και

---

¹⁴²Syria's Key Energy Statistics, U.S. Energy Information Administration <https://www.eia.gov/beta/international/country.php?iso=SYR>

¹⁴³ The Battle For Syria's Oil Region, Oil Price, <https://oilprice.com/Geopolitics/Middle-East/The-Battle-For-Syrias-Oil-Region.html>

¹⁴⁴ World Bank Group, The Kurdistan Region of Iraq, Assessing the Economic and Social Impact of the Syrian Conflict and ISIS, σελ. 19, downloaded 23/2/2019 <http://documents.worldbank.org/curated/en/579451468305943474/pdf/958080PUB0A0pri0PUBLIC09781464805486.pdf>

¹⁴⁵ Χάρτης 15

¹⁴⁶ Ο.π. σελ. 29

δημόσιες υπηρεσίες, οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στα αποδεδειγμένα ενεργειακά αποθέματα της περιοχής, που την κατέστησαν οικονομικά και γεωπολιτικά ισχυρή.

Β' Υποσύστημα

Η περιοχή του ιρανικού Κουρδιστάν είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους (καθ' ομοίωση με την KRG) και επίσης παρέχει σημαντικό ποσοστό νερού στο υπόλοιπο Ιράν. Παρ' όλα αυτά, δεν υπήρξαν πολλές επενδύσεις στην οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή του κουρδικού Ιράν, μία πολιτική που αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κυβέρνησης της Τεχεράνης για συστηματική διάκριση κατά του Κουρδιστάν και του κουρδικού λαού. Το γεγονός αυτό αντικρούει κατάφωρα το άρθρο 48 του ιρανικού Συντάγματος το οποίο ορίζει ότι: «There must be no discrimination among the various provinces with regard to the exploitation of natural resources, utilization of public revenues, and distribution of economic activities among the various provinces and regions of the country, thereby ensuring that every region has access to the necessary capital and facilities in accordance with its needs and capacity for growth»¹⁴⁷.

Αποτέλεσμα της απαγόρευσης εκμετάλλευσης των πόρων με υψηλή οικονομική απόδοση, για τους Κούρδους του Ιράν (άντληση ενεργειακών κοιτασμάτων, χρήση των υδάτων για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω φραγμάτων, ή άρδευση αυτών για επέκταση της γεωργικής γης), ήταν η εκμετάλλευση του πρωτογενούς τομέα προς εύρεση εσόδων. Η κυβέρνηση της Τεχεράνης στην προσπάθειά της να απομονώσει οικονομικά την κουρδική μειονότητα και να τους αναγκάσει σε μετανάστευση προς άλλα κράτη ή προς το κεντρικό Ιράν αλλοτριώνοντας και απορροφώντας το κουρδικό στοιχείο, προσέφυγε σε πολιτικές φύτευσης ναρκών ξηράς στους αγροτικούς τομείς, το κλείσιμο των συνόρων καθώς και τη δήμευση εκτάσεων που είναι ζωτικής σημασίας για τη μετεγκατάσταση των ζώων¹⁴⁸.

Αντιλαμβανόμενοι των αυταρχικών πολιτικών καταστάσεων κάτω από τις οποίες ζει ο κουρδικός πληθυσμός στο Ιράν, είναι εμφανές πως, αν και οι Κούρδοι κατέχουν μια πλούσια γεωγραφική έκταση και γεωπολιτικά μπορεί να αναδυθεί σαν ισχυρή, δεν είναι σε θέση να την εκμεταλλευτούν, επομένως και να δημιουργήσουν ένα οικονομικό υπόβαθρο όπου θα δομήσουν τα θεμέλια ενός ενδεχόμενου κράτους.

---

¹⁴⁷Unrepresented Nations and Peoples Organization: UNPO, Iranian Kurdistan, <https://unpo.org/downloads/2347.pdf>, downloaded 23/12/2019

¹⁴⁸ Ο.π.

3.2 Μέρος δεύτερο: Ανάλυση των Υπερσυστημικών Δρώντων

3.2.1 Δράση υπερσυστημικών δρώντων ΗΠΑ – Ρωσίας

Από τις κυβερνήσεις που διατέλεσαν στην Ουάσιγκτον, παρατηρήθηκαν επανειλημμένες προσπάθειες διείσδυσης στο πολιτικό σύστημα των κρατών της Μέσης Ανατολής, προσεγγίζοντας την κουρδική μειονότητα. Η συνεχής ανάγκη για έλεγχο των διατελούντων κυβερνήσεων στο Ιράκ, τις τελευταίες δεκαετίες και η πολυετής στρατιωτική παρουσία στη Συρία αποσκοπούν σε δύο κυρίως λόγους.

Ο πρώτος λόγος αποτελεί μέρος της εθνικής στρατηγικής των Η.Π.Α. για αποκοπή της επέκτασης της ρωσικής σφαίρας επιρροής. Προσπάθεια που βρίσκεται σε ισχύ από το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, είναι η αιτία της τακτικής που ακολουθήθηκε μετά το 1979 απέναντι στο Ιράν, είναι ο λόγος που οι Η.Π.Α έχουν εγκαταστήσει 13 (επίσημες) στρατιωτικές βάσεις στο Ιράκ¹⁴⁹ και έντονη στρατιωτική παρουσία στη Συρία. Δηλαδή μέσω της κουρδικής μειονότητας στην κάθε χώρα ασκούν εξωτερική πολιτική. Με εντονότερο μέχρι στιγμής το παράδειγμα του Ιράκ, οι Η.Π.Α. πλέον έχουν αποκτήσει μια ζώνη αποκοπής της ρωσικής επιρροής μέσω του KDP προς τις κυβερνήσεις της Βαγδάτης.

Αντίστοιχη τακτική είναι και αυτή που ακολουθείται στη Συρία. Μέσω του κουρδικού «προβλήματος» που βρίσκεται στα Βόρεια σύνορα της χώρας, οι Η.Π.Α προσπαθούν να ασκήσουν πολιτικές πιέσεις απέναντι στη φιλο-ρωσική κυβέρνηση του Ασάντ.

Μία ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια στην τακτική της Ουάσιγκτον είναι η μετονομασία των κουρδικών ομάδων, στην περίπτωση της Συρίας, ώστε να μην δημιουργεί πρόβλημα στη σύμμαχο Τουρκία. Έχοντας αποκηρύξει το PKK ως τρομοκρατική οργάνωση, έπειτα από πιέσεις της Άγκυρας, οι Αμερικανοί δεν μπορούσαν να έχουν ως επίσημους συμμάχους στον πόλεμο ενάντια του ISIS ούτε Κούρδους που να σχετίζονται με το PKK αλλά ούτε και με κουρδικές οργανώσεις φίλια προσκείμενες σε αυτό, όπως PYD-YPG. Έτσι δημιουργήθηκε το SDF, όπου υποτίθεται πως τα μέλη του προέρχονται από κάθε μειονότητα της Συρίας, αλλά πρακτικά επιδιώκουν την δημιουργία μιας ημιαυτόνομης περιοχής στα Βορειοανατολικά της, με απώτερο σκοπό την ανατροπή του καθεστώτος Ασάντ.

Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο οι Αμερικανικές κυβερνήσεις δρουν μέσω των Κούρδων στη Μέση Ανατολή είναι τα ενεργειακά αποθέματα και οι ενεργειακοί δρόμοι της περιοχής. Στις γεωγραφικές περιοχές που εντοπίζεται το κουρδικό στοιχείο, κυρίως της Συρίας και του Ιράκ, όπως προαναφέρθηκε στο μέρος της ανάλυσης, υπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου, και ακόμα σημαντικότερο, οι ίδιες περιοχές αποτελούν μέρος του ενεργειακού δρόμου της εξόδου προς την Ευρώπη. Είτε αυτοί οι δρόμοι είναι αυτόνομα κομμάτια εξαγωγής ενεργειακών πόρων ενός μόνο κράτους είτε μέρος μιας μεγαλύτερης δομής- συνεργασίας πολλών κρατών.

---

¹⁴⁹ US Military Bases in Iraq, US Military Bases, <https://militarybases.com/overseas/iraq>

Το ρωσικό ενδιαφέρον για τις κουρδικές οργανώσεις που δρουν στη Μέση Ανατολή αποσκοπεί αντιστοίχως στους δύο ίδιους λόγους, αλλά προς όφελος της Μόσχας. Η στρατηγική της πολιτικής διείσδυσης από μέρους των ρωσικών κυβερνήσεων βασίζεται στην ιδεολογία διάσπασης του αμερικανικού κλοιού. Βασιζόμενοι, λοιπόν, σε αυτήν τη στρατηγική ήταν η υποβοήθηση των σοβιετικών προς τους Κούρδους του Ιράν για τη δημιουργία της εφήμερης Δημοκρατίας του Μαχαμπάτ το 1945, όπως επίσης και η αδιάληπτη ενίσχυση της κουμμουνιστικής οργάνωσης του ΡΚΚ στη Τουρκία.

Ακολουθώντας τον τρόπο δράσης των ΗΠΑ στο ενεργειακό μέρος της στρατηγικής τους, οι Ρώσοι, προσπαθούν να αποκτήσουν το γεωγραφικό πλεονέκτημα, ώστε να εμποδίσουν την ενεργειακή αποδέσμευση της Ευρώπης από το ρωσικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Ελέγχοντας τις οδούς μεταφοράς ενεργειακών πόρων μέσω αγωγών, από τη Μέση Ανατολή προς τη Μεσόγειο, ουσιαστικά θα μπορεί να διαχειρίζεται τις ποσότητες που θα διέρχονται από εδάφη όπου ασκεί επιρροή, ακόμα και αν το πετρέλαιο ή το φυσικό αέριο εξάγεται από χώρες που δεν έχουν πολιτική συμμαχία με τη Μόσχα.

Διαπιστώνουμε πως έκαστη κουρδική μειονότητα ανάλογα με την χώρα που εντοπίζεται και τη χρονική περίοδο στην οποία ενεργοποιείται πολιτικά, συμάχησε με την υπερδύναμη που την προσέγγισε, εξυπηρετώντας και αυτή με τη σειρά της, δικά της συμφέροντα. Αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος που οι κουρδικές οργανώσεις βρίσκονται σε διαμάχες αναμεταξύ τους και σε πολλές περιπτώσεις βρέθηκαν να πολεμούν και να αλληλοσκοτώνονται, καθώς επίσης η ανούσια εχθρότητα που γεννάται εντός του κουρδικού έθνους, λόγω των διαφορών που έχουν οι σύμμαχοί τους, είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο που έχουν να αντιμετωπίσουν απέναντι στην πρόκληση της ενοποίησής τους.

3.2.2 Η εμπλοκή του Ισραήλ

Πάγια επιθυμία του Ισραήλ ήταν η δημιουργία ζωνών πέραν των συνόρων του μέσω των οποίων θα εξασφάλιζε την έγκαιρη προειδοποίηση σε περίπτωση επιθέσεως εναντίον του. Μία ζώνη μέσω της οποίας θα μπορούσε να χρησιμοποιεί σαν μοχλό πίεσης εναντίον των εχθρών του, μία περιοχή που θα είχε τον ρόλο «τελωνείου», ώστε να εξασφάλιζε την παρεμπόδιση διέλευσης μελών τρομοκρατικών οργανώσεων ή κατασκόπων προς τα εδάφη του. Εξ αυτών των λόγων οι σχέσεις Ισραήλ και Κούρδων ξεκίνησαν από τη δεκαετία του 1960, εφαρμόζοντας την στρατηγική της «περιφερειακής συμμαχίας», πολιτική απόφαση του πρώτου Πρωθυπουργού της χώρας Ben-Gurion¹⁵⁰, επιζητώντας την ανάπτυξη στενών δεσμών με κράτη της περιοχής, καθώς και με εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες της περιοχής που βρίσκονταν σε σύγκρουση με αραβικά κράτη. Σκοπός δηλαδή, των ισραηλινών κυβερνήσεων ήταν και συνεχίζει να είναι, η ενίσχυση των προσπαθειών των Κούρδων για αυτοδιάθεση και αυτοκυριαρχία, ώστε να επιτευχθεί η στρατηγική βάρους που επιδιώκει το Τελ Αβίβ.

---

¹⁵⁰ Δρ Ιωάννης Παρίσης, Υποστράτηγος ε.α., Διδάκτωρ Πολιτικής Επιστήμης & Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Κρήτης, Πρόεδρος της Ακαδημίας Στρατηγικών Αναλύσεων (ΑΣΑ), Army Net <https://www.amynanet.gr/pros-aneksartito-kourdistan-epidiokseis-proskommata-geopolites-epiptoseis>

Η αμοιβαία πολιτική υποστήριξη, μεταξύ των δύο εθνών, πηγάζει από την ιστορία τους. Το Ισραήλ, απέναντι στην επιθυμία του κουρδικού λαού για αυτοδιάθεση και κρατογέννεση, βλέπει το παρελθόν της δικής του ιστορίας και αντιστρόφως, ο κουρδικός πληθυσμός αντικρίζει την επιτυχία του εβραϊκού λαού στη δημιουργία κράτους, το επιθυμητό του μέλλον.

Η υποστήριξη που έχει λάβει ο κουρδικός λαός, από τις κυβερνήσεις του Τελ Αβίβ κατά το παρελθόν είχε είτε στρατιωτική μορφή με την εκπαίδευση των Peshmerga είτε οικονομική (χρηματοδότηση), όπως την περίοδο του 1970 όταν την ηγεσία του Ιράκ ανέλαβε ο Σαντάμ Χουσεϊν¹⁵¹. Φτάνοντας στον 21ο αιώνα και στην κρίση που επικρατεί στη Συρία, το Ισραήλ συμβάλλει ποικιλοτρόπως στην ενίσχυση και την υποστήριξη προς τους Κούρδους της Συρίας και του Ιράκ. Το Ισραήλ, είναι το πρώτο κράτος παγκοσμίως που υποστήριξε την δημιουργία ανεξάρτητου κουρδικού κράτους, μία πολιτική δήλωση δια στόματος του ίδιου του πρωθυπουργού¹⁵². Επίσης καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου των Κούρδων εναντίον του ISIS, η κυβέρνηση του Τελ Αβίβ ενίσχυε διαρκώς τις στρατιωτικές δυνατότητες των Peshmerga (μέσω της εκπαίδευσης) καθώς και οικονομικά αγοράζοντας πετρέλαιο από τις κουρδικές πηγές του KRG¹⁵³.

3.2.3 Δικαίωμα για αυτοδιάθεση βάση Διεθνούς Δικαίου

Θέτοντας σε ένα φάσμα τα τέσσερα διαφορετικά επίπεδα ευημερίας και καθημερινότητας των Κουρδικών κοινοτήτων στις προαναφερθείσες χώρες, θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε την περίπτωση του Ιράκ ως την πιο ιδανική, ενώ την περίπτωση της Τουρκίας ως την χειρίστη, αναφορικά με τις ελευθερίες τις οποίες απολαμβάνουν. Η κλίμακα αυτή προέκυψε καθώς, οι Κούρδοι στο Ιράκ ζουν σε μία ημιαυτόνομη επικράτεια, έχοντας πολιτική εκπροσώπηση και ίσα δικαιώματα με τους ιρακινούς συμπολίτες τους, ενώ στην Τουρκία, μέχρι πριν κάποια χρόνια, η χρήση της κουρδικής γλώσσας ποινικοποιούνταν. Δηλαδή θεωρούμε τις πολιτικές συνθήκες υπό τις οποίες διαβιώνουν οι Κούρδοι του Ιράκ, ως τις ιδανικότερες από το σύνολο των τεσσάρων κρατών, αν και δεν είναι η απόλυτα επιθυμητή κατάσταση στην οποία αποσκοπούσε ο κουρδικός λαός.

Είναι γεγονός πως η ολική απόσχιση μιας γεωγραφικής περιοχής από ένα υποκείμενο του Διεθνούς Δικαίου (ένα κράτος), με σκοπό την κρατογέννεση, δεν είναι εύκολη επιλογή ως λύση για το οποιοδήποτε ζήτημα που αφορά μειονοτικό πληθυσμό σε μία χώρα, αρχής γενομένης από το ψήφισμα της αρχής της εδαφικής ακεραιότητας. Ως κατεξοχήν κρατοκεντρικό, το διεθνές δίκαιο δεν θα μπορούσε να μην προβλέπει θεσμούς που θωρακίζουν το βασικό του υποκείμενο, την κρατική οντότητα. Στους κόλπους της διεθνούς κοινότητας όλα τα κράτη αποτελούν μονάδες νομικά ισότιμες καθόσον κανένα

---

¹⁵¹Mardean Isaac, Kurdistan and Israel, Tablet Magazine, <https://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/275050/kurdistan-and-israel>

¹⁵²Jeffrey Heller, Israel endorses independent Kurdish state, Reuters <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-kurds-israel/israel-endorses-independent-kurdish-state-idUSKCN1B00QZ>

¹⁵³ Mardean Isaac, Kurdistan and Israel, Tablet Magazine, <https://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/275050/kurdistan-and-israel>

δεν εξουσιάζει ούτε εξουσιάζεται από άλλο¹⁵⁴. Η αρχή της εδαφικής ακεραιότητας, είναι θεμελιώδης αρχή του διεθνούς δικαίου για τις σχέσεις μεταξύ των κρατών και επιβάλλει σε όλα τα κράτη το σεβασμό της. Ένα από τα πιο ουσιαστικά στοιχεία της αρχής αυτής, είναι η παροχή εγγυήσεων στα κράτη για την διασφάλιση της εδαφικής τους ακεραιότητας. Είναι η νομική εξασφάλιση των κρατών σε σχέση με το έδαφός τους¹⁵⁵.

Επίσης ένα Άρθρο το οποίο επικαλούνται τα κράτη –πέραν του Ιράκ- όπου εντοπίζεται η κουρδική μειονότητα, είναι το άρθρο 2 παράγραφος 7 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, όπου αναφέρεται πως τα Ηνωμένα Έθνη δεν έχουν καμία δικαιοδοσία να επέμβουν σε ζητήματα που ανήκουν στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους. Επίσης, όπως επισημαίνεται στην απόφαση 2625/1970 τα κράτη έχουν την υποχρέωση να μην επεμβαίνουν στις υποθέσεις άλλου κράτους, απόφαση στην οποία βασίζεται η «Υπόθεση Νικαράγουα κατά ΗΠΑ για τις Στρατιωτικές και παραστρατιωτικές ενέργειες εντός και εναντίον της Νικαράγουα»¹⁵⁶.

Πέραν των δύο προαναφερθέντων νομικών «όπλων» που χρησιμοποιούν οι κυβερνήσεις του Ιράν, Συρίας και Τουρκίας προς αποφυγή άσκησης πίεσης από εξωτερικούς παράγοντες (ΟΗΕ), περί καταπίεσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μειονοτήτων που ζουν ανά την επικράτεια εκάστου κράτους, παρατηρείται η ελεγχόμενη αποδέσμευση ελευθεριών ώστε ο κουρδικός λαός να μην μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα για απόσχιση. Ειδικότερα, όπως αναφέραμε και στο μέρος της ανάλυσης, στη Τουρκική Δημοκρατία, η κουρδική γλώσσα αποποινικοποιήθηκε το 1992 και για πρώτη φορά εισήλθε κουρδικό κόμμα (HDP) στο τουρκικό κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2015, αλλά ο πρόεδρος του κόμματος, Selahattin Demirtaş, συνελήφθη τον Μάρτιο του 2018, για συνεργασία με τους πραξικοπηματίες του 2016. Στο Ιράν, οι κυβερνήσεις της Τεχεράνης δεν αναγνωρίζουν την ύπαρξη κουρδικής μειονότητας, ως εκ τούτου δεν δύναται ένα ανύπαρκτο έθνος να έχει δικαίωμα απόσχισης.

Σε γενικές γραμμές το ισχύον διεθνές δίκαιο, σχετικά με το ζήτημα της απόσχισης, εθελουφλεί απέναντι στις απαιτήσεις εθνοτικών ομάδων, θρησκευτικών, πολιτισμικών, και γλωσσικών μειονοτήτων¹⁵⁷, καθώς η κύρια χρήση του όρου νομικά, χρησιμοποιήθηκε ως αντιποικιακό νομικό πρότυπο στην απαγόρευση της ξένης στρατιωτικής κατοχής και ως απαίτηση όλες οι φυλετικές ομάδες να έχουν πλήρη πρόσβαση στη διακυβέρνηση¹⁵⁸. Επικράτησε λοιπόν η άποψη, ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αναγνωρίζεται μέχρι του σημείου που αυτό σχετίζεται με το δικαίωμα αυτοκυβέρνησης των λαών και όχι με το δικαίωμα της απόσχισης από κυρίαρχο κράτος.

Στην περίπτωση της κουρδικής μειονότητας, η νομική μάχη που διαιωνίζεται μεταξύ των Κούρδων και των κρατών στα οποία κατοικούν είναι οι πρώτοι να εμφανίζονται ως οι υπέρμαχοι της απόσχισης και να προβάλλουν ως πρωτεύουσα αρχή αυτή της εθνικής αυτοδιάθεσης ενώ οι δεύτεροι, ως οι πολέμοί της και να συνηγορούν υπέρ του κανόνα της εδαφικής ακεραιότητας.

¹⁵⁴ Εμμ. Ρούκουνας, «Διεθνές Δίκαιο I-Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου. Τρόποι παραγωγής του Διεθνούς Δικαίου», 3η έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ 47.

¹⁵⁵ Εμμ. Ρούκουνας, «Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο», Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ.189

¹⁵⁶ International Court of Justice, Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua (downloaded 24-06-19) <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

¹⁵⁷ A. Cassese, «Διεθνές Δίκαιο», σελ.82

¹⁵⁸ Ο.π. σελ. 80

Επιπροσθέτως πρέπει να αναφερθεί ένα βασικό επιχείρημα που χρησιμοποιείται κυρίως από την κυβέρνηση της Άγκυρας, στο πλαίσιο της αποτροπής εδραίωσης κουρδικής αυτονομίας (πέραν της KRG) πως η οποιαδήποτε εδαφική απομάκρυνση ή δημιουργία ημιαυτόνομης περιοχής στο γεωγραφικό φάσμα της Μέσης Ανατολής θα προκαλούσε αστάθεια στην περιοχή. Το μόνο όμως αρμόδιο όργανο να κρίνει αν ισχύει κάτι τέτοιο είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, το οποίο οφείλει να αποφασίσει, σύμφωνα με το άρθρο 39 του Χάρτη, αν και κατά πόσο η ενέργεια απομάκρυνσης μιας εδαφικής οντότητας είναι δυνατόν να προκαλέσει αναστάτωση στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια¹⁵⁹.

Από τα ανωτέρω μπορούμε να συμπεράνουμε πως η δυνατότητα δημιουργίας ενός νέου κράτους προϋποθέτει την απόλυτη συναίνεση του/των υπάρχοντος/-ων κράτους /-ων από το/τα οποίο/-α θα αποσχιστεί, όπως έγινε στην περίπτωση Πακιστάν – Μπαγκλαντές. Ο ένοπλος αγώνας είναι ένα απαραίτητο έργο για τις περιπτώσεις άφορης καταπάτησης των δικαιωμάτων μίας κοινωνικής ομάδας, ιδιαίτερα ενός λαού που διώκεται για δεκαετίες στην προσπάθεια του για εθνικό προσδιορισμό. Η ένοπλη αντίδραση απέναντι στις πολιτικές τακτικές ενός κράτους ίσως να επιφέρει οφέλη και να απελευθερώσει δικαιώματα για μία κοινωνική ομάδα. Ενδεχομένως να είναι και το εργαλείο με το οποίο θα τραβήξει τα βλέμματα της Διεθνούς Κοινότητας για ανάδειξη των καταστάσεων που βιώνει, γνωρίζοντας ταυτόχρονα πως μια ενέργεια με χρήση όπλων θα επιφέρει αντίστοιχα βίαιη αντίδραση απέναντι στους ίδιους.

Σε κάθε περίπτωση όμως, η κρατογέννηση με χρήση βίας δεν θα μπορούσε να χαιρεί υποστήριξης από κανένα Υποκείμενο του Διεθνούς Δικαίου, ακόμα και σε περίπτωση στρατιωτικής επικράτησης των εξεγερθέντων, το νέο κράτος δεν θα αναγνωριζόταν από κανένα άλλο ως νόμιμο, καθότι διέπραξε παράνομη ενέργεια και θα καταδικαζόταν για αυτό.

Κλείνοντας το μέρος της ανάλυσης για το Διεθνές Δίκαιο θα εστιάσουμε στο μεγαλύτερο πρόβλημα του κουρδικού λαού, το οποίο δεν είναι η ασάφεια και η αναποτελεσματική χρήση των διεθνών νόμων και ψηφισμάτων.

Η μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν ως λαός είναι η ανομοιογένεια του πληθυσμού τους στη γλώσσα, τη θρησκεία και τη κουλτούρα τους σ' όλο το γεωγραφικό εύρος που εντοπίζεται το κουρδικό στοιχείο. Για να επιτύχουν το στόχο τους, θα πρέπει να εστιάσουν στην κοινή τους επιθυμία, την επίτευξη ανεξαρτησίας ή αυτονομίας.

---

¹⁵⁹Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, United Nations https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

4. Γεωπολιτικό υπόδειγμα

Η κήρυξη ανεξαρτησίας από μία εθνοτική ομάδα σε οποιοδήποτε γεωγραφικό σύμπλοκο, ανεξαρτήτως των Υποκειμένων του Δ.Δ. που θα λάμβαναν μέρος σε αυτή, με ή χωρίς τη βούλησή τους, είναι εξ' αρχής μία διαδικασία που θα επιφέρει αλλαγές στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, επωφελώνοντας ένα σύνολο και αδικώντας ένα άλλο.

Μελετώντας τις ανωτέρω αναλύσεις καταλήγουμε στα κάτωθι συμπεράσματα. Η δημιουργία ενός αυτόνομου κράτους για τον κουρδικό λαό θα είναι εφικτή αλλά όχι στο άμεσο μέλλον, καθώς η Μέση Ανατολή παραμένει ένα ασταθές περιβάλλον και μία επιπλέον δυναμική αλλαγή, όπως αυτή της δημιουργίας κουρδικού κράτους δεν θα ευημερούσε. Δεύτερον, όταν θα βρεθεί το πολιτικό momentum για την ανακήρυξη ενός κουρδικού κράτους θα πρέπει να γίνει με απόλυτη συμφωνία με την κυβέρνηση του κράτους από το οποίο θα αποσχιστεί. Και τρίτον, η εν λόγω κρατογένεση θα ευσταθούσε στη γεωγραφική περιοχή του Α' Υποσυστήματος (Τουρκία – Ιράν – Ιράκ), καθώς το Ιράν στην παρούσα χρονική περίοδο αναδεικνύεται ως ένα «συμπαγές» και αυταρχικό κράτος, πολιτικά σταθερό, με μεγάλη γεωστρατηγική αξία, (για τη Ρωσία), και με μεγάλη επιρροή προς έτερα κράτη της Μέσης Ανατολής. Αυτές οι παράμετροι καθιστούν ένα άγονο έδαφος για τη γένεση ενός νέου κράτους εντός των εδαφών όπου η Τεχεράνη ασκεί κυριαρχία.

Επίσης, η αδυναμία ελέγχου των συριακών εδαφών από την κυβέρνηση της Δαμασκού, η ανομία που επικρατεί στο σύνολο της έκτασής της, ο de facto έλεγχος της γεωγραφικής περιοχής Ανατολικά του Ευφράτη (και της Manbij δυτικά του Ευφράτη) και στο Βόρειο τμήμα της Συρίας, από τον SDF (όπου πρακτικά είναι Κούρδοι μαχητές Peshmerga συνεργαζόμενοι με άλλες μειονότητες της περιοχής), θα μπορούσαν αθροιστικά να αποτελούν τους θεμιτούς παράγοντες και τις απαραίτητες προϋποθέσεις, ώστε να πληρούνται τα κριτήρια από ένα έθνος για την ανακήρυξη ανεξαρτησίας. Όμως, η οποιαδήποτε προσπάθεια για ανακήρυξη της γεωγραφικής περιοχής της Rojava σε αυτόνομο κράτος έρχεται αντιμέτωπη με δύο απροσπέλαστα εμπόδια.

Πρώτον, η άμεση σχέση και διασύνδεση του SDF με το PKK αποτελεί την αιτία για την οποία η κυβέρνηση της Άγκυρας δεν θα μπορούσε να αποδεχτεί να συνορεύει με ένα κράτος πολίτες του οποίου έχουν χαρακτηριστεί ως τρομοκράτες διότι τόσο θα έρχονταν σε αναπάντεχη στρατιωτική εμπλοκή μαζί τους, αλλά και θα ασκούσαν επιρροή στο εσωτερικό της Τουρκίας, είτε έμπρακτα είτε με μορφή ηθικής αναπτέρωσης της ιδέας για ανεξαρτησία εντός των Τουρκικών εδαφών.

Το δεύτερο πρόβλημα που θα αντιμετώπιζαν οι υποστηρικτές της προσπάθειας για ανεξαρτησία, θα ήταν η κυβέρνηση Άσσαντ και η Ρωσία. Η κυβέρνηση της Δαμασκού έχει δηλώσει ότι πρόθεση της είναι η πλήρης αποκατάσταση των εδαφών της, όπως αυτά ήταν πριν την έναρξη των εχθροπραξιών εντός της Συρίας¹⁶⁰, επομένως δεν θα αποδέχονταν μια απόσχιση από τα εδάφη της επιτρέποντας στους Κούρδους να αναδειχθούν σε «ήρωες» που απομάκρυναν τον κίνδυνο του ISIL. Επιπροσθέτως σε αυτό

---

¹⁶⁰Vivian Yee, Syrian Government Starts Campaign to Retake Last Opposition Stronghold of Idlib, The New York Times <https://www.nytimes.com/2019/05/20/world/middleeast/syria-retaking-idlib.html>

το ενδεχόμενο, η Μόσχα δεν θα μπορούσε να δεχθεί την ανέγερση ενός κράτους σε απόλυτα κομβικό σημείο το οποίο θα είχε «αμερικανικό προσανατολισμό».

Οφείλουμε σε αυτό το σημείο να αναφερθούμε και στους υποστηρικτές της προσπάθειας για αυτονομία των Κούρδων εντός Συριακών εδαφών. Το μεγαλύτερο όφελος θα το αποκομούσαν πρωτίστως οι ΗΠΑ, λόγω του νέου τους συμμάχου στη Μ.Α. και δευτερευόντως το Ισραήλ, το οποίο θα υλοποιούσε τη πολυπόθητη στρατηγική βάθους που επιθυμεί, ένα ουσιαστικό τρόπο άσκησης πίεσης απέναντι στο Ιράν. Θα μπορούσαμε δηλαδή να συμπεράνουμε πως αν και δεν αριθμεί μεγάλο ποσοστό των πιθανοτήτων, η δημιουργία ανεξάρτητης κουρδικής οντότητας σε Συριακό έδαφος είναι υπαρκτή υπό την εξής προϋπόθεση. Για την ικανοποίηση των αιτημάτων της Άγκυρας, καθώς είναι και σύμμαχος των ευνοούμενων από την εν λόγω υπόθεση, θα πρέπει τα σύνορα του νέου κράτους να μην ταυτίζονται με αυτά της Τουρκίας, δηλαδή προϋποθέτει την δημιουργία «ζώνης αποκλιμάκωσης»¹⁶¹ («buffer zone»), η οποία θα ελέγχεται από τουρκικά στρατεύματα. Έτσι η Άγκυρα θα εξασφάλιζε την απομόνωση του ενδεχόμενου κουρδικού κράτους από τις κύριες πηγές υδρογονανθράκων, την έξοδό τους στη Μεσόγειο και την διαφυγή Κούρδων του ΡΚΚ προς τα συριακά εδάφη. Ένα κουρδικό κράτος, μικρής γεωγραφικής έκτασης, θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό και από την Συριακή κυβέρνηση, καθώς εκ της παρουσίας του θα αποτελούσε μία ζώνη αποτροπής της εισόδου ακραίων ισλαμιστών από την ευρύτερη Μέση Ανατολή προς την Δυτική Συρία, όπως και θα έλυνε ένα βασικό εσωτερικό πρόβλημα της Βαγδάτης (όσον αφορά την μετανάστευση – διαφυγή τρομοκρατών).

Το πιθανότερο υπόδειγμα από την παρούσα μελέτη είναι η υλοποίηση της ιδέας ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους στα ιρακινά εδάφη. Η εξέλιξη της περιοχής της ΚRG από ημιαυτόνομη σε αυτοδιοικούμενο κράτος θα επέφερε ισχυρή σύγκρουση των Κούρδων με την ιρακινή κεντρική κυβέρνηση στη Βαγδάτη και με τους υποστηρικτές της σκληρής γραμμής του Ιράκ στην Τεχεράνη. Ωστόσο, ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν στο βόρειο Ιράκ μπορεί να χαίρει υποστήριξης από όλους τους υπόλοιπους γεωπολιτικούς παράγοντες του συμπλόκου αλλά και από τους υπερσυστημικούς δρώντες. Για την επίτευξη της κουρδικής προσπάθειας, η ενέργεια της απόσχισης θα πρέπει να γίνει σε κοινή συνεννόηση των κυβερνήσεων της Βαγδάτης και του Ερμπίλ, διότι μια μονομερής απόφαση για απόσχιση α) θα επέφερε μια ακόμη πιο ασταθή κατάσταση στην Μέση Ανατολή, β) δεν θα συνέφερε το ίδιο το κουρδικό κράτος, καθώς οι οικονομικές κυρώσεις που θα του επέβαλε η Βαγδάτη δεν θα του επέτρεπαν να αναπτυχθεί και γ) το Ιράκ θα κατέρρεε, καθώς θα είχε να αντιμετωπίσει τόσο τα κύματα των μεταναστών, όσο και τις επιπλοκές στο εσωτερικό της πολιτικής του δομής (ένα μεγάλο μέρος του ιρακινού κοινοβουλίου αποτελείται από Κούρδους πολιτικούς).

Εν αντιθέσει, εάν η κουρδική ανεξαρτησία επιτυγχάνονταν μέσω διαπραγμάτευσης η Βαγδάτης και το Ερμπίλ, θα αποκομούσαν τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη. Για παράδειγμα, η Βαγδάτη θα μπορούσε να διαπραγματευτεί με τους Κούρδους για την συνεκμετάλλευση και την συνεργασία των κοιτασμάτων του Κιρκούκ, αλλά και για τους αγωγούς που οδηγούν στην Τουρκία από πετρελαϊκά πεδία κατά μήκος του νέου βόρειου τμήματος του Ιράκ. Επιπλέον, οι ένοπλες δυνάμεις των δύο κρατών θα μπορούσαν να συνεργαστούν στον τομέα της ασφάλειας, η οποία θα ήταν ζωτικής

---

¹⁶¹ Χάρτης 16

σημασίας για το Ιράκ και για τις κουρδικές προσπάθειες να απωθήσουν το ISIL και να αποτρέψουν την παράνομη διάσχιση των συνόρων τους. Επομένως, η ειρηνική απόσχιση μέσω του διαλόγου, θα μπορούσε να αποφέρει μακροπρόθεσμα οφέλη ενός συνεταιριστικού Κουρδιστάν που θα αντισταθμίζουν τις βραχυπρόθεσμες πολιτικές δαπάνες της απόσχισης των Κούρδων.

Οι οικονομικές ευκαιρίες που θα παρουσιάζονταν στον τομέα των επενδύσεων, σε μία πλέον ανεξάρτητη KRG (απαλλαγμένη από τις δεσμεύσεις προς τη Βαγδάτη), θα εξυπηρετούσαν ιδανικά τα συμφέροντα της Άγκυρας, καθώς σ' ένα σταθερό πολιτικό περιβάλλον θα ευδοκίμούσε η συνεργασία των Κούρδων με τον μεγαλύτερο εξαγωγέα τους στον τομέα της ενέργειας. Επιπρόσθετα, οι πολιτικές ανησυχίες της Τουρκίας, για την ασφάλεια όσον αφορά την σιίτικη κυβέρνηση της Βαγδάτης, οδήγησαν την Τουρκία να αναπτύξει στενούς πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς με το KRG, μετατρέποντας την Άγκυρα από τον πιο έντονο κριτικό του Erbil στον μεγαλύτερο συνεργάτη του. Τέλος, η πολιτική συνεργασία της Τουρκίας με την ηγεσία του KRG βοήθησε στο να περιοριστούν οι στρατηγικές ικανότητες του PKK, όπως επίσης περιορίσει τις συριακές κουρδικές ομάδες από το να χρησιμοποιούν ως βάσεις τους τα ιρακινά εδάφη ελεγχόμενα από το KRG.

Το Ιράν διατηρεί στενούς οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς με την KRG, καθώς έχει μακροχρόνιες επαφές τόσο με το PUK όσο και με το KDP, καθώς επίσης, για την προστασία των συνόρων του και της εσωτερικής του ασφάλειας τα τελευταία χρόνια αύξησε τη στρατιωτική του συνεργασία με τους peshmerga, για να ωθήσουν τις δυνάμεις ISIL εκτός Κουρδικής επικράτειας. Μπορούμε να συνεπάγουμε, πως αν και στην Τεχεράνη υπάρχει ο φόβος αναζωπύρωσης του κουρδικού εγχώριου εθνικισμού, με την διακήρυξη αυτονομίας της KRG, το Ιράν θα μπορούσε να επωφεληθεί από αυτή την ενέργεια. Επομένως εάν ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν δεν υιοθετούσε μία παν-κουρδική ιδεολογία που θα μπορούσε να απειλήσει τη σταθερότητα του Ιράν, τότε η Τεχεράνη θα μπορούσε να υποστηρίξει την κουρδική κυβέρνηση.

Καταλήγοντας στους προφανείς υπερσυστημικούς δρώντες που θα επωφεληθούν από την δημιουργία ενός αυτόνομου κουρδικού κράτους, τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, τα συμφέροντα των οποίων ταυτίζονται με αυτά στην περίπτωση της Συρίας.

Μετά από χρόνια μάχες για αυτονομία, ένα μέρος του κουρδικού πληθυσμού της Μέσης Ανατολής βρίσκεται ένα βήμα πριν την ίδρυση ενός κουρδικού κυρίαρχου κράτους. Το επόμενο βήμα, είναι η διατήρηση του νεοϊδρυθέντος κράτους καθώς η οικοδόμηση μιας σταθερής και ευημερούσας πολιτείας είναι πολυπλοκότερο από το να διακηρύσσει την ύπαρξή του¹⁶².

---

¹⁶² Alireza Nader, Larry Hanauer, Brenna Allen, Ali G. Scotten, Regional Implications of an Independent Kurdistan σελ. 158 (downloaded 01-07-19)
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1452/RAND_RR1452.pdf

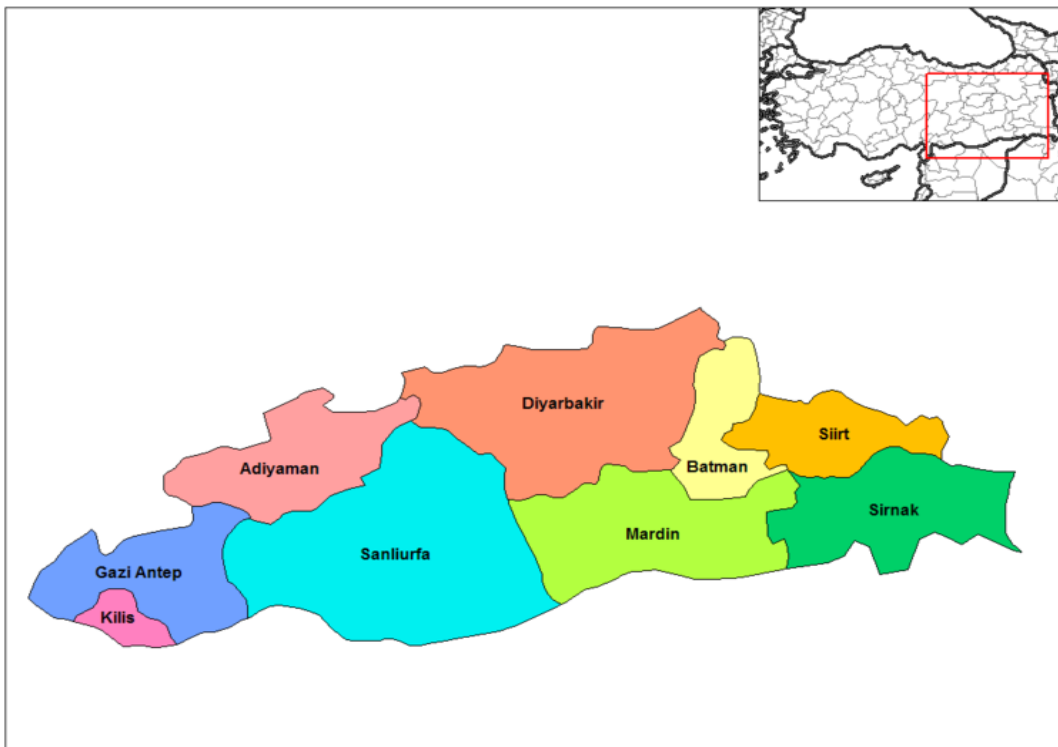
Παράρτημα Χαρτών

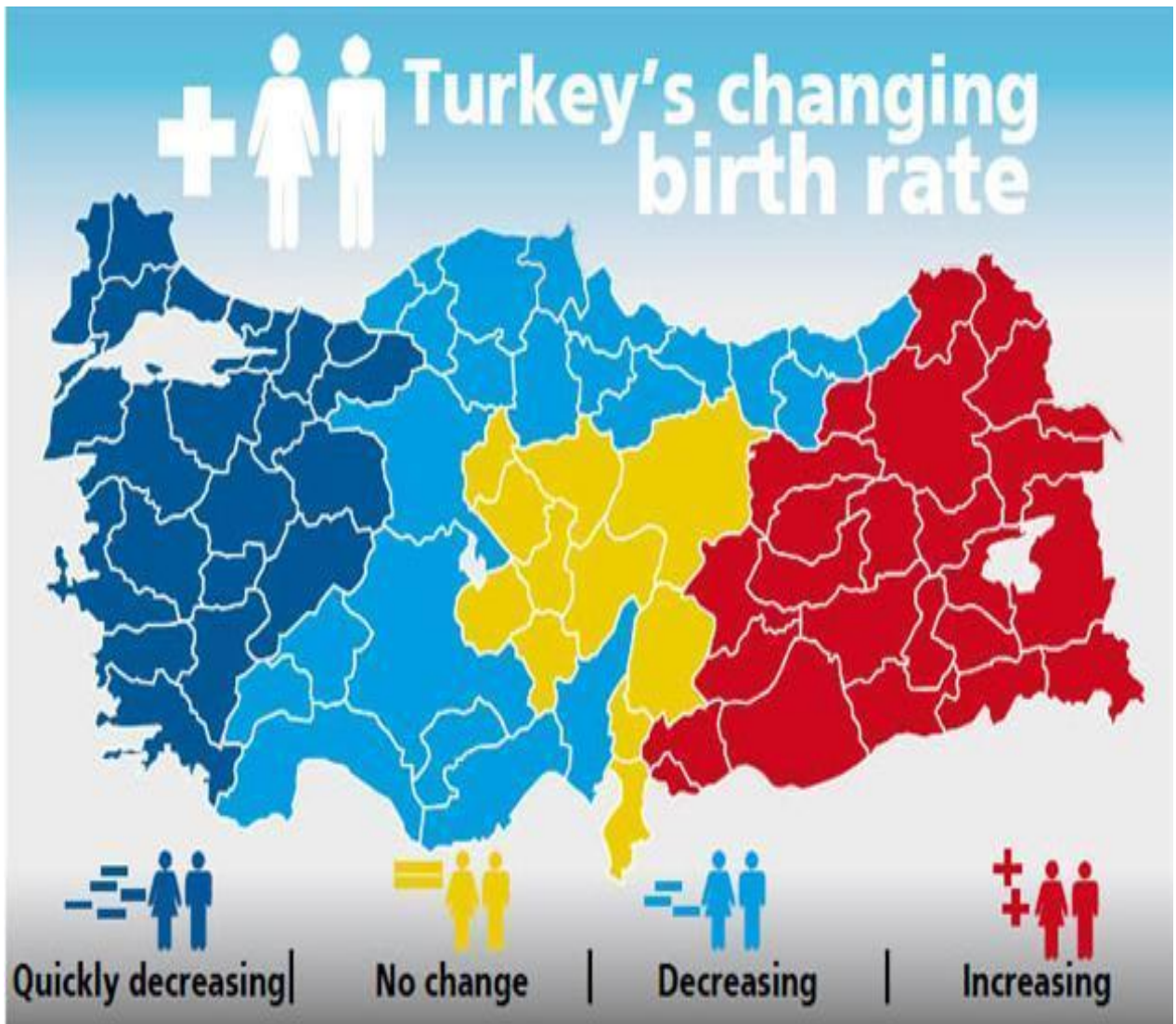
Χάρτης 1: Καταγραφές κουρδικού πληθυσμού στην επικράτεια της Τουρκικής Δημοκρατίας, αλλά και γενικότερα στα κράτη της Μ.Α. Πηγή: VOA news (<https://www.voanews.com/a/turkeys-kurdish-fight-complicates-islamic-state-battle/3179944.html>)

Χάρτης 2: Ανατολικό Διαμέρισμα της Δημοκρατίας της Τουρκίας

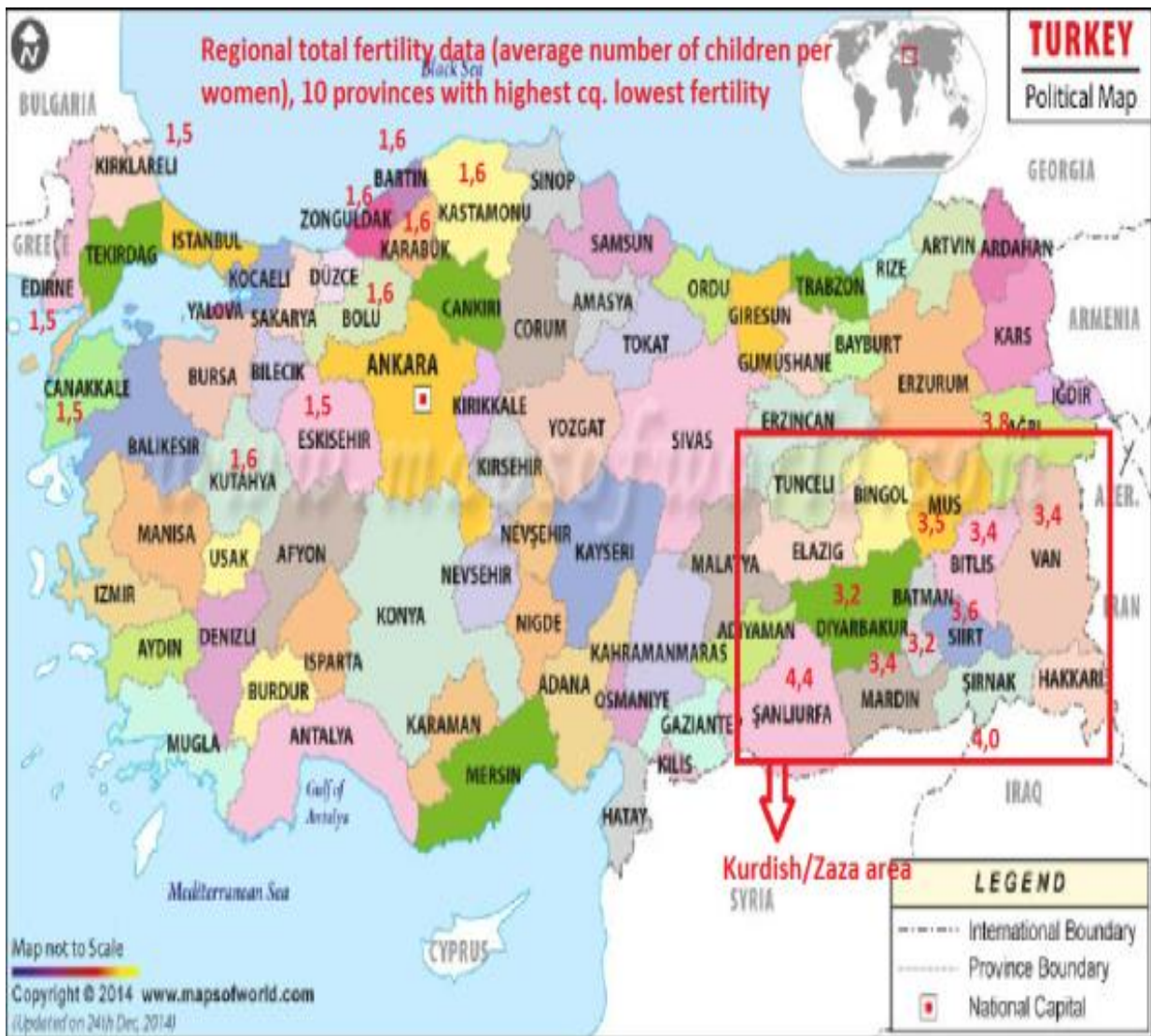

Χάρτης 3: Νοτιοανατολικό Διαμέρισμα της Δημοκρατίας της Τουρκίας

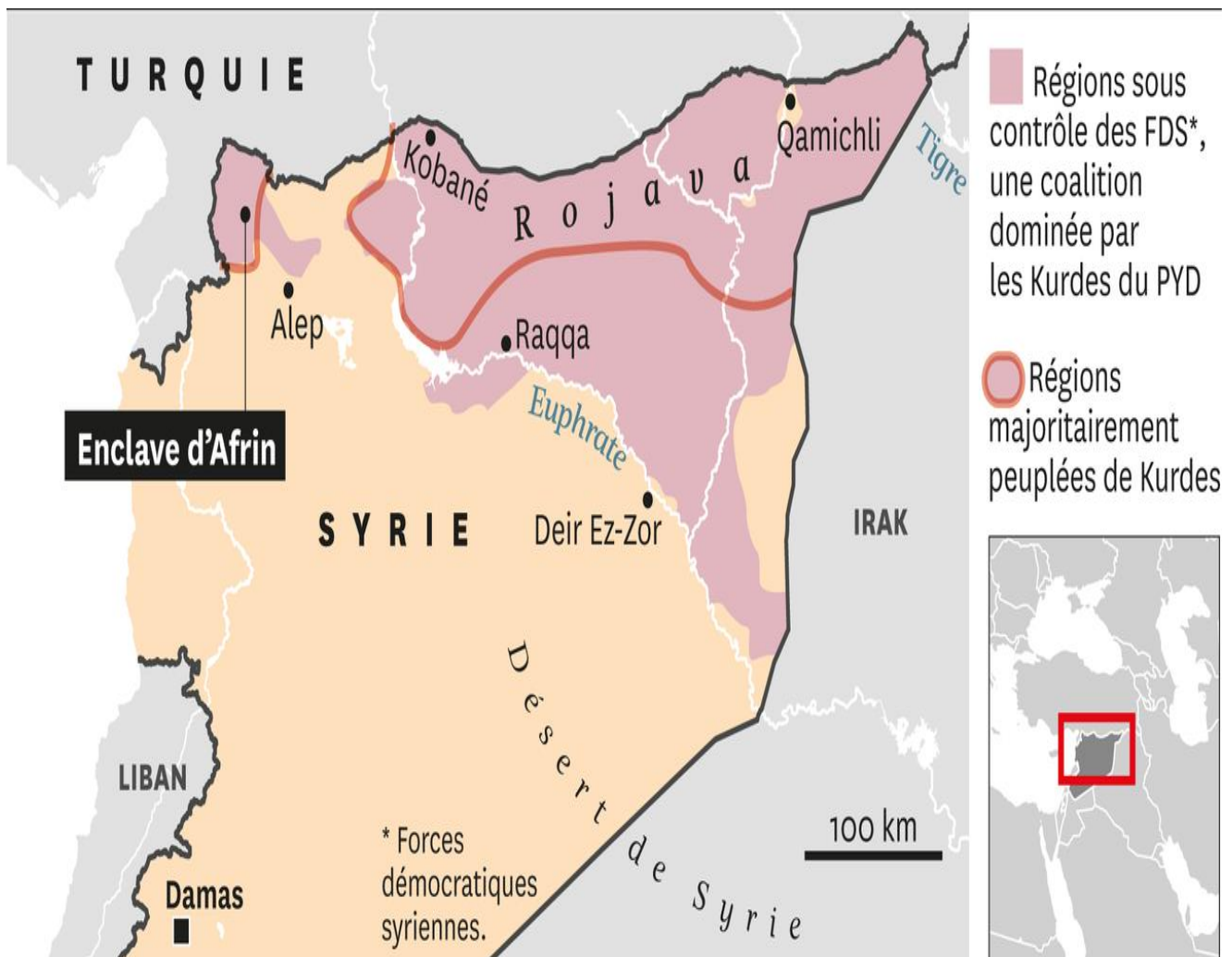

Χάρτης 4: Ρυθμός γεννήσεων ανά την τουρκική επικράτεια. Πηγή: CNN Turk, Hurriyet Daily News (<http://www.hurriyetdailynews.com/birth-rate-higher-in-poorer-provinces-332750>)

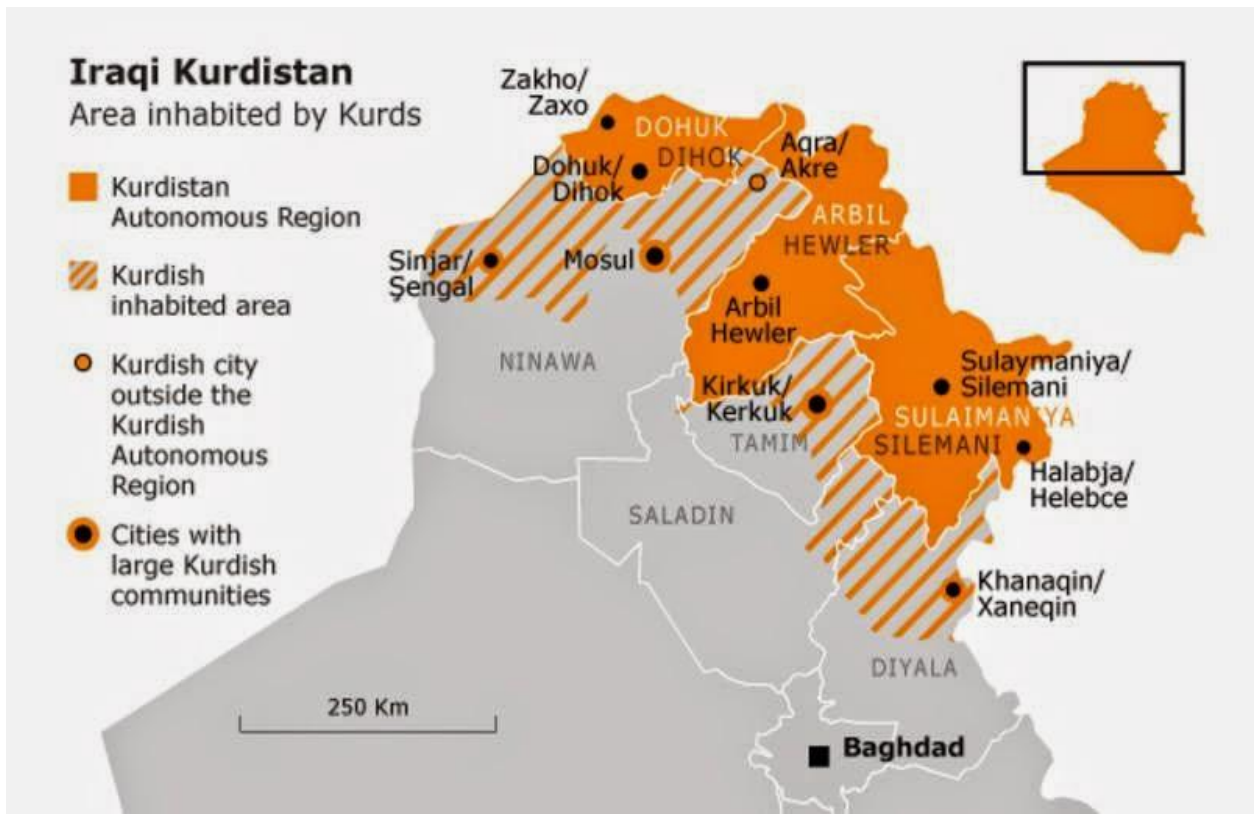

Χάρτης 5: Τα 10 μεγαλύτερα και τα 10 μικρότερα ποσοστά γεννήσεων στην Τουρκική Δημοκρατία. Πηγή: World Economics (<https://rwer.wordpress.com/2017/03/21/graph-of-the-day-3-turkish-and-kurdish-fertility/>)

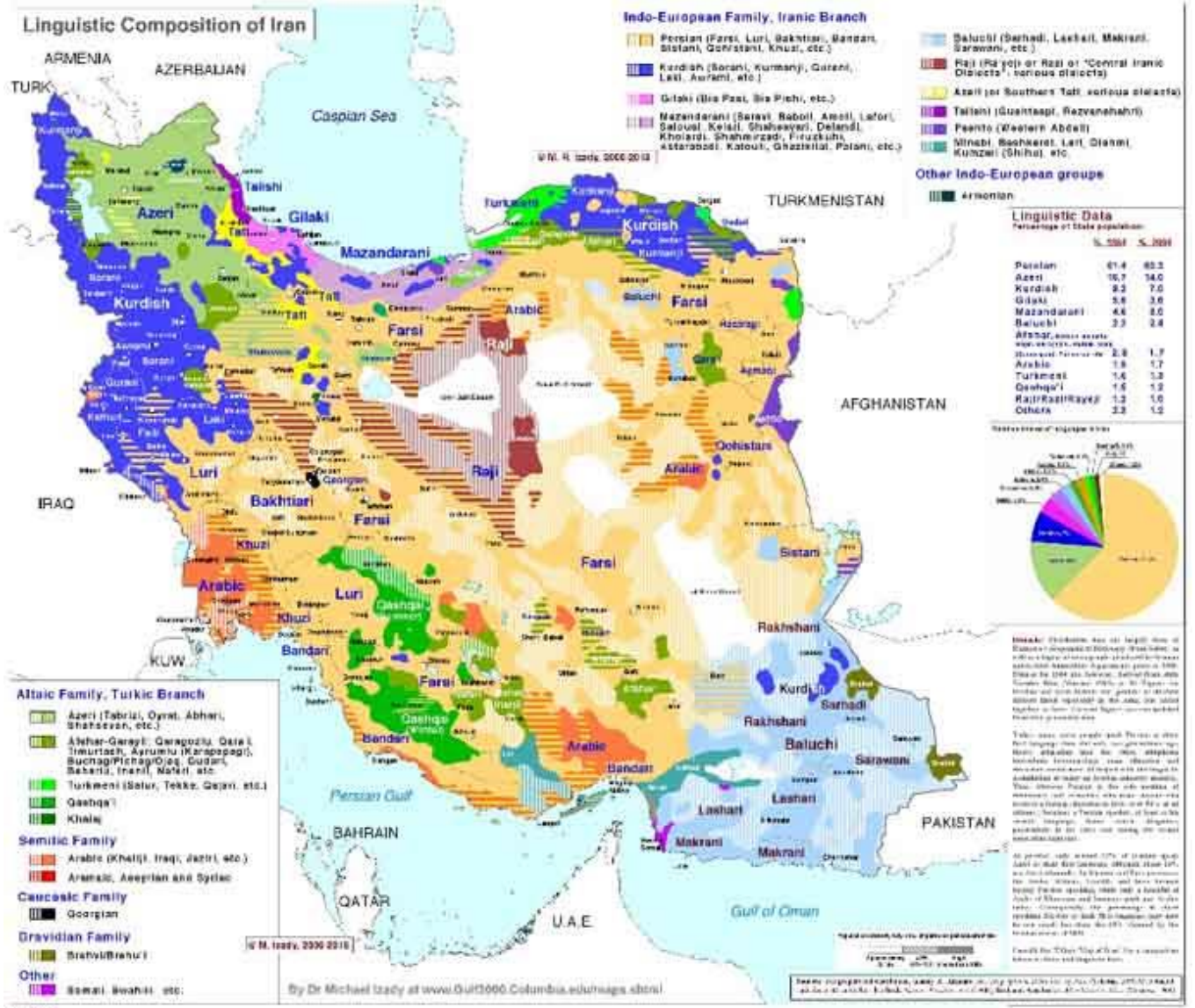

Χάρτης 6: Η περιοχή Rojava, όπου εντοπίζετε καταξοχήν το κουρδικό στοιχείο. Πηγή: Mondialisation <https://www.mondialisation.ca/lattaque-turque-contre-les-kurdes-syriens-marque-une-escalade-majeure-au-moyen-orient/5622445>

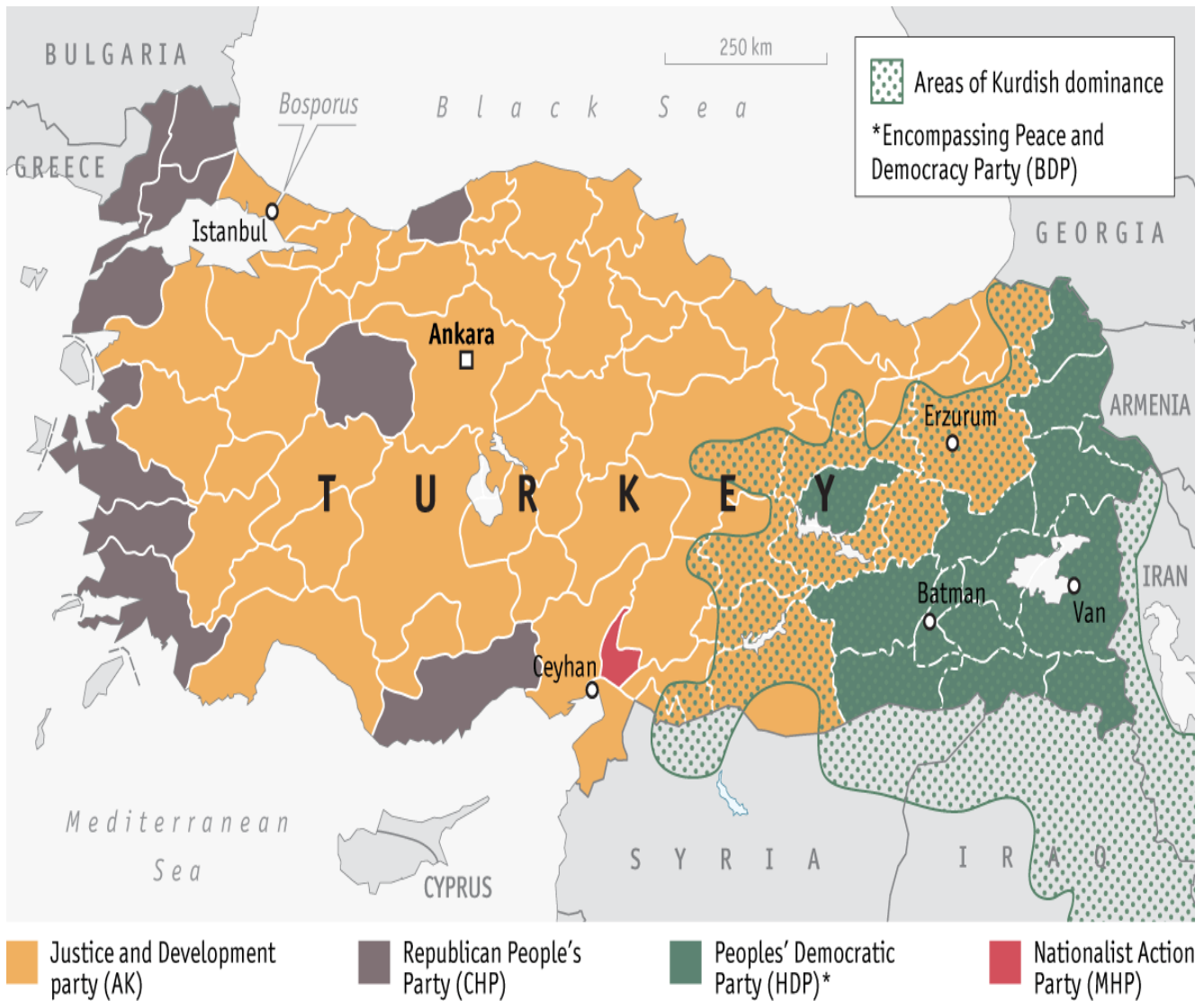

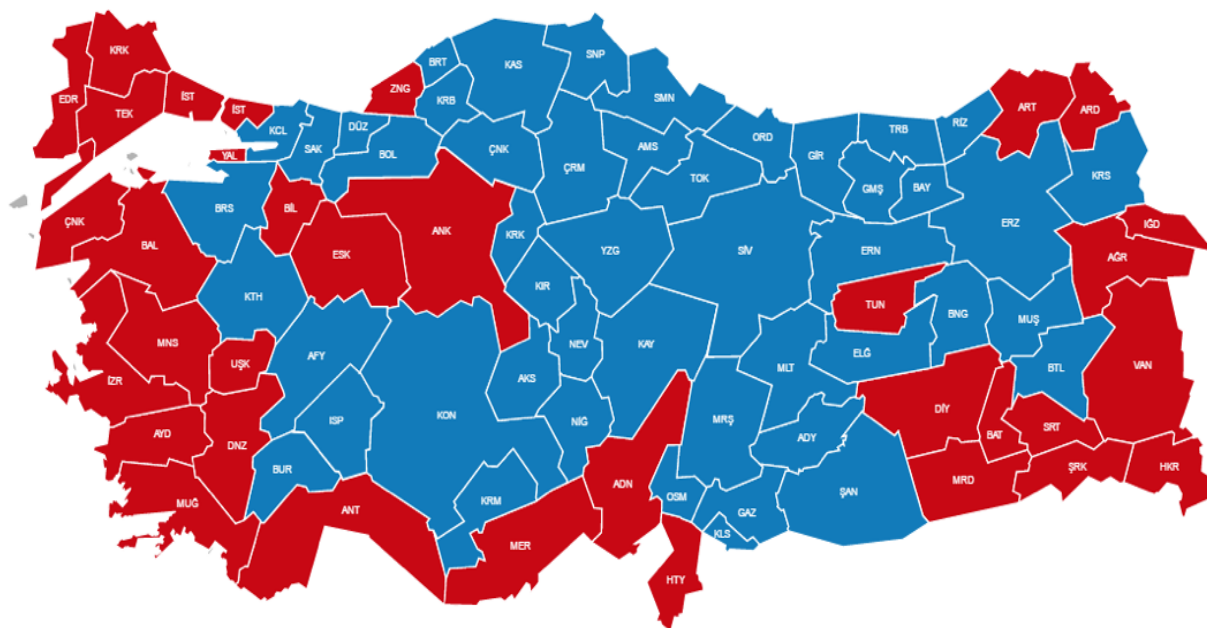
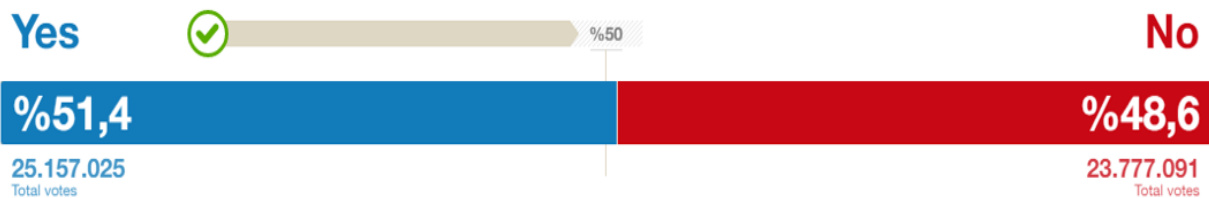
Χάρτης 7: Περιοχές που εντοπίζονται Κούρδοι στο Ιράκ. Πηγή: Stratfor <https://worldview.stratfor.com/article/infographic-control-over-iraqs-disputed-territories>

Χάρτης 8: Με μπλε χρώμα απεικονίζονται οι επαρχίες που εντοπίζονται Κούρδοι. Πηγή: Open project <http://eunetwork.lv/blog/2016/01/open-project-discover-iran-sanandaj-and-kurdistan>

Χάρτης 9: Με πράσινο χρώμα εμφανίζονται οι επαρχίες που επικράτησε το Δημοκρατικό κόμμα των λαών στις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου 2015, σε συσχετισμό με την πληθυσμιακή κουρδική επικράτεια.
 Πηγή: The economist <https://www.economist.com/sites/default/files/imagecache/full-width/2015mapturkelec15.png>

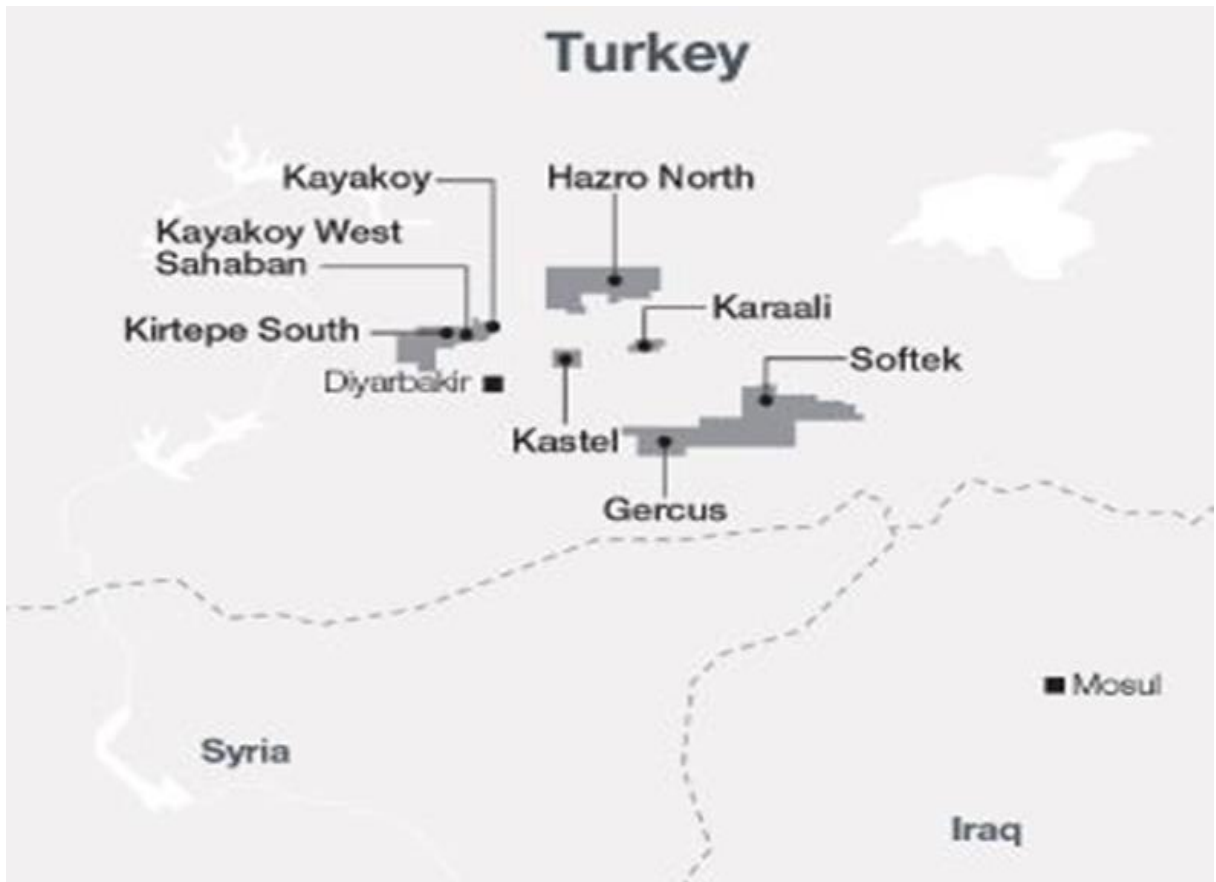

Χάρτης 10: Αποτελέσματα δημοψηφίσματος 2017. Πηγή: The 2017 Turkish Constitutional Referendum <https://www.apcoworldwide.com/blog/detail/apcoforum/2017/04/19/the-2017-turkish-constitutional-referendum>

Χάρτης 11: Διαχωρισμός των δύο Κουρδικών κομμάτων σε τμήματα κυριαρχίας, μέχρι την κατάλυση του πυρός το 1998

Χάρτης 12: Απεικόνιση κοιτασμάτων πετρελαίου στην ΝΑ Τουρκία, υπό τον έλεγχο της Perenco. Πηγή: <https://www.perenco.com/subsidiaries/turkey>

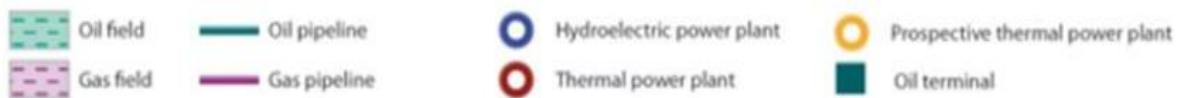
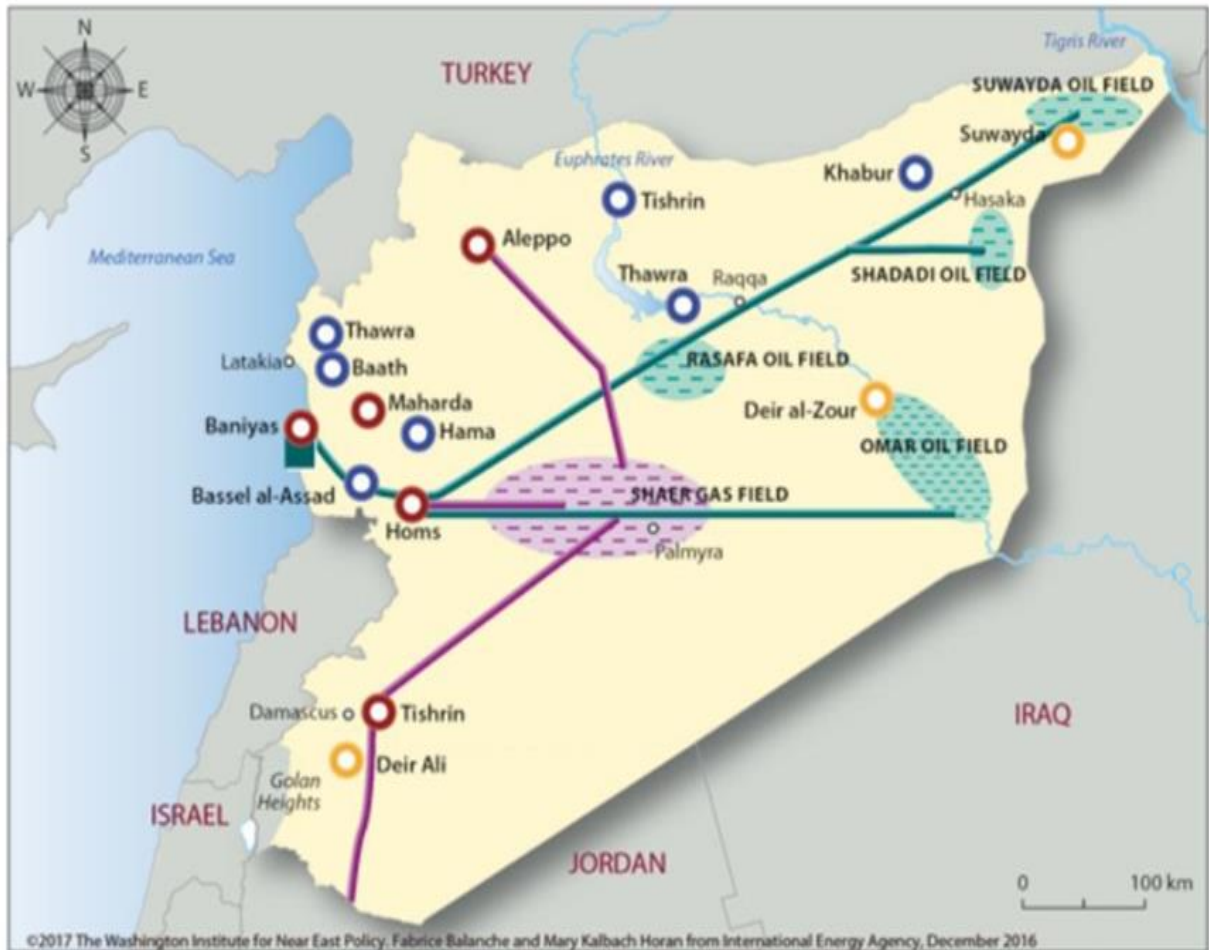

Χάρτης 13: Αγωγός μεταφοράς πετρελαίου Kirkuk-Ceyhan.

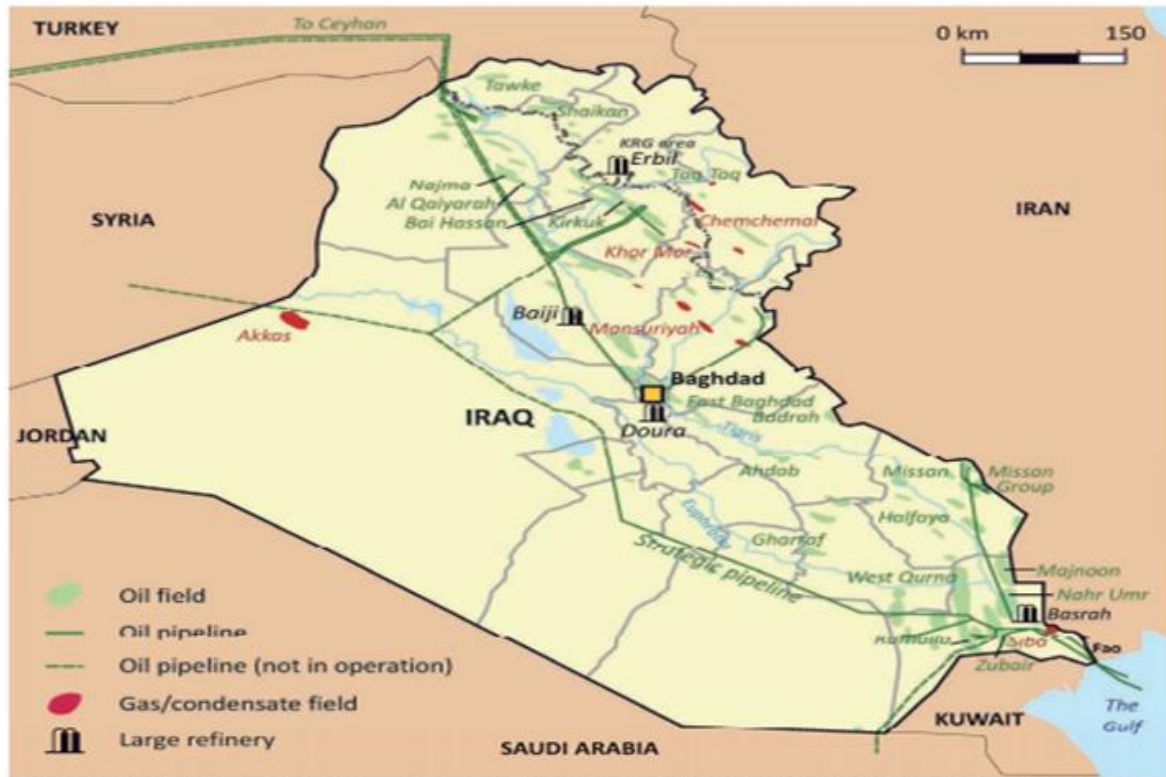
Πηγή: <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/11/kirkuk-oil-fields-and-us-pressure-lead.html>

ENERGY PRODUCTION IN SYRIA

Χάρτης 14: Κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Συρία και το δίκτυο των αγωγών μεταφοράς τους. Πηγή: <https://oilprice.com/Geopolitics/Middle-East/The-Battle-For-Syrias-Oil-Region.html>

This map is without prejudice to the status of or sovereignty over any territory, to the delimitation of international frontiers and boundaries and to the name of any territory, city or area.

Χάρτης 15: Πηγές πετρελαίου, φυσικού αερίου στο Ιράκ και οι αγωγοί μεταφοράς των ενεργειακών πόρων. Πηγή: Exploring Hydrocarbon Depletion, <https://peakoil.com/production/doubling-of-iraqi-oil-production-by-2020>

Χάρτης 16: Buffer zone στα σύνορα μεταξύ Τουρκίας και Συρίας.

Πηγή: <https://www.thetimes.co.uk/article/trump-s-buffer-zone-deal-with-turkey-rattles-kurds-zftkijz51>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Εμμ. Ρούκουνας, «Διεθνές Δίκαιο I-Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου. Τρόποι παραγωγής του Διεθνούς Δικαίου», 3η έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2004
- Εμμ. Ρούκουνας, «Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο», Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011
- Ιωάννης Θ. Μάζης, Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής (Παπαζήση: Αθήνα, 2012).
- Ιωάννης Θ. Μάζης, Γεωπολιτική Η Θεωρία και η Πράξη (Παπαζήση: Αθήνα, 2002).
- Μαλκίδης Θεοφάνης, Οι Κούρδοι (Γόρδιος)
- Μουράτ Καραγιλάν, Η Ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν (Ινφογνώμων, Αθήνα 2012)
- Ahmet Dere, Οι Κούρδοι, (Γόρδιος 2009)
- A. Cassese, «Διεθνές Δίκαιο», Αθήνα 2012, (Εκδόσεις Gutenberg)

Ξενόγλωσση

- Anna Maria Beyluioglu, Recasting the parameters of Freedom of religion in Turkey, Chapter 8
- Authoritarian Politics in Turkey, Bahar Başer, Ahmet Erdi Öztürk (I.B. Tauris)
- Arakelova, Victoria, "Healing Practices among the Yezidi Sheikhs of Armenia". Asian Folklore Studies (2001).
- David McDowall, A MODERN HISTORY OF THE KURDS (I.B. Tauris 2004)
- Derya Bayir, Minorities and Nationalism in Turkish Law (Routledge Taylor and Francis Group)
- Fevzi Bilgin and Ali Sarihan, Understanding Turkey's Kurdish Question (Lexington Books)
- Francis O'Connor, The Kurdish Movement in Turkey, Peace Research Institute Frankfurt (PRIF) 2017
- Gareth R. V. Stansfield, Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy (Routledge Curzon Taylor and Francis group)
- Gulistan Gurbey, The Kurdish Nationalist Movement in the 1990s, Robert Olson (The University Press of Kentucky 1996)
- Harriet Allsopp, The Kurds of Syria: Political Parties and Identity in the Middle EAST (I.B Tauris)
- Human Rights, Syria The Silenced Kurds Watch, Vol 8 n. 4, October 1996
- International Affairs. Issue 6 Volume 86 November 2010
- International Crisis Group (2013): "Syria's Kurds: A Struggle within a Struggle". Middle East, Report No 136

- Jessica A. Stanton, Violence and Restraint in Civil War (Cambridge University press 2016)
- Jemal Nebez, The Kurds History and Culture (Western Kurdistan Association)
- J. Crawford, “The Creation of States in International Law” Oxford University Press, second edition, New York (2006)
- Kerim Yildiz, The Kurds in Iraq-The Past, Present and Future (Pluto Press 2004)
- Mehrdad R. Izady, The Kurds a Concise Handbook
- Mustafa Akyol, The Origin of Turkey’s Kurdish Question, Bogazi University 2006.
- Nader Entessar, Kurdish Politics in the Middle East (Lexington Books 2010)
- Nouveau Recueil general des Traités. Leipzig 1924
- Ofra Bengio, Middle East Forum, Iraqi Kurds: Hour of Power? Volume 10 Number 3, 2003
- Ofra Bengio, Kurdish Awakening, Nation Building in a Fragmented Homeland (University of Texas Press 2014)
- Royal Danish Defence College, Anne Sofie Schøtt, The Kurds Of Syria
- The Unrepresented Nations and Peoples project, Iranian Kurdistan (November 2017)
- The Constitution of the Islamic Republic of Iran, Chapter 2: The Language, Script, Calendar, and the Official Flag of the Country, Article 15
- Wedeen, Lisa (1999): The Ambiguity of Domination. Politics, Rhetoric, and Symbols in Contemporary Syria. University of Chicago Press
- World Bank Group, The Kurdistan Region of Iraq, Assessing the Economic and Social Impact of the Syrian Conflict and ISIS

Ιστολόγια Ελληνόγλωσσα

- Δρ Ιωάννης Παρίσης, Υποστράτηγος ε.α., Διδάκτωρ Πολιτικής Επιστήμης & Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Κρήτης, Πρόεδρος της Ακαδημίας Στρατηγικών Αναλύσεων (ΑΣΑ), Army Net <https://www.amynanet.gr/pros-aneksartito-kourdistan-epidiokseis-proskommata-geopolites-epiptoseis>
- Συμβούλιο Ασφαλείας - Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις - Ισχύον Διεθνές Δίκαιο, Ε.Α.Ν.Δ.Α <http://www.eanda.gr/nomikos-logos/symboylio-asfaleias-anthropistikes-epembaseis-isxyon-diethnes-dikaio>
- Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, United Nations https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

Ιστολόγια Ξενόγλωσσα

- Alireza Nader, Larry Hanauer, Brenna Allen, Ali G. Scotten, Regional Implications of an Independent Kurdistan https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1452/RAND_RR1452.pdf
- Anne Barnard and Ben Hubbard, Allies or Terrorists: Who Are the Kurdish Fighters in Syria?, The New York Times <https://www.nytimes.com/2018/01/25/world/middleeast/turkey-kurds-syria.html>
- Bassem Mroue, Kurds' ambitions caught in power games, Associated Press News, <https://apnews.com/c0fa4181318148b29b3d8916dd0b7391>
- BBC, Woodrow Wilson's Fourteen Points http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwone/fourteen_points.shtml
- BBC, Who are the Kurds, Official website <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29702440>
- BBC news, Iraqi Kurdistan profile, World Factbook <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28147263>
- BBC, Turkey PM Erdogan apologises for 1930s Kurdish killings <https://www.bbc.com/news/world-europe-15857429>
- BBC Turkce, HDP listesinde kadın adaylar ve azınlıklar öne çıkıyor, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150407_hdp_adaylar
- CIA, The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html#People>
- C.E.I.C., Turkey Oil Consumption, <https://www.ceicdata.com/en/indicator/turkey/oil-consumption>
- Constanze Letsch, Mandatory Turkish puts Kurdish pupils at disadvantage, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2011/dec/28/mandatory-turkish-kurdish-pupils-disadvantage>
- David L. Phillips, Remove the PKK From the Terror List, Huffpost, https://www.huffingtonpost.com/david-l-phillips/pkk-terror-group-status_b_3289311.html?guccounter=1
- Diwan, The Kurdish National Council in Syria, Carnegie Middle East Center, <http://carnegie-mec.org/diwan/48502?lang=en>
- Dr. Ali-Reza Nourizadeh, The Tragedy of Being Kurd in Iran <http://www.nourizadeh.com/archives/000267.php>
- Edward Hunt, The Kurdish Dilemma, Jacobin, <https://jacobinmag.com/2018/04/syrian-kurds-rojava-trump-united-states-support>
- Energy Information Administration, Syria's Key Energy Statistics, U.S. government <https://www.eia.gov/beta/international/country.php?iso=SYR>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations, Counting the Cost: Agriculture in Syria after six years of crisis, UN official website <http://www.fao.org/emergencies/resources/documents/resources-detail/en/c/878213/>

- GAP Regional Development Administration, GAP Project, All about Turkey, <http://www.allaboutturkey.com/gap.htm>
- Human Right Watch, Restrictions on the use of the kurdish language in education, Official website <https://www.hrw.org/reports/1999/turkey/turkey993-08.htm>
- International Court of Justice, Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>
- James Brandon, The Jamestown Foundation, Iran's Kurdish Threat: PJAK, The Jamestown Foundation https://archive.is/20130113043829/http://www.jamestown.org/programs/gta/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=805&tx_ttnews%5BbackPid%5D=181&no_cache=1#selection-721.0-721.27
- Jeffrey Heller, Israel endorses independent Kurdish state, Reuters <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-kurds-israel/israel-endorses-independent-kurdish-state-idUSKCN1BO0QZ>
- Jonathan C. R, Kurds' Autonomy Cries Rekindle Ethnic Flashpoint in Iran, The Washington Post https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1979/03/02/kurds-autonomy-cries-rekindle-ethnic-flashpoint-in-iran/2bbe125c-f1c1-47c1-ac35-d96f7f7033af/?noredirect=on&utm_term=.b9a674e21a7d
- Kurdistan Regional Government, The Kurdish language, Kurdish Government website <http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?l=12&s=03010500&r=142&a=18694&s=010000>
- Mardean Isaac, Kurdistan and Israel, Tablet Magazine, <https://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/275050/kurdistan-and-israel>
- Martin van Bruinessen, Religion in Kurdistan, Academia, https://www.academia.edu/6265981/Religion_in_Kurdistan
- Perenco, Official company website <https://www.perenco.com/subsidiaries/turkey>
- Preliminary results in the Turkish presidential election of 2018, Statista, <https://www.statista.com/statistics/873950/turkish-presidential-election-results/>
- Reuters Staff, Body of Turkish ex-leader shows signs of poisoning, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-turkey-president-autopsy/body-of-turkish-ex-leader-shows-signs-of-poisoning-paper-idUSBRE8AP09220121126>
- Rundaw, PJAK calls for unity as Iranian and Turkish border guards hold talks, <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/120820183>
- Susan F. Kinsley, Whatever Happened To The Iraqi Kurds?, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/reports/1991/IRAQ913.htm#4>
- The Editors of Encyclopaedia Britannica, Sykes Picot agreement 1916 <https://www.britannica.com/event/Sykes-Picot-Agreement>
- The Washington Post Company, Who Are the Kurds, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/daily/feb99/kurdprofile.htm>
- The Turkish state uses the water of Euphrates as a threat, ANF NEWS, <https://anfenglish.com/rojava/the-turkish-state-uses-the-water-of-euphrates-as-a-threat-26014>

- The Kurdish Population, Fondation Institute Kurd De Paris, <https://www.institutkurde.org/en/info/the-kurdish-population-1232551004>
- The Unrepresented Nations and Peoples project, Iran: Minorities Campaign for Right to Education in their Mother Tongue, Unrepresented Nations and People Organization, <https://unpo.org/article/21115>
- Turkey Elections 2018 Results - Presidential and Parliamentary Polls, Hurriyet Daily News, <http://www.hurriyetdailynews.com/tune-in-for-live-results-of-turkish-elections-133717>
- The kurdish problem in perspective, The August 1979 CIA report, The World Factbook, https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000626727.pdf
- The Battle For Syria's Oil Region, Oil Price <https://oilprice.com/Geopolitics/Middle-East/The-Battle-For-Syrias-Oil-Region.html>
- Vivian Yee, Syrian Government Starts Campaign to Retake Last Opposition Stronghold of Idlib, The New York Times <https://www.nytimes.com/2019/05/20/world/middleeast/syria-retaking-idlib.html>
- World Affairs Journal, The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/trouble-turkey-erdogan-isis-and-kurds>
- World Affairs Journal, No Friends but the Mountains: The Fate of the Kurds, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/no-friends-mountains-fate-kurds>
- World Bank Group, The Kurdistan Region of Iraq, Assessing the Economic and Social Impact of the Syrian Conflict and ISIS, <http://documents.worldbank.org/curated/en/579451468305943474/pdf/958080PUB0Apr10PUBLIC09781464805486.pdf>
- Unrepresented Nations and Peoples Organization: UNPO, Iranian Kurdistan, <https://unpo.org/downloads/2347.pdf>
- US Military Bases in Iraq, US Military Bases, <https://militarybases.com/overseas/iraq>